

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 07225

LIDER

Walt Whitman

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

זאָלט וויטמאַן

אידיש: ל. מילער

קאָאָפּעראַטיווער פּאָלקס פּאַרלאַנ
פון אינטערנאַציאָנאַלן אַרבעטער אָרדן
ניו יאָרק, אָקטאָבער 1940

זואַלט זײַטמאַן

ל י ד ע ר

פון בוד :

„בלעטלעך גראַז“

אידיש :

ל. מילער

ווערק פון 5. מילער

„אויף גאָטס וועלט“ (לידער)

פאַרלאַג „אַמעריקע“, 1919

„אַבא“ (ראַמאַן)

געדרוקט אין זאַמלבוך: „שריפטן“, 1920

„מיסטר מענש“ (דראַמע, אין ענגליש)

געדרוקט אין „פּאַעט לאָר“, 1929

„ראָ איז מיין היים“ (לידער)

פאַרלאַג „פּראָלעטאַרען“, 1939

עס וועט דערשיינען:

„די געשיכטע פון דער צוקונפט“

קריטישע ביאָגראַפישע שטודיע

פון וואָלט וויטמאַנ'ס לעבן און שאַפן.

„צוליב דעם לעבן“ (ראַמאַן)

WALT WHITMAN

POEMS FROM
"LEAVES OF GRASS"

TRANSLATED BY
LOUIS MILLER

Copyright by

LOUIS MILLER

NEW YORK, N. Y.

1940

YIDDISH COOPERATIVE BOOK LEAGUE
OF THE YIDDISH INTERNATIONAL WORKERS ORDER
80 Fifth Ave., New York

באמערקונגען צו דער איבערזעצונג

אין מיין איבערזעצונג האָב איך זיך מערסטנס באַנוצט מיט דער פּילאָדעלפיער אויסגאַבע: „בלעטלעך גראַז“, וואָס וויטמאַנ'ס פּריינט דעיוויד מעקעי האָט אַרויסגעגעבן אין יאָר 1900.

דאָס ליד: „געזאַנגען דעמאָקראַטישע“ האָב איך איבער־געזעצט לויט דער ווערסיע, וואָס וואָלט וויטמאַן האָט גענוצט אין דער אויסגאַבע פון יאָר 1860.

דאָרט וואו איך האָב איבערגעזעצט די פולע טעקסטן פון די לידער סעריעס, ווי: „דאָס געזאַנג פונעם אוניווערסאַל“, „אַ גרוס דער וועלט“, „דאָס געזאַנג פון באַשעפטיקונגען“ און „אַריבערפאַרנדיק מיט דער ברוקלינער פערי“, איז איין ליד אָפגעטיילט פון צווייטן דורך נומערירטע ציפערן, ווי ביי וויט־מאַנען אין אַריגינאַל.

אין יענע לידער־סעריעס, פון וועלכע איך האָב איבער־געזעצט נאָר אַ טייל אויסגעקליבענע לידער, איז איין ליד אָפ־געטיילט פון צווייטן דורך דעם ספעציעלן צייכן: ●—●

פון דער גרויסער לידער־סעריע: „וואָלט וויטמאַן“, גיב איך אַ טייל געקליבענע לידער אין אַ גרופע אונטערן זעלביקן נאָמען, און אַ טייל לידער פון דער סעריע גייען אַריין אַלס באַ־זונדערע לידער אין פאַרשידענע טיילן פון בוך. די ערשטע שורה פון ליד ווערט גענוצט אַלס נאָמען פון ליד.

פון וואָלט וויטמאַנ'ס פּראָזע האָב איך איבערגעזעצט פון דער באַסטאַנער אויסגאַבע (יאָר 1893) בלויז קורצע אויסצוגן פון וויטמאַנ'ס פאַררעדע צו זיין ערשטער אויסגאַבע: „בלעטלעך גראַז“, 1855, און גרעסערע טיילן פון זיין עסעי „דעמאָקראַטישע האַרזאַנטן“.

צוליב דעם וואָס מיין קריטיש־ביאָגראַפישע שטודיע וועגן וויטמאַנ'ס לעבן און שאַפן פאַרנעמט איבער 6 דרוק־בויגן, וועט

די אַרבעט דערשיינען אינגיכן אין אַ באַזונדערן בוך. דאָרט
ווערן אויך אויסגערעכנט די ביזאָאיצטיקע אידישע איבערזעצונג-
גען פון וויטמאַנ'ס לידער. דאָ וועל איך זיך מוזן באַגרעניצן
בלויז מיט אַ קורצער ביאָגראַפיש-קריטישער פאַרצייכענונג,
וואָס דער לייענער וועט געפינען צום סוף פון בוך.

פאַר מיין אַרבעט איבער וויטמאַנ'ען (סיי פאַרן בוך, וואָס
וועט אינגיכן דערשיינען, סיי פאַר דער ביאָגראַפיש-קריטישער
פאַרצייכענונג, וואָס דערשיינט צום סוף פון בוך), האָב איך זיך
באַנוצט, צווישן אַנדערע ווערק, מיט ביאָגראַפישע און קריטישע
אַרבעטן פון דזשאַן באַראָוס, האַראָס טראַבעל, דר. ריטשאַרד
מאַריס באַק, בליס פערי, דזשאַן עדינגטאָן סימאנדס, לעאַן
באָועלגעט, הענרי ב. בינס, עדוואַרד קאַרפענטער, וויליאַם
דאָגלאַס אַקאָנאר, דזשאַן בעילי, פראַפ. עמאַרי האַלאָוועי, ניוטאן
אַרוויק, עדגאר לי מאַסטערס און אַנדערע.

ביי דער געלעגנהייט דריק איך אויס מיין פאַנק צו מרס.
מאַרטהאַ דעיוועס פון דעם „וויטמאַן הויז“ אין קעמדען, ניו-
דזשורזי, פאַר איר אינטערעס אין מיין וויטמאַן-אַרבעט, בעת
מיין באַזוך אין דעם „וויטמאַן הויז“, און אויך פאַר איר באַ-
מיאונג מיך צו פאַרבינדן מיט וויכטיקע זאַמלער פון וויטמאַן-
מאַטעריאַלן, באַזונדערס מיט מרס. פּרענק דזש. ספרעיג, וועמענס
רייכע וויטמאַן-קאָלעקציע עס איז געווען אויסגעשטעלט אין דער
וואַשינגטאָנער „לאַיברערי אָו קאָנגרעס“.

איך דריק דאָ אויך אויס מיין האַרציקסטן פאַנק צו מיין
טייערן פריינט בער גרין פאַר זיין געטרייען און פאַרזיכטיקן
דורכגיין מיט מיר צוזאַמען די גאַנצע איבערזעצונג אין פאַרגלייך
מיטן ענגלישן אַריגינאַל און פאַר העלפן מיר לייענען קאַרעקטור.

אויך מיין טיפסטע פאַנקבאַרקיט צו מיינע טייערע פריינט
איטשע גאַלדבערג און אהרן קורץ פאַר דורכגיין די צווייטע און
דריטע קאַרעקטור אין פאַרגלייך מיטן אַריגינאַל.

אַ פאַנק פאַרדינט אויך מיין פריינט מ. סווידער, פון דער
„אַסטאָריע פרעס“, פאַר דער ספּעציעלער אויפמערקזאַמקייט,
מיט וועלכער ער האָט זיך באַצויגן ביים דרוקן דעם בוך.

ל. מ.

וואָלט וויטמאַן אין 1854

ערד ! דו זעסט אויס, ווי דו וואָלסט מיר געקוקט אין די הענט אַרײַן
איך זאָל דיר עפעס געבן.

געזאנגען דעמאָקראַטישע

(1860)

געזעצן פאר שאַפונגען,
פאר געזונטע קינסטלער און פירער —
פאר אַ נייעם דור לערער און פולקאמענע ליטעראַטן פאר אַמעריקע,
פאר נאָבעלע דענקער און קומענדיקע מוזיקער.

אַלץ מוז זיין אין שייכות צום כלל פון דער וועלט
און צום הויפטזאמט פון דער וועלט ;
און קיין פייגלינג, קיין נאָכמאַכער זאָל נישט דערלויבט ווערן.

וואָס מיינט איר א י ז שאַפונג ?
וואָס מיינט איר וועט באַפרידיקן די נשמה —
אַ הויך אומגיין פריי און נישט פילן קיין האַר איבער זיך ?
וואַסערע אַנדערע אַנדרייטונגען, דענקט איר,
וואָלט איך געמאַכט
אויף אַ הונדערט פאַרשידענע אופנים —
אויב נישט וועגן דעם, אַז מאַן און פרוי זיינען אַזוי גוט, ווי גאַט ?
און אַז גאַט איז נישט הייליקער פון אייך אַליין ?
און אַז דאָס איז דער עיקר פון אַלע עלטסטע און נייסטע מיטן ?
און אַז איר און יעדער איינער מוז צוגיין צו שאַפונגען
דורך די דאָזיקע געזעצן ?

איך האָב אַ לאַנגע צײַט געזוכט

(1860)

איך האָב אַ לאַנגע צײַט געזוכט פאַר זיך און פאַר די לידער
אַ שפור צו דער געשיכטע פון דער פאַרגאַנגענהייט —
איצט האָב איך עס געפונען.
ס'איז ניט אין פילבלעטערדיקע מעשיות אין די ביבליאָטעקן,
(יענע, נישט איך נעם זיי אָף, נישט איך ווייז זיי צוריק).
עס איז אויך ניטאָ אין די לעגנדעס.
נאָר אין דעם א י צ ט , אין דעם איצטיקן מאָג;
עס איז דעמאָקראַטיע
(דער זין און ציל פון דער גאַנצער פאַרגאַנגענהייט);
ס'איז דאָס לעבן פון איין מאָג, צי איין פרוי א י צ ט —
דער דורכשניטלעכער מענטש איצט.
ס'איז אין שפראַכן, געזעלשאַפטלעכע מנהגים,
ליטעראַטור, קונסטן.
ס'איז אין די פאַרשידנארטיקע געמאַכטע זאַכן,
שיפן, מאַשינען, פּאָליטיק, גלויבנס,
מאָדערנע אויסבעסערונגען און פאַרקער פון פעלקער, —
אַלץ פאַרן דורכשניטלעכן מענטשן איצט.

איך הויב'אן פון פאמאנאק *

(1860)

איך הויב'אן פון דעם פישפארמיקן פאמאנאק,
וואו איך בין געבוירן געווארן,
וואו ס'האט מיך אף דער וועלט געבראכט און גוט דערצויגן
א זעלטן-גוטע מאמע;
נאכדעם ווי איך האב געוואנדערט איבער א סך שמרעקעס —
ליבהאבער פון מענגעס,
איינוואוינער פון מאנהעטן, מיין שטאט —
אדער אף די פעלדער אין דרום;
א סאלדאט אין גאנג מיט ראניעץ און מיט ביקס,
צו אין פאלאטקע רוענדיק;
אדער א מינער-ארבעטער אין קאליפארניע;
צו אין די וועלדער פון דאקאטא א פארגרעכטער,
מיין מאלאייט — פלייש, קוואל-וואסער — מיין טרונק;
אדער צוריקגעצויגן אין טיפער רוי, ווייט פון טומל און געדראנג.
פארברענגענדיק די צייט גליקלעך און אנטציקט,
אין דיכטן און אין דענקען;
באקאנט מיט דעם פרישן, פרייען גיבער, דעם שטראמיקן מיזורי;
באקאנט מיט דעם מעכטיקן ניאגארא;
באקאנט מיט די בופלאקסיסטאדעס אף פאשע אין די פעלדער;
מיט דעם לאנגהארקן, שטארק-ברוסטיקן בוחיי;
מיט ערד, פעלזן, מאיבלומען;
שטערן—מיין דערפארונג; רעגן און שניי—מיין באוואונדערונג.
איך האב געלערנט דעם שפאטי-פויגל'ס טענער
און דעם רויב-פויגל אין די בערג;
געהערט זינגען אין דעמערונג
דעם אומפארגלייכלעכן הערמיט-פויגל פון די זומפ-צערערן.
אליון, זינגענדיק אין מערב, זינג איך אויף, פאר א נייער וועלט.

(* די אינדיאנער האבן לאנג איילאנד גערופן פאמאנאק.)

זיג, אייניקייט, גלויבן, דערקענטעניש, צייט,
אומצעטיילבארע מאסן, שפע, מיסטעריע,
איביקער פראגרעס, דער קאסמאס און דאס מאדערנע וויסן.

אט דאס, הייסט עס, איז לעבן ;
אט וואס ס'איז ארויפגעקומען צום אויבערשלאך
נאך אזוי פיל צאפלעניש און קאנוואלסיעס.
ווי מערקווירדיק ! ווי וואר !
אונטערן טראט — די וואונדערלעכע ערד,
איבער'ן קאפ — די זון.

זע, די ערד דרייט זיך ;
די דורות אלטע קאנטינענטן אין א גרופע באזונדער ;
די איצטיקע און צוקונפטיקע קאנטינענטן, צפון און דרום,
און צווישן זיי דער יבשה־פאס, וואס פארבינדט זיי.

זע, ברייטע, שטעגלאזע שטרעקעס.
ווי אין א חלום בייטן זיי זיך, זיי ווערן ראשיק באוואוינט ;
מאסן, אומציייליקע, שטראמען אהין ;
די פארגעשריטנסטע מענטשן, קונסטן,
באוואוסטע אינסטיטוציעס געפינען זיך דארט.

זע, די צייט האט צוגעגרייט פאר מיר
אומצייילבארע צוהערער.

מיט פעסטן און מעסיקן טראט גייען זיי —
זיי שטעלן זיך קיינמאל ניט אפ ;
רייען נאך רייען אמעריקאנער, א הונדערט מיליאן ;
איין דור שפילט־אפ זיין ראָל און גייט פארביי ;
א צווייטער דור שפילט־אפ זיין ראָל און גייט אויך זיין וועג —
מיט פנימ'ער זייטוועגס צי ריקוועגס צו מיר צו, מיך צו הערן :
מיט אויגן צו מיר געווענדט.

אמעריקאנער! זיגער! מענטשהייט'ס מאַרש;
פאַרויסגייער! מאַרש פון דורות! באַפרייטע! מאַסן!
פאַר אייך — אַ פראַנראַם פון געזאַנגען.

געזאַנגען פון די פרוירוס;
געזאַנגען פון דעם ווייט-לויפנדיקן מיסיסיפּי,
אַראָפּ צום מעקסיקאַנער ים;
געזאַנגען פון אַהאַיאַ, אינדיאַנאַ, אילינאָי,
אַיאָוואַ, וויסקאָנסין און מינעסאָטאַ;
געזאַנגען, וואָס גייען ווייט פון צענטער, פון קענזעס,
און פון דאָרט פונקט אזוי ווייט.
געזאַנגען, וואָס שלאָגן אַן אויסהער מיט פייער-פולסן
אַז באַלעבן אַליץ.

נעם מיינע בלעטער, אַמעריקע!
נעם זיי, דרום, און נעם זיי, צפון!
אומגעטום נעמט זיי אויף, ווייל זיי שטאַמען-אַפּ פון אייך אַליין!
רינגלט זיי אַרום, מזרח און מערב, ווייל זיי וועלן אייך אַרומרינגלען;
און איר, געשעענישן פון עבר, פאַרבינדט זיך גערן מיט זיי,
ווייל זיי פאַרבינדן זיך גערן מיט אייך.

אייך האָב געפאַרשט די אַלטע צייטן,
אייך בין געזעסן ביי די פיס פון די גרויסע מייסטערס און געלערנט,
כדי איצט, אויב אייך פאַרדין עס, אַ, זאָלן די גרויסע מייסטערס
צוריקקומען מיך שטודירן!

פאַרוואָס זאָל אייך אין נאַמען פון די שטאַטן,
פאַראַכטן דאָס אַלטע?
מיר זיינען דאָך די קינדער פון דעם אַמאָל,
דאָס אַלטע אַז באַרעכטיקן.

טויטע פאָעטן, פּילאָזאָפּן, פּריסטער,
 מאַרטירער, קינעטלער, דערמינדער, רעגירונגען פון אַמאָל ;
 שפּראַכן־בויער אָף אַנדערע ברעגן ;
 פעלקער מעכטיקגעוועזענע, איצט אינגעשרומפענע, פּאַרלאַזענע —
 איך וואָג ניט פּאַרצוועגן, ביז איך וועל מיט גרויס אַכטונג
 אַנטרעקענען דאָס, וואָס ס'האַט פון אייך אַהער דערגרייכט ;
 איך האָב עס אונטערזוכט —
 (אויף וויפּיל איך בין געקומען אין באַריר מיט דעם),
 ווייס איך, אַז ס'איז וואַנדערבאַר.
 איך דענק, אַז קיין זאָך קאָן קיינמאָל ניט זיין גרעסער,
 קיין זאָך פּאַרדינט ניט מער, ווי דאָס פּאַרדינט.
 באַטראַכטנדיק דאָס אַלין אויסמערקזאַם אַ לענגערע וויילע,
 לאַז איך עס איבער און כ'בלייב דאָ אויף מיין פּלאַץ
 מיט מיין אייגענעם טאָג.

אַט דאָ איז די פּרוי און דער מאַן.
 דאָ — דער יורש און די יורש'טע פון דער וועלט ;
 דאָ — דער פּלאַם פון דעם ממשות'דיקן.
 דאָ — די גייסטיקייט, די אויסטייטשערין,
 די עפּנטלעך־באַשטעטיקטע ;
 די אייביק־פּאַראַויסגייענדיקע,
 דאָס פּאַרענדיקטע אין ממשות'דיקער געשטאַלמונג,
 דאָס וואָס באַפּרידיקט.
 עס טרעט אויף נאָך לאַנגן גייטיקן וואַרטן.
 יאָ, דאָ קומט מיין געליבטע — די נשמה.

די נשמה אויף אייביק און אייביק.
 פּריער ווי ערד איז געוואָרן ברזין און באַדנדיק ;
 לענגער ווי וואַסער שטראַמט און פּליסט.
 איך וועל מאַכן די לידער פון דעם ממשות'דיקן,
 ווייל איך דענק, אַז זיי וועלן זיין די אמת־גייסטיקע לידער ;

און איך וועל מאכן די לידער פון מיין קערפער און פון שטערבלעכן,
ווייל איך דענק, אז דורך זיי וועל איך זיך פארגרייטן
מיט לידער פון מיין נשמה און פון אומשטערבלעכקייט.

איך וועל מאכן א ליד פאר די שטאטן, אז קיין איינציקער שטאט
זאל זיך אונטער קיינע באדינגונגען ניט אונטערווארפן
א צווייטן שטאט ;
און איך וועל מאכן א ליד,
אז עס זאל זיין אהדות צווישן אלע שטאטן
און צווישן איינעם און דעם צווייטן בייטאג און ביינאכט.

און איך וועל מאכן א ליד פאר די אויערן פון דעם פרעזידענט,
פול מיט שפיציק, דראענדיק געווער,
און הינטער דעם געווער — אומצייליקע, אומצופרידענע פנימ'ער.
און א ליד מאך איך פונעם יחיד, אויסגעשטאלטיקט פונעם כלל —
דער גרייפנדיקער, פינקלענדיקער איינער,
וועמענס קאפ עס גרייכט איבער אלעמענס קעפ —
אנטשלאסענער, קריגערישער יחיד, וואס שליסט'אין יעדן
און איז העכער פון יעדן.
(ווי הויך ס'איז עמיצנס קאפ, גרייכט זיין קאפ העכער.)

איך וועל אנערקענען איצטיקע לענדער ;
איך וועל נאכפאלגען די גאנצע געאגראפיע פונעם ערד-קייילער,
איך וועל מוט פריינטשאפט סאלוטירן יעדע שטאט, גרויס און קליין.
און ארבעטערשאפט !
איך וועל אריינשטעלן אין מיינע לידער,
אז צו דיר געהערט די העלדישקייט אף דער יבשה
און אויפן ים.
און איך וועל באריכטן יעדע העלדישקייט
פון אן אמעריקאנער שטאנדפונקט.

איך וועל זינגען דאס ליד פון חבר'שאפט ;
איך וועל ווייזן דאס, וואס וועט מענטשן ענדלעך פארבינדן.
איך גלויב, אז דורך מיר וועלן זיי באגרייטן גרויסע ליבע.

איך וועל דערפאר ארויספלאמען פון זיך דאס פייער,
וואס האט געדראעט מיך צו פארברענען ;
איך וועל באפרייען די פייערן פון דעם,
וואס האט זיי צוילאנג געשטיקט ;
איך וועל זיי פולשמענדיק פריילאזן ;
איך וועל שרייבן דאס הייליקע בשורה-ליד
פון קאמערצדן און פון ליבע,
(זייל ווער, אויב ניט איך, זאל פארשטיין ליבע
מיט אלע אירע ליידן און פריידן ?
און ווער, אויב ניט איך, זאל זיין דער דיכטער פון חבר'שאפט ?)

איך בין דער לייכטגלויביקער מענטש
פון איינגשאפטן, דורות, ראסן.
איך קום ארויס פון דעם פאלק אין זיין אייגענעם גייסט ;
דא זינגט אומבאגרייפער גלויבן.

איך זאג, אז קיין מענטש איז נאך קיינמאל ניט געווען
גענוג גלויביק.
קייער האט נאך ניט געשעצט און פארגעטערט
אפילו האלב-גענוג ;
קייער האט זיך נאך ניט פארטראכט, ווי געטלעך ער אליין איז,
און ווי באשטימט די צוקונפט איז.

ווען איך האב אין אלעבאמא געשפאצירט מיין פרימארגן-שפאציר,
האב איך געזען דעם שפאט-פויגל, די זי,
אין דארויקוסט אף איר געסט,
אויסבריענדיק אירע אייערלעך.

איך האב געזען דעם ע-ר-פויגל אויך,
איך האב זיך אפגעשטעלט ניט ווייט דערבוי,
צו הערן זיין טרילנדיקן האלדו, זיין פריידיק געזאנג.

און בשעת איך האָב זיך צוגעהערט, איז מיר איינגעפאלן,
אז דאָס וואָס ער האָט געזונגען, איז געווען ניט נאָר סאָרן אַרומ,
ניט נאָר סאָר זיין פאָר, ניט נאָר סאָר אים אליין,
ניט נאָר סאָר דער עכצנדיגנדיקער ווייט;
נאָר צארט און געהיים האָט ער אַריבערגעשיקט
אַ געהיימען צוזאָג, אַ געשאַנק,
אַהין צו יענע, וואָס ווערן ערשט געבוירן.

דעמאָקראַטיע!
דאָ ניט ווייט פון דיר סטראַיעט זיך אַ האַלדז
מיט פריידיקן געזאָנג.

מיין פרוי!
פאָר דעם דור, וואָס וועט זיך פון אונדז אויספיקן;
פאָר יענע, וועלכע זיינען שוין דאָ,
און פאָר יענע, וואָס וועלן ערשט קומען;
איך, וואָס פלאַטער פון פרוי, זיך גרייטנדיק פאָר זייערשוועגן,
וועל איצט אַרויסטרעלן אַזעלכע געזאָנגען,
וואָס שענערע און געוואַגטערע זיינען אויף דער ערד
נאָך ניט געהערט געוואָרן.
איך וועל מאַכן די לידער פון ליידנשאַפט,
צו געבן זיי זייער אויסדרוק.
און א י י ע ר ע לידער, פאַרפאַלגטע איבערטערטער פון געזעץ—
ווייל איך קוק זיך צו צו אייך מיטן בליק פון אַן אייגענעם,
און איך נעם אייך מיט מיט זיך פונקט ווי יעדן.

איך וועל מאַכן די אמת'ע לידער פון רייכקייטן,
צו געווינען פאָרן גוף און דעם מוח דאָס אייביק-אמת'ע;
דאָס וואָס גייט פאַראַוים און ווערט ניט פאַרלוירן מיטן טויט.

איך וועל זינגען זעלבסטליבע און ווייזן,
אַז דאָס איז די באַזע פון אַלץ —
און איך וועל זיין דער באַזינגער פון פּערזענלעכקייט.

און איך וועל ווייזן,
אז מאן און פרוי זיינען איינער געגליבן צום צווייטן.
און איר, געשלעכט־ארגאנען און געשלעכט־אקטן,
פארלאזט זיך אויף מיר,
איך בין אנטשלאסן צו דערצוילן וועגן איך
מיט מוטיקער קלארער שטימע,
צו באווייזן, אז איר זענט דערהויבן.

און איך וועל ווייזן, אז ס'איז ניטא קיין אומסולקאמענהייט
אין דער קעגנווארט
און עס קאן נישט זיין אין דער צוקונפט.
און איך וועל ווייזן, אז וואס עס זאל נישט טרעפן מיט עמיצן
קאן עס אומגעווענדט ווערן צום גוטן ;
און איך וועל ווייזן, אז קיין זאך קאן נישט טרעפן שענער
ווי דער טויט ;
און איך וועל דורכטערמען א פאדעם דורך מיינע לידער,
אז צייט און געשעענישן זיינען פארבונדן,
און אז אלע זאכן אין דעם אונזווערן זיינען פולקאמענע וואונדער,
איין זאך אזוי אומענדלעך טיף ווי די אנדערע.

איך וועל נישט מאכן קיין לידער אין שייכות צו טיילן,
נאר איך וועל מאכן לידער, בלעטער, פערזן, געזאנגען, געשפרעכן,
געראנקען אין פארבינדונג מיטן גאנצן.
און איך וועל נישט זינגען וועגן איין טאג, נאר וועגן אלע טעג.
און איך וועל נישט מאכן קיין ליד, נישט דעם מינדסטן טייל פון א ליד.
וואס האט קיין שייכות נישט צו דער נשמה.
(ווייל זיך צוקוקנדיק צו די קעגנשטאנדן פון דעם אונזווערן,
בין איך איבערצייגט, אז ס'איז ניטא קיין איין זאך,
אדער א טייל פון א זאך, אן שייכות צו דער נשמה.)

האט עמיצער געוואלט זען די נשמה ?
זע דיין אייגן געשמאלט, פנימ'ער, פערזאנען, שמאסן, חיות,
די בוימער, די לויפנדיקע טייכן, די פעלזן און די זאמדן.

אלץ טראגט אין זיך גייסטיקע פריידן, נאכדעם לייזט זיך עס אויף:
ווי אזוי קאן דאס אמת-קערפערלעכע שטארבן און זיין באגראבן?

פון דיין אמת'ן גוף, אדער יעדן מאנ'ס צי פרוי'ס אמת'ן גוף,
וועט טייל נאך טייל פארשווינדן פון די הענט פון דעם,
וואס איז אים מטהר,
און אריבער אין די געהעריקע ספערן —
מיטגעמערדיק מיט זיך אלץ, וואס ס'האט מיט אים פאסירט
פון געבוירן-אן ביזן טויט.

דעם דרוקערס זאץ לאזט ניט איבער מער אפדרוק,
זיין און אינהאלט,
ווי א מאנ'ס גוף און נשמה,
צי א פרוי'ס גוף און נשמה לאזן דא איבער
דורך זייער לעבן און זייער זיין.
אן אונטערשייד — פארן טויט צי נאכן טויט.
הערט! דאס לייב איז כולל אלץ און איז דער זין,
דער הויפט-ציל — און איז די נשמה;
ווער דו זאלסט ניט זיין, ווי וואונדערבאר, ווי הייליק
איז דיין קערפער, צי יעדער טייל פון דיין קערפער!

וואונדערלעך זיינען די מיטן

(1855)

וואונדערלעך איז די ערד,
און וואונדערלעך ווי אזוי זי איז געוואָרן דאָס וואָס זי איז;
מינט איר אפשר, אז ביי דעם האָט זי זיך אָפּגעשטעלט?
וואַסן אויפגעהערט?
פאַרשטייט'זשע, אז זי גייט ווייטער פונעם איצט,
ווי זי איז איצט ווייטער פון יענע צייטן,
ווען זי איז נאָך געווען צוגעדעקט מיט וואַסערן און גאָז,
אידער דער מענטש איז נאָך געווען.

וואונדערלעך איז די אייגנשאַפט פון אמת אין דעם מענטשן;
די אייגנשאַפט פון אמת אין דעם מענטשן
האַלט זיך אליין אויף דורך אלע ענדערונגען;
דער אמת און דער מענטש זיינען אומצעשיידבאַר;
זיי זיינען פאַרליבט איינס אין אַנדערן
און זיי צעשיידן זיך קיינמאָל נישט.

דער אמת אין דעם מענטשן איז נישט קיין לערע,
ער איז לעבן, ווי די זעאונגס־קראַפט פון די אויגן;
אויב ס'איז נאָר דאָ מאַן צי פרוי, איז דאָ אמת;
אויב ס'איז נאָר דאָ דאָס קערפערלעכע, צי דאָס גייסטיקע —
איז דאָ אמת;
אויב ס'איז נאָר דאָ גלייכגעוויכט אָדער ווילנס־קראַפט —
איז דאָ אמת;
אויב ס'איז נאָר דאָ עפעס אויף דער ערד — איז דאָ אמת.

א, אמת פון דער ערד!
איך בין אַנטשלאָסן זיך דורכצושלאָגן אַ וועג צו דיר;
לאַז הערן דיין קול, און איך קלעטער אויף בערג
און שפּרינג אין ים אַריין צוליב דיר.

וואָס, מיינט איר, איז דויערהאַפּט ?

(1856 — פון דער סעריע „דאָס ליד פון דער ברייטער האָק“)

וואָס, מיינט איר, איז דויערהאַפּט ?
דענקט איר, אז די גרויסע שטאַט איז דויערהאַפּט ?
אָדער אַ שטאַט, וואָס פאַבריצירט אַ סך ?
אָדער אַ צוגעגרייטע קאַנסטיטוציע ?
אי די בעסטע-געבוטע דאַמף-שיפן ?
אָדער האַטעלן פון גראַניט און אייזן ?
אי די מייסטער-ווערק פון טעכניק, פון פעסטונגען און אַמוניציע ?

גייט שוין, גייט ! די אלע זאַכן איז ויך אליין באַדייטן נישט אַזויפיל.
זיי דינען דער שעה.
די טענצער טאַנצן, די מוזיקער שפילן פאַר זיי ;
דאָס שפיל גייט פאַרביי ;
אלעס איז, פאַרשטייט זיך, זייער פּיין ;
אלעס איז וואויל און גוט,
ביז עס קומט אַ בליץ פון ווידערשטאַנד.

די גרויסע שטאַט איז יענע,
וואָס פאַרמאָגט די דערהויבנסטע מענער און פרויען ;
עס מעגן אפילו זיין עטלעכע איינגעפאַלענע שטיבלער,
איז עס אַלץ די גרעסטע שטאַט אין דער וועלט.

דאָס אָרט, וואו די גרויסע שטאַט געפינט זיך,
איז נישט דאָס אָרט פון אויסגעשפּרייטע האַפּטן,
פאַבריקן, פּלעצער, וואו מען לייגט-דאָס אַ סך פּראָדוקטן ;
אויך נישט דאָס פּלאַץ, וואוהין מע האַלט נסדר אין איין קומטו,
אי פון וואַנען שיפן מיט מענטשן פאַרן שטענדיק אַפּ ;
אויך נישט דאָס פּלאַץ פון די העכסטע און טייערסטע בנינים ;
אָדער קראַמען, וואָס פאַרקויפן סחורה פון גאָר דער וועלט ;

אויך נישט דאס פלאץ פון די בעסטע ביבליאטעקן און שולן —
אויך נישט דאס פלאץ, וואו ס'איז דא געלט איבער-גענוג ;
אויך נישט דאס פלאץ מיט דער גרעסטער באפעלקערונג.

די שטאט שטייט דארט,
וואו עס געפינט זיך דער געזינדסטער דור רעדנער און דיכטער ;
וואו זיי האבן ליב, און מ'האט זיי ליב און מען פארשטייט זיי ;
וואו העלדן ווערן ניט פאראייביקט דורך מאַנומענטן,
נאר דורך פשוט'ע רייד און מעשים ;
וואו פארזיכט האט זיך איר פלאץ
און אונטערנעמונג האט איר פלאץ ;

וואו מענער און פרויען האלטן לייכט דאס געזעץ ;
וואו עס הערטי-אויף קנעכט
און עס הערטי-אויף האר איבער קנעכט ;
וואו די באפעלקערונג שטעלט זיך שנעל
קעגן דער זיך-קיינמאל-נישט ענדיקנדיקער חוצפה
פון די דערוויילטע ;
וואו צאָרנדיקע מענער און פרויען וואַרפן זיך אָף זיי,
ווי דער ים, ביים פייה פון טויט, וואַרפט זיינע שלאַנגנדיקע
און אומבריינגענדיקע בוואליעס ;

וואו דרויסנדיקע אויטאָריטעט קומט שטענדיק נאָך
דער העכסטער אינערלעכער אויטאָריטעט ;
וואו דער בירגער איז שטענדיק דער הויפט, דער אידעאל —
און דער פרעזידענט, דער מעיאָר, דער גאַווערנאָר און וואָס נישט,
זיינען אַגענטן פאַר באַצאלט ;
וואו קינדער לערנט מען צו זיין אַ געזעץ פאַר זיך
און זיך פאַרלאָזן אויף זיך ;
וואו אַלע ווייזן אַרויס גלייכע מוטיקייט אין אַלע האַנדלונגען ;
וואו פרויען גייען אין די גאַסן-פראַצעסיעס, גלייך מיט די מענער ;
וואו זיי קומען צו עפנטלעכע פארזאמלונגען און פארנעמען פלאץ
גלייך מיט די מענער ;

וואו עס שטייט די שטאָט פון די צוטרוילעכסטע פריינט ;
וואו עס שטייט די שטאָט פון ריינסטער געשלעכטלעכקייט ;
וואו די שטאָט פון די געזינטסטע מאמעס געפינט זיך ;
וואו די שטאָט פון די מאמעס מיט די געזינטסטע קערפערס
געפינט זיך, —
דאָרט שטייט די גרעסטע שטאָט.

א געדאנק

(1867)

וועגן מענטשן, וואס האבן דערגריינט הויכע שטעלעס,
פאסטן, רייכטום, פטיפענדיעס און ענדלעכעס —
פאר מיר איז אלץ וואס יענע מענטשן האבן דערגריינט
גארנישט ווערט,

מידן עס דירט'אן זייערע קערפערס און נשמות ;
אזוי, אז מיר זעען זיי אפט אויס מאנער און נאקעט ;
און אפט זעען זיי מיר אויס, ווי איינער וואלט געשפאט פון צווייטן.
און ער, אדער זי, שפאטן פון זיך אליין,
און פאר יעדן פון זיי איז דער תוך פון לעבן, דאס גליק,
אנגעפילט מיט פוילן ווערימדיקן אפפאל.

און ווי איד זע זיי אפט, גייען יענע מענער און פרויען
אומוויסנדיק פארביי די אמת'ע לעבנס-ווירקלעכקייטן,
און גייען צו פאלשע ווירקלעכקייטן.

און אפט זע איד, ווי זיי לעבן נאר אויף וויפיל
די געוואוינהייט דינט זיי, אבער נישט מער ;
און אפט זיינען זיי פאר מיר טרויעריקע שלאף-וואנדלער,
וואס איילן ארום אין זייער שלאף אין דער פינצטער.

דער נעגער האַלט פּעסט די לייצעס

(1855)

פון דער סעריע: „וואַלט וויטמאַן“

דער נעגער האַלט פּעסט די לייצעס פון זיינע פיר פּערד,
דער קלאַץ הענגט אונטן אויף דער אַרומגעבונדענער קייט;
דער נעגער, וואָס טרייבט דעם לאַסט־וואָגן
פון ברוקירטן הויף אַרויס,
שטייט הויך און רואַיק מיט איין פוס אויפן שטריק.

זיין בלוי העמד אַנטפּלעקט אַ געזונטן האַלדז און ברוסט,
און פּאַלט פּרוי איבערן גאַרטל;
זיין בליק איז רואַיק און באַפעלערש;
ער פאַרשאַרט דעם רונד פון זיין הוט איבער זיין שטערן;
די זון פּאַלט אויף זיינע געדריכטע האַר און וואַנעם,
אויף זיינע שוואַרץ־פּאַלירטע שיינע גלידער.

איך זע דעם שיינעם ריז און האַב אים ליב,
און איך שמעל זיך ביי דעם ניט אָפּ,
איך גיי אויך מיט מיטן פּערד־געשפּאַן.

איך מיר לעבט דער ליבהאַבער פונעם לעבן,
וואַזוהין עס זאָל זיך ניט דרייען, צוריק אזוי גוט ווי פאַראַוים;
איך זייטיקע נישעס און צום גידעריקן זיך בויגנדיק.

אַקסו, וואָס שלעפּן דעם יאָך און די קייט,
אַדער וואָס בלייבן שטיין אין בלעטערדיקן שאַטן,
וואָס איז דאָס אַזוינס, וואָס אייערע אויגן דריקן־אויס?
מיר דאַכט זיך, אַז זיי דריקן אויס מער, ווי אַלץ,
וואָס איך האַב אין מיין גאַנץ לעבן געלייענט אין דרוק.

מיין טראַט שרעקט־איבער די וואַלד־קאַטשקעס,
אויף מיין ווייטן, טאַג־לאַנגן שפּאַציר;
זיי הויבן זיך אויף צוזאַמען און קרייזן לאַנגזאַם אַרום.

איך גלויב אין דעם ציל פון די באמלינגלעטע,
און איך אנערקען דאס רויטע, געלע, ווייסע, וואס שפילט אין מיר ;
איך האלט, אז דאס גרין און פאלעט און דאס קרוינטשבויקל
זיינען מיט א ציל.

און א טשערעפאכע איז ביי מיר ניט אומוירדיק,
פארוואס זי איז ניט עפעס אנדערש ;
און דער פויגל אין וואלד האט קיינמאל ניט געלערנט
ווי מען נעמט א טאן,

און דאך זינגט ער פאר מיר זייער גוט ;
און דער בליק פון דער ברוינער שקאפע
פארשעמט אין מיר יעדע נארישקייט.

איך זאג

(1860)

איך זאג : א מענטש זאל ניט האבן קיין רעכט איבער קיין מענטשן;
איז זאג : דער אמויניציקסטן-אנטוויקלטער מענטש אויף דער וועלט
איז פונקט אזוי וויכטיק און הייליק פאר זיך,
ווי דער סאמע אנטוויקלטסטער מענטש איז פאר זיך.

איך זאג : דארט וואו פרייהייט
צוט ניט ארויס דאס בלוט פון קנעכטשאפט,
דארט צוט קנעכטשאפט ארויס דאס בלוט פון פרייהייט.
איך זאג דאס ווארט פון דער גוטער אלטער אידיע פון די שטאטן,
און אעקלינג עם פון דאנען איבער גארער וועלט.

איך זאג : דאס מענטשלעכע פנים און געשטאלט
איז אזוי וואונדערלעך,
אז מען טאר עם קיינמאל ניט מאכן לעבערלעך ;
איך זאג : קיין דרויסנדיקס צוליב ארנאמענט
פאר ניט דערלויבט ווערן ;
און אז אלץ איז אמשענסטן אן ארנאמענט,
און אז איבערטרייבונגען וועלן שטרענג באשטראפט ווערן
אין דיין אייגענעם קערפער און אויך אין די קערפערס פון אנדערע;
און איך זאג, אז שייך-געשטאלטיקע קינדער קענען בלויז געבוירן
ווערן, ווען דאס גאטירלעכע געשטאלט איז פריי אין דער
עפנטלעכקייט, און דאס מענטשלעכע אויסזען ווערט קיינמאל
ניט פארוואנדלט אין קאריקאטורע ;
און איך זאג, אז ענצאליטעט מוז ניט אַנקומען צו ראמאנטיק,
(ווייל פאקטן, ווען ריכטיק דערציילט, —
ווי שלעכט זעט דאן יעדע ראמאנטיק אויס קעגן זי).

איך זאג דאָס וואָרט פון לענדער,
 וואָס שרעקן זיך פאַר קיין זאך ניט —
 קיין אנדערע לענדער וויל איך ניט קענען;
 איך זאָג: דיסקוטירט אלעס און דעקט אלעס אויף —
 איך בין דערפאַר,
 אז יעדע טעמע זאל אָפן אויסגענומען ווערן.
 איך זאָג: עס קאָן ניט זיין קיין לייזונג פאַר די שטאַטן
 אָן דעם, וואָס ברענגט דאָס נייע —
 אָן פרויען וואָרט, אָן אויערן גרייט צו הערן דאָס נייע;
 און איך פאַררעכן עס אלס די גלאַרי פון די שטאַטן,
 וואָס זיי הערן זיך צו מיט אַכטונג צו די פאַרשלאַנגן, רעפּאַרמעס,
 נייע מיינונגען און פרינציפּן,
 וואָס מענער און פרויען ברענגען פאַר —
 יעדער דור מיט זיין אייגענעם וואָקס.

מיט איין מאָן אַדער פרוי
 (עס מאַכט ניט אויס וועלכע,
 איך קלייב־אויס אפילו די נידעריקסטע),
 מיט אים אַדער איר אילוסטירן איך דעם געזעץ;
 איך זאָג, אז יעדע רעכט, פּאַליטיש, צי וואָס עס זאל נישט זיין,
 זאל געגעבן ווערן דעם מאָן אַדער דער פרוי,
 אויף די זעלבע באַדינגונגען וואָס יעדן.

דא און דאָרט אַרומגייענדיק

(1855)

119 דער סעריע : „וואָלט וויסמאַן“

דאָ און דאָרט אַרומגייענדיק מיט צען־סענטי־שטיקלעך אָף די אויגן,
צו שפּייון דעם הוננער פונעם מאָגן,
די מוחות פריי פון דענקען ;
בילעטן קויפן, נעמען, פארקויפן,
אַבער צו דער שמחה קיינמאַל ניט גייען,
פילע שוויים פאַרגיסן, האַקערן, דרעשו,
דערנאָך דאָס שטרוי אַלס שכר באַקומען,
און עטלעכע ליידיקגייער, אַלעס פאַרמאַגן,
שמענדיק פאַרנעמען די תבואה אַלס זייערע.

ווען איך לייען וועגן דעם זיגערט רום

(1860)

ווען איך לייען וועגן דעם זיגערט רום פון העלדן,
און די זיגן פון מעכטיקע גענעראלן,
בין איך ניט מקנא די גענעראלן ;
נישט דעם פרעזידענט אין זיין פרעזידענטשאפט ;
נישט דעם רייכן אין זיין גרויסן הויז ;
נאר ווען איך הער וועגן דער ברידערלעכקייט פון געליבטע,
ווי אזוי עס איז געשען מיט זיי,
ווי אזוי דורך לעבן, דורך געפארן, דורך שנאה,
נישט געבוטן, כסדר, כסדר,
דורך יוגנט, מיטל-עלטער, אויף די עלטערע יארן,
ווי אזוי אן וואקלעניש, ווי איבערגעגעבן און געטריי
זיי זיינען געבליבן, —
דאן ווער איך אומעטיק-פארקלערט און איך אייל שנעל אַוועק,
פול מיט ביטערער קנאה.

צוליב וואָס, דענקט איר, נעם איך די פען אין האַנט ?

(1860)

צוליב וואָס, דענקט איר, נעם איך די פען אין האַנט
וואָס דענקט איר, וויל איך פאַרצייכענען ?
די קריג־שיף פון פולקאמענסטן מאַדעל ריזיק־גרויס און שיין,
וואָס איך האָב היינט געזען, ווייט פון ברעג,
פאַרבליפּאַרן אין פולן גאַנג ?
די וואונדערלעכע שיינקייטן פון דעם פאַרגאַנגענעם טאַג ?
צי די פרעכטיקייט פון דער נאַכט, וואָס הילט מיך איין ?
צי דעם באַרימער־ישן גלאַנץ און וואַקס פון דער גרויסער שטאַט,
וואָס האָט זיך אויסגעשפּרייט אַרום מיר ? ניין !
איך פאַרצייכן נאָר צוויי פשוט'ע מענטשן,
וואָס איך האָב היינט געזען ביים האַפּן,
אינמיטן פון אַ גרויסער מענגע,
זיך געזעגענען ווי צוויי גוטע פריינט געזעגענען זיך :
דער, וואָס האָט געדאַרפט דאָ בלייבן,
איז געפאַלן אַפּן צווייט'נס האַלדז און אים שטאַרק געקושט ;
בעת יענער, וואָס האָט געדאַרפט אַוועקפאַרן,
האַט אים שטאַרק געדריקט אין זיינע אַרעמס.

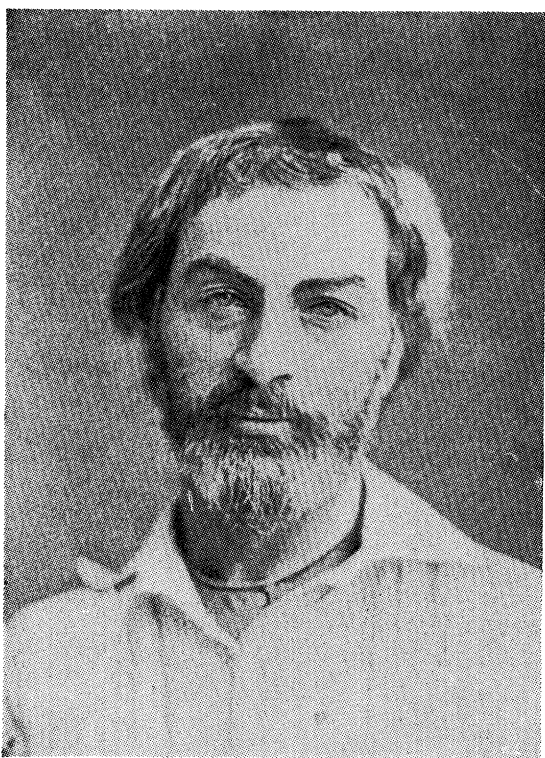
אַרומוואַנדערנדיק אין געדאַנק

(לייענענדיק העגעל'ן)

(1876)

אַרומוואַנדערנדיק אין געדאַנק איבער דעם אוניווערז,
 האָב איך געזען דאָס ביסל גוטע
 שטענדיק איילנדיק צו דער אומשטערבלעכקייט,
 און דאָס אומגעהייערע אליין, וואָס מען רופט'אָן שלעכטס,
 איילנדיק זיך אויפצולייזן און פאַרלירן זיך אינעם טויט.

הערט, איד גיב ניט קיין לעקציעס, צי אביסל צדקה :
אז איד גיב, גיב איד זיך אליין

וואַלט וויטנאָן אין 1855

היינט פארטאָג

(1855)

פון דער סעריע : „וואַלט וויטמאַן“

**היינט פארטאָג האָב איך אַרויפגעשטיגן אויף אַ באַרג,
איך האָב געזען דעם שמערן־פולן הימל,
און איך האָב געזאָגט צו מיין גייסט :**

ווען מיר וועלן שוין אַנטפלעקן דעם באַשייד פון די אַלע פלאַנעטן,
און דאָס פאַרגעניגן און דאָס פאַרשן פון אַלץ אין זיין,
וועט אונז שוין זיין גענוג ?
וועלן מיר דאַמאַלט שוין זיין צופרידן ?

און מיין גייסט האָט געזאָגט :
ניין, מיר בויגן בלויז איין יענע הויך,
כדי דורכצוגיין און ווייטער פאַרצוזעצן.

וואָלט וויטמאַניס וואָרענונג

(1860)

צו די שטאַטן, אָדער צו יעדן איינעם פון זיי,
אָדער צו יעדער שטאַט אין די שטאַטן:
דערווידערט אַ סך, פּאַלגט ווינציק;
וואו בלינדע געהאַרזאמקייט, דאָרט — פולע קנעכטשאַפט;
וואו פולע קנעכטשאַפט, דאָרט קריגט קיין פּאַלקה,
שטאַט, אָדער שטאַט אין דער וועלט,
ווידער צוריק די פרייהייט.

געזאנג פון באשעפטיקונגען

(1855)

1

קומט צו געענטער צו מיר,
שטופט זיך צו נאָענט, מיינע ליבע,
און נעמט דאָס בעסטע וואָס איך פאַרמאָג ;
דינגט צו געענטער און געענטער,
און גיט מיר דאָס בעסטע, וואָס איר פאַרמאָגט.

דאָס איז אַן עסק אַן אַ סוף מיט מיר —
ווי האַלט עס מיט אייך ?
(עס איז מיר קאלט געווען מיטן קאלטן זאָק, פּרעס־צילינדער,
פּינגטן פּאַפּיר, וואָס טיילן אינז פּאַנאַנדער).

מענער און פרויען !
איך קום ניט זייער גוט אויס מיט פּאַפּיר און זאָק,
איך מוז קומען אין באַריר מיט קערפּערס און נשמות.

אמעריקאַנער מאַסן !
איך דאַנק אייך נישט פאַר דעם וואָס איך געפּעל אייך ווי איך בין
און פאַר ליב האַבן מין באַריר —
איך ווייס, אַז אַזוי איז עס גוט פאַר אייך.

2

דאָס איז דאָס געזאָנג פון באשעפטיקונגען ;
אין דער אַרבעט פון מאַשינען און פּאַבן,
אין דער אַרבעט פון פעלדער,
געפין איך די אַנטוויקלונגען,
און געפין דעם אייביקן זין.

אַרבעטס־מענער און אַרבעטס־פֿרויען !
 וואָלט איך מיט זיך פֿאַרגעשטעלט אַלזייטיקע בילדונג,
 פֿראַקטישע און אַרנאָמענטאַלע,
 וואָס פֿאַר אַ ווערט וואָלט עס געהאַט ?
 וואָלט איך געווען ווי דער הויפּט־לערער,
 פּילאַנראַפּישער אייגנטימער, קלוגער שטאַטסמאַן,
 וואָס פֿאַר אַ באַטרעף וואָלט עס געהאַט ?
 וואָלט איך געווען צו אייך, ווי דער באַלעבאַס, וואָס באַשעפּטיקט
 און צאָלט אייך,
 וואָלט עס אייך צופֿרידן געשטעלט ?

דער געלערנטער, דער טוגנטהאַפּטער, וואוילטעטיקער,
 און דאָס געוויינלעכע ;
 אַ מענטש ווי איך — און קיינמאַל ניט דאָס געוויינלעכע.

נישט קיין דינער און נישט קיין האַר בין איך ;
 איך נעם נישט מער גערן אַ גרויסע פֿרוי, ווי אַ קליינע פֿרוי —
 דער לויז איז מיינער, ווער עס זאָל פֿון מיר ניט געניסען ;
 איך וועל זיין גראַד מיט אייך און איר זאָלט זיין גראַד מיט מיר.

אויב איר שטייט ביי דער אַרבעט אין שאַפּ, שטיי איך אזוי נאָענט,
 ווי דער נאָענטסטער אין זעלביקן שאַפּ ;
 אויב איר שענקט מתנות אייער ברודער,
 צי אייער טייערסטן פֿרײַנט,
 פֿאַדער איך דאָס זעלביקע, וואָס אייער ברודער,
 צי אייער טייערסטער פֿרײַנט ;
 אויב אייער געליבטער, מאַן, ווייב, איז ווילקאַמען
 בייטאָג צי ביינאַכט,
 מוז איך פֿערזענלעך זיין אזוי ווילקאַמען ;
 אויב איר ווערט דערנידעריקט, פֿאַרברעכעריש, קראַנק,
 ווער איך אויך אזוי צוליב אייך ;
 אויב איר געדענקט אייערע נאַרישע אומגעזעצלעכע מעשים,
 מיינט איר, אַז איך קאָן נישט געדענקען מיינע אייגענע נאַרישע
 אומגעזעצלעכע מעשים ?

אויב איר זויפט, זויף איך ביי דער צווייטער זייט פון טיש ;
אויב איר באגעגנט עפעס א פרעמדן אין גאס
און קריגט אים אדער זי ליב,
וואָס איז, איך באגעגן אפט פרעמדע אין גאס און קריג זיי ליב.

וואָס איז ? וואָס האָט איר געדענקט וועגן זיך ?
זענט איר, הייסט עס, יענע, וואָס האַלטן זיך קלענער ?
זענט איר עס די, וואָס האָבן געדענקט,
אז דער פרעזידענט איז גרעסער פון אייך ?

אָדער אז דער רייכער איז דערפאלגרייכער פון אייך ?
אי דער געבילדעטער קלוגער פון אייך ?

ווייל איר זענט פארברודיקט צי באַפֿרושטשעט,
אי איר זענט אמאָל געווען שיכור, אָדער אַ גנב ;
אי קראַנק, רומאַטיש, אָדער אַ פראַסטיטומקט,
אָדער איר זענט עס איצט ;
אי פון לייבטזין אָדער אומפאַטעניץ,
אי דערפאַר וואָס איר זענט ניט קיין געלערנטער,
און האָט קיינמאָל ניט געזען אייער נאַמען געדרוקט,
ניט איר צו, אז איר זענט ווינציקער אומשטערבלעך ?

3

נשמות פון מענער און פרויען !
נישט אייך רוף איך אַן אומזיכטבאַרע, אומהערבאַרע,
אומבאַרירבאַרע און וואָס באַרירן נישט ;
נישט וועגן אייך וועל איך אַרגומענטירן פ א ר און ק ע ג ו ,
און זיך אויס'טענה'ן צי איר לעבט, צי נישט ;
איך גיב צו עפנטלעך, ווער איר זענט, אויב קיינער גיט עס ניט צו.

דערוואַקסענע, האַלבדערוואַקסענע און קליינע קינדער,
פון דעם לאַנד און פון יעדן לאַנד, אין הויז און אין דרויסן,
זע איך איינעם שונקט אזוי גוט ווי דעם צווייטן ;
איך זע אַלץ וואָס ס'איז הינטער דעם און דורך זיי.

דאָס ווייב — און זי איז נישט קיין האָר קלענער ווי דער מאַן ;
 די טאַכטער — און זי איז אזוי גוט ווי דער זון ;
 די מוטער — און זי איז אין אלעם אזוי וויכטיק ווי דער פאָטער ;
 קינדער פֿון אומוויסנדיקע און אַרימעלייט,
 אינגלעך, וואָס לערנען אַ מלאכה ;
 יונגע הברה־לייט, וואָס אַרבעטן אויף פאַרמס און אַלטע לייט,
 וואָס אַרבעטן אויף פאַרמס ;
 מאַטראָסן, סוחרים, ברעג־אַרבעטער, אימיגראַנטן ;
 די אַלע זע איד —
 די נענטערע און ווייטערע זע איד גלייך ;
 קיינער וועט פֿון מיר ניט אַנטרינען און קיינער זאָל ניט האָבן
 קיין פאַרלאַנג פֿון מיר צו אַנטרינען.

איד ברענג וואָס איר דאַרפט זייער נויטיק,
 דאָך האָט איר עס שטענדיק.
 ניט קיין געלט, ליבעס, קליידער, עסנוואַרג —
 נאָר עפעס וואָס איז אזוי גוט, ווי די אַלע זאַכן.
 איד שיק נישט קיין אַגענט אָדער פאַרמיטלער,
 איד באַט ניט אָן קיין ווערט פֿון עפעס,
 נאָר איד באַט אָן די ווערט אַליין.

פאַראַן עפעס, וואָס ווערט איינעם אייגן אויף איצט
 און אויף שטענדיק ;
 מ'איז נישט עפעס אַזוינס וואָס ווערט געדרוקט,
 געפֿריידיקט, דיסקוטירט —
 עס מיינט אויס דיסקוסיעס און דרוק ;
 מען קאָן עס ניט פאַרקערפֿערן אין אַ בוך —
 מ'איז נישטאָ אין ד ע ס בוך.
 מ'איז פאַר א י י ד , ווער איר זאָלט ניט זיין —
 מ'איז נישט ווייטער פֿון איד, ווי אייער געהער און זעיקראַפט
 זיינען נישט ווייט פֿון איד.
 דאָס נאַענטסטע, געוויינלעכסטע, פאַרטיקע דייטן אָף דעם אָן ;
 עס ווערט פֿון זי שטענדיק אַרויסגערופֿן.

איר קאנט לייענען א סך שפראכן,
 אין דאך וועגן דעם גארנישט לייענען ;
 איר קאנט לייענען דעם פרעזידענט'ס מעלדונג,
 און דארטן גארנישט געפינען פון דעם.
 גארנישט פון דעם אין די באריכטן פון דעם אויסערן-מיניסטעריום,
 צי דעם פינאנץ-מיניסטעריום, צי אין די טעגלעכע צייטונגען,
 צי אין די וועכנטלעכע צייטונגען, אדער אין דעם צענזוס,
 צי אין די שטייער-באריכטן, אדער אין די פריזקוראנטן
 און השבנות פון ווערט-פאפירן.

4

די זון און שטערן, וואס האלטן זיך אין רוים ;
 די ערד אין פארום פון אן עפל, און מיר אויף איר ;
 געוויס איז דאס האלטן זיך פון דער ערד אין רוים
 א גרויסארטיקע זאך ;
 איך ווייס נישט וואס ס'איז, נאר אז ס'איז וואונדערבאר
 און אז ס'איז גליק.
 און אז דער אל-איינשליסנדיקער זין פון אונזער זיין דא
 איז נישט קיין ספעקולאציע, אדער א קלוג ווערטל,
 צי א פלאץ צום אויסשפירן,
 און ס'איז נישט עפעס אזוינס, וואס מען דארף דערצו מזל,
 עס זאל אונז גוט זיין און אן מזל ווארט אויף אונז דורכסאל,
 און נישט עפעס אזוינס, וואס קאן צוליב א געוויסן צופאל
 צוריקגעצויגן ווערן.

דאס ליכט און שאטן, דאס מערקווירדיקע געפיל פון קערפער
 און זעלבסט-דערקענטעניש ;
 דער הונגעריקער באגער, וואס שלינגט געמיטלעך אלעס איין ;
 דער אומגענדלעכער שטאלץ
 און דאס מענטשלעכע רייסן זיך צו עפעס ;
 די פריידן און ליידן, וואס מען קאן מיט קיין ווערטער
 ניט דערציילן ;
 די וואונדער, וואס יעדער באנעמט אין יעדן, וואס ער זעט,

און די וואונדער, וואָס פילן שטענדיק אָן יעדע מינוט, —
 פאַר וואָס האַסטו זיי אָנגענומען, חבר? —
 האַסטו זיי אָנגענומען פאַר אַ פּאָך צוואַ? זיי פאַרמאָרבעט?
 זיי פאַר פּראָפּיטן פון אַ קראַם?
 זיי קריגן דורך זיי אַ שטעלע פאַר זיך?
 זיי אויסצופילן די ליידיקע צייט פון הערן און דאַמען?

האַט איר געדענקט, אַז די לאַנדשאַפּט איז געוואָרן וואָס זי איז,
 כדי מען זאָל קענען פון איר מאַלן אַ בילד?
 זיי מאַן און פרוי —

כדי מען זאָל זיי קענען באַשרייבן און באַזינגען?
 אָדער דער כוח פון גראַוויטעט און די וואונדערלעכע געזעצן
 און האַרמאָנישע פאַרבינדונגען,
 און דאָס שטראַלען פון דער לופט —
 אַלס קעגנשטאַנדן פאַר געלערנטע?
 אָדער די ברוינע ערד און דער בלויער ים —
 צוליב די מאַפעס און לאַנדקאַרטעס?
 זיי די שטערן — כדי זיי צו געבן הויך־קלינגענדיקע נעמען
 און מיט זיי רוימען צו באַפונן?
 זיי דאָס וואַקסן פון זאַמען איז צוליב אַגריקולטור־טאַבעלעס,
 אָדער צוליב אַגריקולטור אַליין?

אַלטע אינסטיטוציעס — די קונסטן, ביבליאָטעקן, לעגענדעס,
 זאַמלונגען און די מעטאָדן, וואָס ווערן פּראַקטיצירט אין פאַבריקן
 וועלן מיר זיי שעצן אזוי הויך?
 וועלן מיר שעצן אונזער געלט און אונזערע געשעפטן הויך? —
 איך האָב גאַרניט קעגן דעם;
 איך שעץ זיי אזוי הויך ווי דאָס העכסטע —
 אָבער אַ קינד, געבוירן פון פרוי און מאַן,
 שעץ איך העכער פון אַלע ווערטן.

מיר האָבן געדענקט, אַז אונזערע שטאַטן זיינען גרויסאַרטיק,
 און אַז אונזער קאַנסטיטוציע איז וואונדערבאַר;
 איך זאָג ניט, אַז זיי זיינען נישט גרויסאַרטיק און גוט —
 הייל זיי זיינען עס.

איך בין אין דעם איצטיקן טאג פונקט אזוי פארליבט אין זיי ווי איר,
אבער איך בין פארליבט אין אייך און אין אלע מיינע מיטמענטשן
איבער גארער ערד.

מיר האלטן תורות און גלויבנס פאר הייליק —
איך זאג נישט, אז זיי זיינען נישט הייליק;
איך זאג, אז זיי קומען אלע ארויס פון אייך
און וועלן מעגלעך ווייטער ארויסקומען פון אייך;
נישט זיי שאפן דאס לעבן — איך שאפט דאס לעבן;
אזוי ווי בלעמער פאלן פון די בוימער,
ווי בוימער וואקסן פון דער ערד,
אזוי וואקסן זיי ארויס פון אייך.

5

ווען דער תהלים וועט זינגען אַנשטאַט דער תהלים־זאָגער,
ווען די הייליקע שריפט וועט פרעדיקן אַנשטאַט דער פרעדיקער;
ווען דער שטענדער וועט אַראָפּגיין פון דער בימה,
אַנשטאַט דער שניצער, וואָס האָט דעם שטענדער אויסגעשניצט;
ווען איך וועל קענען באַרירן ביכער,
ווי מען באַרירט לייב, בייטאָג און ביינאַכט
און ווען זיי וועלן מיין לייב און אזוי באַרירן;
ווען אַ קורס אין אוניווערזיטעט וועט אזוי איבערצייגן,
ווי אַ שלאָפנדיקע פרוי און קינד איבערצייגן;
ווען דאָס גאלד אין די מיני־קאָמערן
וועט שמויבלען ווי דעם נאַכט־וועכטער'ס טאַכטער;
ווען וועקסל־פאַפירן וועלן קענען פאַרבּרענגען אין שטולן,
זיצנדיק קעגנאיבער מיר און זיין מיינע פּריינט, —
דאָן וועל איך זיי געבן מיין האַנט און זיך רעכענען מיט זיי,
ווי איך רעבן זיך מיט מענער און פרויען ווי איר.

וויפיל ערפורכט ס'איז דאָ אויף דער וועלט
איז פאַרקערטערט אין אייך, ווער איר זאלט ניט זיין.
דער פרעזידענט איז דאָרט אין „ווייסן הויז“ פון אייער שטעטל,

45

ניט איר זיינט דאָ פון זיינעטוועגן ;
 די סעקרעטאָרן זיינען פאַרנומען אין די ביוראָס פון אייערטוועגן—
 ניט איר דאָ פאַר זיי ;
 דאָס רעפּרעזענטאַנטן־הויז קומט זיך צונויף יעדן צוועלפטן חודש
 פון אייערטוועגן ;
 געזעצן, געריכטיגהייזער, דאָס אויספאַרמירן פון די שטאַטן,
 די משאַרטערס פון שטעט, דער האַנדל און די פּאַסט,
 זיינען אַלע פאַר אייך.

הערט זיך גוט צו, שילער מיינט טייערע !
 אַלע פּרינציפּן, פּאַליטיק און ציוויליזאַציע, דרינגען אַרויס פון אייך ;
 אַלע סקולפּטורן און מאַנומענטן
 און אַלץ, וואָס ס'איז ערגעץ־וואו אויסגעקריצט,
 זיינען פאַרצייכנט אין אייך ;

דער תּוך פון געשיכטעס און סטאַטיסטיקס, אַזוי ווייט צוריק
 ווי ס'איז נאָר פאַרצייכנט געוואָרן, איז איצט אין אייך ;
 מיטן און לעגענדעס — אויך אַזוי ;
 וואו וואָלטן זיי אַלע געווען,
 ווען איר וואָלט איצט ניט געאַטעמט און געווען דאָ ?
 די באַרימטסטע לידער וואָלטן געווען אַש,
 די באַרימטסטע רעדערס און שפּילן וואָלטן געווען גאַרנישט.

די גאַנצע אַרכיטעקטור ווערט ערשט דורך א י י ד ,
 ווען איר קוקט אַף דעם.
 (האַט איר געמיינט, אַז ס'איז דאָרט געווען אין דעם וויסן
 צי גרויען שטיין ?
 אָדער אין די ליניעס פון די אַרקעס און קאַרניזן ?)

די גאַנצע מוזיק איז דאָס, וואָס וואַכטיאָויף אין אייך,
 ווען די מוזיקאַלישע אינסטרומענטן דערמאנען עס אייך.
 ס'איז ניט די פּידלען און קלאַרנעטן —
 ס'איז ניט די פּיאָלן און ניט די פּויקן,
 ניט די נאָטן פון דעם באַריטאָן, וואָס זינגט זיין זיסן ראַמאַנס ;
 ס'איז ניט פון דעם מענטע־באַר און ניט פון דעם פּרויע־באַר —
 ס'איז נעענטער און ווייטער ווי זיי.

וועט דאָס גאַנצע, הייסט עס, צוריקקומען ?
 קאָן, הייסט עס, יעדער זען אַ צייכן פונעם בעסטן,
 ווען ער טוט אַ קוק אין שפיגל ?
 איז שוין נישטאָ קיין גרעסערע זאָך און מער ?
 איו, הייסט עס, אַלעס דאָ אין דיר, מיט דער מיסטישער,
 אומזיכטבארער נשמה ?

מאָדנע און שווער איז כאמת דער פאַרדאָקס, וואָס איך ברענג ;
 דאָס פאַרגרעכטע און די אומזיכטבארע נשמה זיינען איינס.

בויען הייזער, צומעסטן און זעגן די ברעטער ;
 שמידן, גלאַז-בלאָז, טשוועקעס-גיסן, קופער-שמידן ;
 שוידל-לייגן, שויד-בויער, האַפן-בויער,
 פיש-זאַלצער, פערי-פירער, טראַמפּאָרי-ברוקירער ;
 דער פאַמפ, דער האַמער-שלעגער, די גרויסע הויב-מאַשין ;
 דער קוילד-אויזן, דער ציגל-אויזן ;
 קוילד-שאַכטעס און אַלץ וואָס ס'איז דאָרטן אונטן —
 די לאַמפן אין דער פינצטערניש, עכאָס, געזאַנגען, —
 וואָס פאַר אַ זינלעכקייט, וואָס פאַר אַ טיפע נאַטירלעכע מחשבות
 עס קוקן אַרויס פון די פאַרסאַזשעטע פנימ'ער ;
 אייז-אַרבעט, פייערן פון קוויטעס אין די בערג,
 אָדער ביי די טייך-ברעגן —
 די מענער אַרום פאַרען זיך ביים אייז-גיסן
 מיט גרויסע אייזערנע שטאַבעס —

שטיקער אייז-ערק, די נויטיקע פאַרשמעלצונג פון אייז-ערק,
 קאַלער, קוילן — דער שמעלק-אויזן און דער פייער-אויזן,
 דאָס שמעלק-שטיק אַפן גרונט פונעם צעשמאַלצענעם אייזן ;
 די זיך-דרייענדיקע ראָד, די דיקע שטאַנגען פון גוס-אייזן ;
 דער שטאַרקער רעלס אין בולט'ן בוכשטאַב T
 געגאַסן פאַר באַדליניעס ;
 אויל-אַרבעט, זייד-אַרבעט, ווייסע בלויז-אַרבעט, די צוקער-פאַבריק,
 די פאַרע-זעג, די גרויסע מילן און פאַבריקן ;

שטיין־האקעריי, אויסגעקארבטע באפוונגען פאר פאסארן,
 פענצטער אדער טיר־קארניזן ;
 דער האמער, די שארפע דלאטע, דאס שויד־אשעקל
 צו באשיצן דעם גראבן פינגער ביים קארבן,
 דער שטריק־דרייל, דער דרויל־שפיק, די פארקאווע־שפיצן ;
 דער קעסל קאביקער וואנטי־צעמענט און דאס פייער אונטערן קעסל,
 די קאמף־פעק, דעם לאסט־טרענער'ס האקן ;
 די זעג און דעם זענער'ס באוועגונגען,
 דער פורעם פון דעם פורעם־גיסער,
 דעם קציב'ס מעסער, די אייז־זעג און יעדע ארבעט ארום דעם אייז ;

די מכשירים פארן פאטאגראף־אפאראט,
 דאס געצייג פון דעם שטריק־ציער אויף שיפן,
 פון דעם פאראנקערער פון קליינע שיפן,
 פון דעם זעגל־מאכער, פון דעם וואס גרויט־צו די קלעצער ;
 גומי־ארטיקלען, פאפיר־ארטיקלען, פארבן, בערשטלעך,
 בערשטל־מאכער, גלעזער'ס־געצייג ;
 דער האלד־קינסטלער, דער קלייטאפ,
 צוקער־ווארג־ארנאמענטן,
 געשליפענע פלעשער און גלעזער ;
 די שערן און פרעסלעך, די אל און דער רימען,
 די מאס פון א האלביק־ווארט און א קווארט ;
 די סטאיקע און דער שמול,
 די געזענע פעדער און די שטאלענע פען ;
 דאס פאבריצירן אלע סארטן שארף־געצייג ;
 די ביר־ברויעריי, דאס ברויען, דער מאלץ, פעסער,
 אלץ וואס ווערט געמאכט פון ברויערס,
 אויך פון די ווייז־מאכער און עסיק־מאכער ;

לעדער־מאכער, וואגן־מאכער, קעסל־מאכער, שטריק־דרייער ;
 דיסטילירער, שילדן־מאלער, קאלעד־לעשער, קאמף־קלייבער,
 עלעקטרא־פלעיטער, עלעקטרא־טאפער, פלאטין־מאכער ;
 שאבימאשינען, הובלען, שנייד־מאשינען, אקטרימאשינען,
 דרעשימאשינען, פארעוואגנס ;

דער וואָגן, דער אַמניבוס, דער שווערער לאַסט-וואָגן ;
דאָס שיסן פֿייערווערק,
דאָס אַרױפֿשיסן קאַליריקע פֿייערווערק בײַנאַכט,
פֿאַרשידענע אוואָרן און פֿונקען-שפּריצן ;

רינד-פֿלייש אין קאַב'ס יאַטקע, דעם קוילערס שעכט-הויז,
דער קוילער אין זײַנע יאַטקע-קליידער ;
די שמאַלן פֿון לעבעדיקע חזירים ; דער שלאַג-האַמער,
דער שווייך-האַקן, דער פֿאַרעיקעסל, דאָס אַרױסנעמען די אינגעווייד,
דעם שעכטער'ס שפּיז, דעם פֿאַקער'ס האַמער און איבערגענוג
ווינטער-אַרבעט בײַם פֿאַקן חזיר ;
מעל-אַרבעט, דאָס מאַלן דעם ווייץ, קאַרו, קוקורוזע, רײז —
די פעסלעך, האַלב' און פֿערמל-פעסלעך ;
די אַנגעלאַרענע באַרזשעס,
די הויכע הויפּנס אויף די האַפּנס און אַפּלייג-פֿלעצער ;

די מענער און די אַרבעט פֿון מענער אויף די באַן-סטאַנציעס,
אַף ברעג-שיפלעך, פֿישער-שיפלעך און קאַנאַלן ;
די טעגלעכע רוטינע פֿון דײַן אײַגן לעבן,
צײַ פֿון יעדן מענטשנס לעבן —
דער שאַפּ, דער הויף, די קראַם, די פֿאַבריק ;
אַלץ וואָס עס טוט זיך אַרום דיר בײַטאַג און בײַנאַכט !
אַרבעטער ! ווער דו זאַלסט נישט זײַן — דײַן טעגלעך לעבען !
אין דעם אַלץ און אין זײַ אַלע ליגט די שווערסטע אַנשטרענגונג —
אַ סך מער ווי דו האַסט אַפּגעשאַצט און אַ סך ווינציקער אויך ;
אין זײַ — ווירקלעכקײַטן פֿאַר דיר און מיר ;
אין זײַ — לידער פֿאַר דיר און מיר ;
אין זײַ שליסטו אײַן —
דו און דײַן נשמה שליכט-אײַן אַלין, אַפּגעזען פֿון יעדער אַפּשאַצונג ;
אין זײַ — אַלע בעסטע אַנטוויקלונגען ;
אין זײַ — אַלע טעמעס און אַנצוהערענישן.

איך זאָג נישט דורכאויס, אַז וואָס איר זעט ווייטער פֿון דעם אַלץ
איז נוצלאָז ;

איך ראט אייך ניט ביי דעם זיך אפצושטעלן;
 איך זאג ניט, אז ווינטליקע זאכן,
 וואס איר האט געהאלטן פאר גרויס,
 זיינען ניט גרויס;
 נאר איך זאג, אז קיין זאך פירט ניט צו קיין גרעסערס,
 ווי עס פירן יענע.

7

וועט איר זוכן ווייט אוועק? איר וועט סוף-כל-סוף צוריקקומען,
 כדי צו געפינען דאס בעסטע, אדער אזוי גוט ווי דאס בעסטע,
 אין זאכן וואס זיינען אייך אמבעסטן באקאנט;
 אין מענטשן אמנאענטסטן צו אייך — געפינען דאס זיסטע,
 קרעפטליכסטע, באליבטסטע.
 גליק, וויסן — נישט אין קיין אנדער פלאץ, נאר אין דעם פלאץ,
 ניט אין קיין אנדער שעה, נאר אין דער שעה.
 דעם ערשטן וואס דו זעסט און באריכט:
 דעם פריינט, ברודער, נאענטסטן שכן,
 וועסטו אין אים שטענדיק געפינען — דעם מאן.
 אין דער מאמע, געליבטער, צי ווייב — די פרוי.
 די פאפולערע געשמאקן און פאכן קומען ארויס
 פון לידער און פון אומעטום.
 איר, ארבעטס-פרויען און ארבעטס-מענער פון די שטאטן,
 איר האט אייער אייגן הייליק און קרעפטיק לעבן, —
 אלץ טרעטיאפ דאס פלאץ פאר מענער און פרויען ווי איר זענט.

יארן מאדערנע

(1865)

יארן מאדערנע, יארן נאך-ניט-געקומענע,
אייער האריוואנט גייט-אויף!
איך זע, ווי עס פארנעמט זיך צו וואונדערלעכע געשעענישן;
איך זע, ניט נאך אמעריקע — איך זע ניט נאך פרייהייט'ס לאַנד,
נאך אויך אנדערע פעלקער גרייטן זיך.
איך זע ריזיקן אויפשטייג און אפגאנג —
איך זע נייע פארבינדונגען — איך זע די סאלידאריטעט פון ראסן;
איך זע: אן אומבאזיגבארער כוח שטייגט-אויף
אף דער בינע פון דער וועלט.
(האָבן די אלטע קרעפטן, די אלטע מלחמות
אפגעשפילט זייער ראל ?
האָבן זיך די מעשים, וואָס האָבן געפאָסט פאר יענע צייטן,
פארענדיקט ?).

איך זע: פרייהייט, גוט באוואַפנט, זיגרייך און שמאַלק.
מיט געזעץ אויף איין זייט און פרידן אויף דער צווייטער —
א וואונדערלעכער דריילינג, אלע גייען זיי פאראויס
קעגן דער אידיע פון קאסטע.
וואָס פאר אַ געשיכטלעכע אַנטפלעקונגען זיינען עס די,
צו וועלכע מיר דערנענטערן זיך מיט אַזאַ שנעלקייט!
איך זע מיליאָנען קעגן מיליאָנען אין שנעלן מאַרש.
איך זע די צאָמען פון אלטע אַריסטאָקראַטיעס געבראָכן.
איך זע די גרעניצן פון אייראָפּיאישע קעניגן אַפּגעשאַפט.
(אלע אנדערע פארשווינדן).

קינמאַל זיינען נאָך אַזעלכע שאַרפע פראַגעס
ניט געשטעלט געוואָרן, ווי איצט.
קינמאַל איז נאָך דער מאַסן-מענטש, זיין נשמה,
ניט געווען אַזוי ענטרגיש, אַזוי ענלעך צו גאָט.

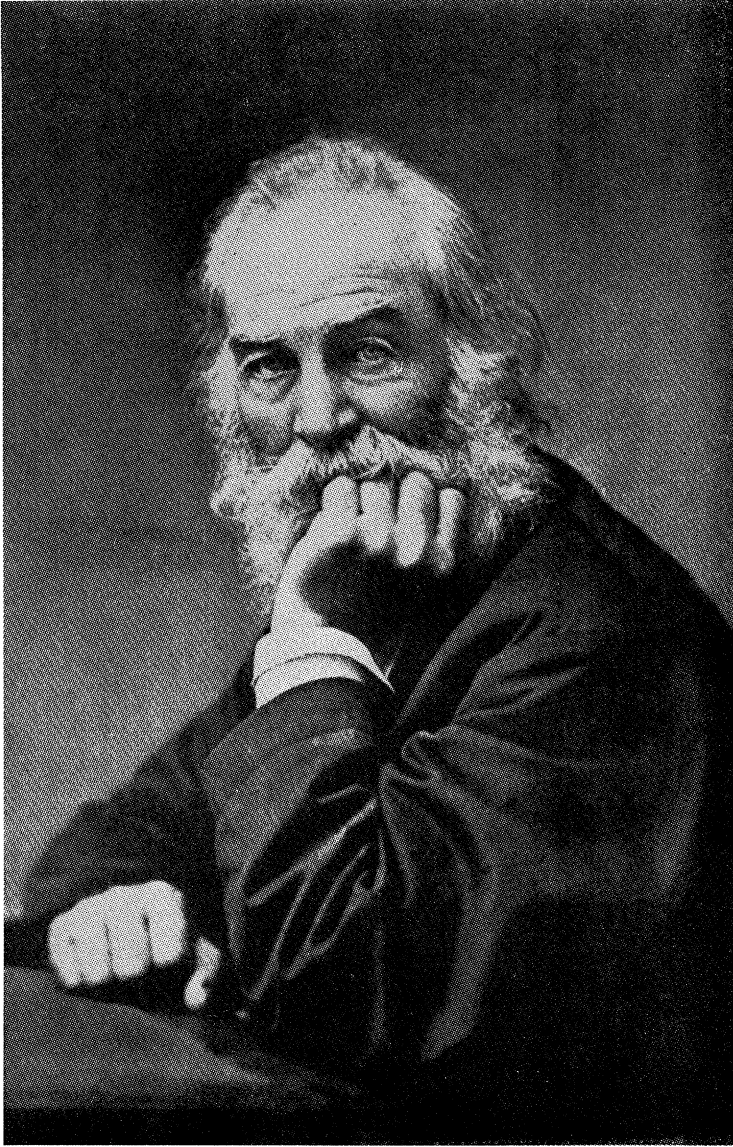
וויי, ווי דער כוח צווינגט און טרייבט און לאזט די מאסן ניט צורו ;
זיין געוואונטער טראַט איז אַף דער יבשה, אפן ים און אומעטום.
ער באַזעצט דעם פאַסיפיק, די אינזלען ;
מיט דער דאַמף-שיף, מיטן עלעקטרישן טעלעגראַף,
מיט די צייטונגען

און מיט דער גאַנצער קריימאַשינעריי,
מיט די אלע זאַכן און פאַבריקן איבער גאַר דער וועלט,
קיימלט ער צונויף אלע לענדער, די גאַנצע געאגראַפיע.

וואָס פאַר אַ געמורמל איז עס, אַ לענדער,
וואָס פאַרלוכט אייך דעם וועג,
וואָס שניידט-דורך די גרונטן פון די ימים ?
פאַראייניקן זיך אלע פעלקער צוזאַמען ?
וועט די גאַנצע וועלט האָבן איין האַרץ ?
פאַרמירט זיך אויס די מענטשהייט אין איין גאַנצן כלל ?
ווייל, אַ, די טיראַנען ציטערן און קרוינען ווערן פאַרשוּנקלט.
די באַוועגלעכע ערד באַגעגנט זיך מיט אַ נייער עראַ,
אפּשר מיט אַן אַלגעמיינ-הייליקן קריג.
קיינער ווייסט ניט וואָס נאַכדעם וועט זיין —
די טעג און די נעכט זיינען פול מיט צווינע פאַרצייכנס.

יאָרן פּראַפעטישע ! דער רוים אויף מיין וועג איז פול מיט צויבער
און איך מו זיך אומזיסט אַרורכצוקוקן.
טאַטן גאָך ניט געבוירענע, דאָס וואָס דאַרף אינגיכן קומען,
געשטאַלטיקט זיך אַרום מיר.
דאָס אומגלויבלעכע, היציקע יאָגן זיך —
דער באַגייסטערטער טרוימען-ביבער, אַ, יאָרן !
איינער טרוימען, אַ, יאָרן, ווי זיי דרינגען-דורך דורך מיר !
(איך ווייס ניט, צי איך שלאָף, צי איך וואַך).
די שוין עקזיסטירנדיקע אַמעריקע און איראָפּע פאַרבלאַסן,
פאַרגייען אין שאַטן הינטער מיר.
דאָס ניט-געשעטענע, רויקער ווי ווען ס'ניט איז פריער,
קומט-אַן, קומט אַן מיר אַנטקעגן.

מיינע לידער הערן אויף — איד לאַז זיי איבער ;
פון הינטער די בלעטער, וואו איד בין געווען באַהאַלטן,
דערשיין איד אליין, אינגאַנצן פון דיינעטוועגן.
חבר ! דאָס איז נישט קיין בוך ;
ווער עס רירט דאָס אָן, רירט אָן אַ מענטשן.

וואָלט וויטמאַן אין 1869

אין דער רגע, א בענקענדיק-פארקלערטער

(1860)

אין דער רגע, זיצנדיק אליין, א בענקענדיק-פארקלערטער,
דאכט זיך מיר, אז אין אנדערע לענדער זיצן איצט
אנדערע מענטשן בענקענדיק-פארקלערטע ;
מיר דאכט זיך, אז איך קאן אריבערקוקן אהין און זיי זען :
אין דייטשלאנד, איטאליע, פראנקרייך, שפאניע —
אדער ווייט, ווייט אוועק, אין כינע, צי אין רוסלאנד אדער אינדיע,
וואו זיי ריידן אנדערע שפראכן.

און עס דאכט זיך מיר, אז ווען איך וואלט געקענט יענע מענטשן,
וואלט איך זיך צו זיי צוגעבונדן, ווי איך צו עס
צו מענטשן אין מין אייגן לאנד.
א, איך ווייס, מיר וואלטן געקענט זיין ברידער און געליבטע ;
איך ווייס, איך וואלט געווען גליקלעך מיט זיי.

איך אליין ווער דער פארוואונדעטער

(1855)

19 דער סעריע : „וואַלט וויסמאַן“

דער פארפאלגטער שקלאַף, וואָס פאלט אַ געיאַגטער,
פאלט צו צום פלוים שווער-אַטעמענדיק, באַדעקט מיט שוויים ;
דעם ווייטיק, וואָס שמעכט ווי נאָרלען זיינע פים און האַלדז ;
דעם מערדערלעכן שרויט און די קוילן, —
דאָס אלץ פיל איר, אָדער בין עם אליין.
איך בין דער פארפאלגטער שקלאַף, איך צאָפּל זיך
ביים בים פון די הינט ;

גהינום און פאַרצווייפלונג באַפאלן מיך ;
אַ שאַם און נאָך אַ שאַם פון דעם וואָס זילט ;
איך קלאַמער זיך אָן די שטאַכעטן פונעם פלוים ;
מיין פאַרגליווערט בלוט טריפט צוזאַמען
מיט מיין צעריבענער הויט ;
איך פאל אָף די שמעכערס און שטיינער ;

די רייטער יאָגן זייערע אַפגעשטאַנענע פערד ;
זייערע גוואַלדן הערן זיך נאָענט ;
זיי חוזק'ן אַריין אין מיינע זשומענדיקע אויערן,
און שלאָגן מיך ווילד מיט די הענטלעך פון די בייטשן.

ווייטיקן זיינען די מלבושים, וואָס איך בייט ;
איך פרעג ניט דעם פארוואונדעטן, ווי ער פילט —
איך אליין ווער דער פארוואונדעטער.

איך זיך און קוק אַרויס

(1860)

איך זיך און קוק אַרויס אויף אלע זאַרנגן פון דער וועלט,
און אויף יעדער אונטערדריקונג און שאַנד ;
איך הער דאָס באַהאַלטענע קאַנוואַלסיווע כליפּען
פון יונגע מענטשן,
אין גרויס אַנגסט מיט זיך אַליון, איבערפילט מיט חרטה
אויף באַגאַנגענע טאַטן.

איך זע אין אַרימקייט, ווי די מאַמע, אַ מיסברויכטע פון די קינדער,
שטאַרבט פאַרנאַבלעסיקט, אויסגעדאַרט, פאַרצווייפלט ;
איך זע די פרוי, אַן אויסגענוצטע פון איר מאַן ;
איך זע דעם נבזה'דיקן פאַרגוואַלטיקער פון יונגע פרויען.

איך באַמערק יענע, וואָס ווערן פאַרברענט פון אייפערזוכט
און פון נים'באַלוינטער ליבע ;
יענע, וואָס זוכן זיך אויסצובאַהאַלטן ;
איך זע די אלע זאַכן איבער גאָר דער ערד.

איך זע, וואָס מלחמות, פעסט און טיראַניי טוען אָפּ ;
איך זע מאַרטירער און פאַרשפאַרטע אין טורמעס ;
איך קוק זיך'צו צו אַן אומגליק אויפן ים ;
איך זע, ווי מאַטראַסן וואַרפן גורל, ווער עס זאָל געטויט ווערן,
כדי צו ראַטעווען די איבעריקע לעבנס ;
איך זע ווי רשעות'דיקע מענטשן דערנידערדיקן
און באַליידיקן די אַרבעטער, די אַרימע, די נעגערס און ענלעכע ;
די אלע זאַכן, די אלע געמיינהייטן און יסורים אַן אַ סוף, זע איך ;
איך זיך, איך קוק זיך צו,
איך זע, איך הער און איך בין שטום.

איר, פארברעכער, גע'משפט'ע אין געריכט

(1860)

איר, פארברעכער, גע'משפט'ע אין געריכט ;
איר, פארארטיילטע, אין די טורמע-צעלן ;
איר, פאר'משפט'ע מערדער, געקאוועטע אין קייטן ;
ווער בין איך עס, וואָס איך זאל ניט גע'משפט ווערן,
בי זיצן אין טורמע ?

איך, ניט ווינציקער טייפליש און אומ'רחמנות'דיק,
פאר'וואָס זאלן אויך מיינע הענט און פיס
ניט זיין געקאוועט אין קייטן ?

איר, גאָסן-פרויען, וואָס פאר'אדירט
איבער די טראַט'פארן,

בי זינדיקט אין אייערע צימערן ;
ווער בין איך עס, וואָס איך זאל אויך רופן מער זינדיק,
ווי איך אליין בין ?

א, שולדיקער !

איך בין זיך מודה — איך באַווייז זיך אין מיין אמת'ן ליכט !
(א, פארערער ! לויבט מיך ניט ;

מאכט מיר ניט קיין קאָמפלימענטן !

איר שטויסט מיך אָפּ מיט דעם.

איך זע, וואָס איר זעט ניט ; איך ווייס, וואָס איר ווייסט ניט.)

איך שטיק זיך אַ פארברודיקטער אין מיינע אייגענע ביינער ;
הינטער אַט דעם פנים, וואָס זעט אויס אַזוי גלייכגילטיק,
יאָגן זיך גהינומ'דיקע שטראַמען ;

תאזא און פאר'אָרבנקייט זיינען מיר גאַנץ אייגן ;

כ'האָב ליידנשאַמטלעך ליב די הפקר'דיקע מענטשן ;

איך פיל, איך בין אַ זייעריקער ;

איך אליין געהער צו יענע פארברעכער און גאָסן-פרויען,

און פון איצט-אָן און ווייטער וועל איך זיי ניט אָפּזאָגן,

ווייל ווי קען איך אָפּזאָגן זיך אליין ?

צו אַ געוויינלעכער גאַסן-פרוי

(1860)

שרעק זיך ניט, זיי רואיק מיט מיר.
איך בין וואָלט וויטמאָן, פרוי און לעבנסלוסטיק ווי די נאָטור;
נישט ביז די זון וועט דיך אויסמיידן, וועל איך דיך אויסמיידן;
נישט ביז די וואַסערן וועלן זיך אַפּוואַגן צו שימערן פאַר דיר,
און די בלעטער צו שאַרבן פאַר דיר, וועלן מיינע ווערטער
זיך אַפּוואַגן צו שימערן און שאַרבן פון דיינעטוועגן.

מיידל מיינע, איך באַשטעל זיך צו טרעפן מיט דיר
און איך זאָג דיר אָן, זאָלסט זיך ריכטן און גרייטן,
זאָלסט די ווערט זיין מיך צו באַגעגענען,
און איך זאָג דיר אָן: זאָלסט זיין געדולדיק און פולקאַם,
ביז איך וועל קומען.

דערווייל, באַגריסט דיך מיין טיף-באַדייטנדיקער בליק —
דו זאָלסט מיך ניט פאַרגעסן.

א, פאָרצווייפלטער, אָט איז מײן האַלדז ;
איך שווער, דו וועסט נישט אונטערגיין ;
הענג אויף דיין גאַנצע לאַסט אויף מיר.

צו א דורכגעפאלענעם רעוואלוציאנער אין אייראפע

(1856)

1

האלט'אָן דעם מוט! ברודער מיינער, שוועסטער מיינע!
האלט'אָן! וואָס עס זאל ניט טרעפן—פרייהייט גייט ניט אונטער;
דאָס איז גארנישט; אונטערדריקונג, וואָס קומט נאָך אַ דורכפאל,
זי צוויי דורכפאלן, זי אַ זאל דורכפאלן;
זי דורך דער גליינגילטיקייט, זי אומדאַנקבאַרקייט פון די מאַסן;
זי דורך וועלכער עס איז אומגעטריישאַפט;
זי דורך דעם, וואָס די הערשנדיקע מאַכט ווייזט אירע שאַרפע ציין,
אירע סאַלדאַטן, קאַנאָנען, שטראַף און געזעצן.

רעוואָלט! נאַכאַמאָל און ווידעראַמאָל רעוואָלט!
דאָס אין וועלכן מיר גלויבן, וואַרט שטענדיק באַהאַלטן
אין אלע וועלכע טיילן,
אויף אלע אינזלען און אינזל-גרופעס איבערן ים.
דאָס אין וואָס מיר גלויבן, בעט זיך ביי קיינעם ניט, זאָגט ניט צו;
איז רואיק און קלאַר, איז זיכער אין זיך;
ווייסט ניט פון קיין אַנטמוטיקונג;
און וואַרט געדולדיק; וואַרט ביז די צייט וועט קומען.
(דאָס זיינען געזאַנגען ניט נאָר פון לאַיאַליטעס,
נאָר אויך געזאַנגען פון אויסשטאַנד.
ווייל איך בין דער געשוואַורענער דיכטער
פון יעדן אומדערשראַקענעם בונטאַר איבער גאַר דער וועלט,
און דער וואָס גייט מיט מיר, לאַזט איבער פרידן
און טעגלעכע רוטינעס הינטער אים,
און שטעלט זיין לעבן אין קאָן,
אומגעבראַכט צו ווערן יעדע רגע).

2

רעוואָלט! און אַ משלה די טיראַנען!

דער שטרײט קאכט. קולות, צאָרן און טרעוואגע,
 אַטאַקע און צוריקטריט ;
 דער שונא זיגט, אָדער ער מײנט, אַז ער זיגט,
 דאָן קומט : טורמע, עשאפאָט, געקאוועטע הענט, פיס און האַלדן,
 קוילן פון בליי טוען זייער אַרבעט ;
 באַוואוסטע און נאָמענלאָזע העלדן גייען אוועק פון דער וועלט ;
 די בעסטע רעדנער און שרייבער וואַגלען אין גלות —
 זיי ליגן קראַנקע אין ווייטע לענדער ;
 די זאך פון באַפרייאַונג שלאָפט, די מעכטיקסטע שטימעס
 שווייגן שטיל, זיך וואַרגנדיק מיטן אייגענעם בלוט ;
 די יונגע לאָזן אַראָפּ זייערע אויגן צו דער ערד
 ווען זיי באַגעגענען זיך ;
 און דאָך, נאָך דעם אלעמען, האָט די פרייהייט
 ניט פאַרלאָזן דאָס פּלאַץ
 און דער שונא האָט עס ניט אינגאַנצן באַהערשט.

ווען פרייהייט גייט אוועק פון אַ פּלאַץ,
 איז זי ניט די ערשטע צום גיין, נישט די צווייטע, נישט די דריטע,
 זי וואַרט ביז אלע פאַרלאָזן דאָס פּלאַץ — זי גייט די לעצטע...
 ווען עס לאָזן זיך אויס אלע זכרונות
 פון העלדן און מאַרטידער ;
 און ווען דאָס גאַנצע לעבן, אלע נשמות פון מענער און פרויען,
 וועלן פאַרשווינדן פון אַ געוויסן טייל אויף דער ערד,
 דאָן, נאָך דאָן, וועט פרייהייט, אָדער די אידיע פון פרייהייט,
 פאַרשווינדן פון יענעם טייל ערד.
 און דער שונא וועט עס פולשטענדיק באַהערשן.

א, פראנקרייכ'ס שטערן

(1871—1870)

1

א, פראנקרייכ'ס שטערן!
די העליקייט פון דיין האפענונג, דיין קראפט און רוח,
ווי א שיק א שטאלצע, וואס האט שימן פיל דעם וועג געווירן,
ועסטו אינעם צעשעדיגט אים.
א שיהסקעלעט, אן מאסטן, פון ווינט געטריבן;
די מענעט אין געדראנג, צעטומלעט, זיך האלב טרינקענדיג,
אן א דורער, אן א פירער.

2

פארמינאטערטער, שטארק-געטראפענער שטערן!
ניט נאר פראנקרייכ'ס פלאנעט —
סימבאל פון מירן נשמה, איר טייערסטע האפענונג
פון קאמף און פון וואגן;
פון וואנדערלעכן רייסן זיך צו פרייהייט;
פון באגייסטערטן שטרעבן צום ווייטן אידעאל;
דעם באגייסטערט'נס טרוים פון ברודערלעכקייט,
פון קאמף קעגן טיראן און דעם גלח.

3

שטערן געקרייציקטער! פון פאררעטער פארקויפט!
שטערן שמאכטנדיקער איבער א לאנד פון טויט — העלדיש לאנד!
מאדנע שטיפעריש, ליידנשאפטלעך, לייבטזיניק לאנד.
אומגליקלעכע! דאך, פאר דינע טעות'ן, גרויסהאלטונג, זינד,
וועל איך ניט שטראפן דיך אצינד.
דיין אומפארגלייבבארער וויי און פוין האט אלץ פארמעקט,
און דיך א הייליקע געלאזט.

ווייל אין פאמע מיט פון אלע דיינע פעלערן, האסטו הויך געצילט.
ווייל קיינמאל האסטו זיך באמת ניט פארקויפט
ווי גרויס דער פרייז.
ווייל דו כאפטסט זיך זיכער אויף ביינאכט מיט א געוויין
פון שלאף פארטשאדעמן.
מיט דעם אליין, וואס צווישן דיינע שוועסטער האסטו, דו ריזיקע,
צעריסן יענע וואס האבן דיך פארשעמט.
מיט דעם, וואס ניט דו קענסט, ניט דו וועסט די קויטן טראגן;
דעם צלם, דיין בלוי צעקרימט געזיכט, דיינע דורכגעשטאבענע
הענט און פיס;
די שפיץ, וואס מ'האט אריינגעשטאכן אין דיין זייט.

4

א, שמערן, א, פראנקרייכ'ס שיה, צוריקגעשטויסענע, באטריגטע!
האלט'אויס, שמערן געטראפענער! א, שיה, זעץ-פאר דיין וועג!

אזוי זיכער, ווי יעדנס שיה, די ערד אליין,
איז פון טויטלעכע פייערן און קאבעדיקן כאאס,
פון ספאזמעס צארנדיקע, גיפטיקע,
ארויסגעקומען א פולקאם-מעכטיקע און שיינע,
און גייט פאראויס איר וועג אונטער דער זון —
אזוי וועסטו, א, שיה פון פריינקרייך!

פארביי וועלן די טעג, די וואלקנס וועלן פארשווינדן,
די מאטערניש וועט זיין געענדיקט,
די לאנגגעגארטע אויסלייזונג וועט קומען,
דאן, א, נייגעבוירן, הויך איבער דער אייראפייאישער וועלט
(אין צופרידנקייט דיין פנים פון ווייט,
צו אונזער פנים, צו קאלאמביא געווענדט),
וועט דיין שמערן ווידער, א, פראנקרייך —
דיין ליכטיקער, שארף-לויכטנדיקער שמערן,
אין הימלשן פרידן, לויטערער און העלער ווי שמענדיק,
אייביק שיינען.

די וואלאבאוט־מאַרטירער

(אין ברוקלין, אין אן אלטן סקלעפ, אָן וועלכן עס־איז צייכן פון ספעציעלער אָנערקענונג, ליגן אין דעם איצטיקן מאָמענט צונויפגעוואָרפן די איבערבלייבעכצן פון די בעסטע און פריסטע רעוואָלוציאָנערע פּאַס־ריאָטן פון ענגלישע שירקאַזעמאַטן און טורמעס פון די צייטן פון 1776—1883, אין און אַרום ניו־יאָרק, און פון איבער גאַנץ לאַנג איילאַנד. פיל טויזנטער פון זיי זיינען דאָ באַגראָבן געוואָרן אין די טראַנשיען און אין די זאַמדיבערגלעך פון וואַלאַבאוט).

גרעסער פון דעם געדעכעניש פון אכילעס און יוליסעס,
מער, אַ סך מער, ווי די ין קבר, אלעקסאַנדער,
יענע פולע וועגענער פון אַש־פאַרקילטן לייב,
שפליטער און שפענער פון צעפרעסענע ביינער,
אַמאַל געוועזענע מענטשן, אַמאַליקער אַנטשלאַסענער מומ,
שטרעבונג, קראַפט —
די טרעפ צו דיר, איצטיקער טאַג,
צו דיר, אַמעריקע.

צו יענט, וואָס זיינען דורכגעפאלן

(1888)

צו יענט, וואָס זיינען דורכגעפאלן אין זייערע ריזיקע שטרעבונגען ;
צו נאָמענלאָזע סאַלדאָמן, וועלכע זיינען געפאלן
אין די פאַדערשטע רייען ;
צו איבערלייגטע, איבערגעגעבענע אינושינערן,
צו עקשנות'דיקע רייזנדע, צו שיה־פילאָסן ;
צו פיל וואונדערבארע לידער און בילדער ניט אָנערקענטע, —
וואָלט איך אויפגעשטעלט אַ מאָנומענט,
באָדעקט מיט לאַרבער־קראַנצן,
הויך, הויך איבער אַלע איבעריקע, —
צו אַלע, וואָס זיינען פאַרשניטן געוואָרן פאַר זייער צייט,
באָדערשט פון אַ זעלטענעם פייערדיקן טויט.
אויסגעלאָשן פון אַ פריצייטיקן טויט.

פויק' סיגנאלן *

(1865)

1

צום אנהויב, א, לידער, פאר א פרעליודע,
קלאפט גרינג אויס אף דער אַנגעצויגענער פויק —
דעם שטאַלץ און פרייד פון מיין שטאַט.
ווי אזוי זי האָט די אנדערע געפירט צום קריג —
ווי זי האָט געגעבן דעם סיגנאל;
ווי אזוי זי איז מיט מונטערע גלידער, ניט וואַרטנדיק קיין רגע,
מיטאַמאל אויסגעשפרונגען;
(א, פרעכטיקע! א, מאַנהעטן, מיין אייגענע,
מיין אומפאַרגלייכבאַרע!
א, שטאַרקסטע דו, אין דער שעה פון געפאַר, אין קריזיס!
א, עכטער פון שטאַל!)
ווי דו האָסט אַ שפרונג געטאָן! ווי דו האָסט אַראַפּגעוואַרפן פון זיך
די פרידנס-קליידער מיט גלייכגילטיקער האַנט;
ווי דיין וויינע אַפּערעיִמוזיק האָט זיך געביטן און די פויק
און דער טרומפּייט האָבן זיך דערהערט אויף איר פּלאַץ;
ווי אזוי דו האָסט געפירט צום קריג
(דאָס זאָל דינען פאַר אונזער פרעליודע, זעלנער-געזאַנגען).
ווי מאַנהעטנ'ס פויק'סיגנאלן האָבן געפירט.

2

פערציק יאָר האָב איך אין מיין שטאַט געזען סאַלדאַטן אין פאַרצד;
פערציק יאָר, ווי אַ מאַסן-ספּעקטאַקל, ביז אומדערוואַרט
האָט די מאַמע פון דער שפּע'דיקער, ברויזנדיקער שטאַט,
וואַכנדיק אינדערמיט פון אירע שיפן, אירע הייזער,
איר רייכטום אָן אַ שיעור,

(* דער רוף צום בירגער-קריג — ז. ח.)

מיט אירע מיליאן קינדער ארום איר,
פלוצים, אין טויט־שטילער נאכט,
ווען ס'איז אנגעקומען נייעס פון דער טאט,
האַט זי, אן אנגעצונדענע,
א זעץ געטאן מיט פארדריקטער מויסט אויפן ברוק.

אן עלעקטרישער פונק — די נאכט האָט אים אין זיך איינגעהאלטן,
ביז פארמאָג, מיט א געמורמל פון באַרצאָונג,
האַבן זיך אַ לאַז געטאָן די מיריאַדן פון אונזער בינשמאַק.

דאָן זיינען זיי געקומען טומלדיק צו שפּרינגען פון די הייזער,
פון די וואַרשטאַטן און פון אלע טירן —
און, זע, מאַנהעטן באַוואַפנט זיך!

3

צו די פּויקסינגאַלן, שנעל!
די יונגעלייט שטעלן זיך אין ריי און געמען וואַפן;
די מעכאַניקער באַוואַפענען זיך,
(דעם מויערער'ס קעלנע, דאָס שאַבייאַיזן, דעם שמיר'ס האַמער —
אָוועקגעוואַרפן אין איילעניש);
דער לאַיער לאָזט איבער זיין אָפּים, און געמט זיך צום וואַפן;
דער ריכטער פאַרלאָזט דאָס געריכטיהויז;
דער טרייבער לאָזט איבער זיין וואָגן אין גאַס, שפּרינגט אַרונטער,
אַראַפּוואַרפנדיק אין איילעניש די לייצעס
אויף די רוקנס פון די פּערד;
דער אַנגעשטעלטער פאַרלאָזט די קראָם —
דער באַלעבאָם, דער בוכהאַלטער, דער דינער, אלע פאַרלאָזן;
אַפטיילונגען פאַרזאַמלען זיך אומעטום,
לויט אַלגעמיינער איינשטימיקייט, און באַוואַפענען זיך;
די נייע רעקרוטן, אינגלעך נאָך —
די עלטערע ווייזן זיי, ווי אַזוי צו טראָגן זייער אויסשטאַמונג —
זיי פאַרשפּיליען די פאַסעקעס פאַרזיכטיק.
אינדרויסן גייט אָן באַוואַפענונג; אין די הייזער — באַוואַפענונג;
דער בלאַסק פון די ביקסן־רערן;

די ווייטע ביידלעך צעליונט אין די לאגערס —
 די באוואַסנטע וואַך־זעלנער אַרום זיי ;
 קאַנאַנען פון וואַרמאַנג ביו וואַרמאַנג;
 באַוואַסנטע רעגומענטן קומען יעדן טאָג, גייען דורך דער שמאַט
 און פאַר־אַפּ מיט די שיפן פון די האַפּנס.
 (ווי גוט זיי זעען אויס, ווען זיי מאַרשירן אַרונטער צום טייר,
 פאַרשוויצטע, מיט זייערע ביקסן אויף די אַקסלען !
 זייערע ברוינע פּנימלעך און זייערע קליידער און זייערע ראַניצעס
 באַדעקט מיט שטויב !)
 ווי איך האָב זיי ליב ! איך וואָלט זיי אַרומגענומען !

דאָס שטאַטושע בלוט האָט אויסגעפלאַמט —
 באַוואַסנט ! באַוואַסנט זיך !
 הערט זיך אַ געשרוי אומעטום ;
 די פאַנען האָבן זיך צעפלאַטערט אויף די קירבע־טורעמס,
 און אויף אַלע פּאַלקס־געביידעס און קראַמען ;
 טרערן פון צעשיידונג —
 די מוטער קושט איר זון — דער זון קושט זיין מוטער ;
 (זי קאָן ניט פאַרטראַגן דאָס שיידן זיך —
 דאָך קיין וואָרט ניט אים צו פאַרהאַלטן).

די רוישיקע אַרויסבאַגלייטונג —
 די רייען פּאַליציי, וואָס גייען פאַראַוויס, מאַכנדיק פריי דעם וועג.
 דער אויסברוך פון באַגייסטערונג —
 די ווילדע, פריידיקע אויסרוּפן פון די מאַסן פאַר זייערע ליבלינגס ;
 די אַרטילעריע — די שטומע קאַנאַנען, אין גאַלדיקן גלאַנץ,
 געצויגן מיט לייכטער געקלאַפּעריי איבער די שטיינער ;
 (שטומע קאַנאַנען, וואָס וועלן שוין לאַנג ניט בלייבן שטום !
 באַלד וועלן זיי, פאַנאָדערגעשטעלטע, אָנהויבן זייער רויטן שפּיל.)
 דער אַלזויטיקער געמורמל פון צוגרייטונג —
 די פולע אַנטשלאַסנקייט פון באַוואַסענונג ;
 די שפּיטאַלימכשירים — ליון, באַנדאָושן, מעדיקאַמענטן ;
 די פרויען וואָלונטירן אַלס קראַנק־שוועסטער —

די ארבעט האט זיך אנגעהויבן אויף אן אמת ;
איצט איז דאס נישט גלאט קיין פארטאד.
קריג ! א באוואוסנט פאלק גייט אין אטאקע —
באגעגענען די שלאכט.
קיין צוריק !

קריג ! מעג עס געדויערן וואכן, חדשים, צי יארן —
א באוואוסנט פאלק גייט דעם קריג אנטקעגן.

4

מאנהעטן אין מארש !
א, עס פאדערט זיך א גרויסארטיק ליד
לכבוד א מעגלעכן לעבן אין לאגער !
און די שווערע ארטילעריע !
די קאנאנען העל ווי גאלד —
די ארבעט פון ריזן — ארומצוגיין ווי געהעריק ארום קאנאנען.

שטעלט זיי אויף ! נישט ווי אין די לעצטע פערציק יאר —
צום סאלטירן פון עמיצנס כבוד וועגן ;
לייגט איצט אריין אין זיי נאך עפעס, א חוץ פולווער און וואסע.

5

און דו, מאמע פון די שיפן ! דו, מאנהעטא !
אלטע אויפזעערין איבער דער שטאלצער, פריינטלעכער,
רושיקער שטאט !
אסט אין פרידן און רייכטום
פלעגסטו אינמיטן צווישן אלע קינדער זיך פארקלערן,
אדער אומבאמערקטערהייט מאכן אן אומצופרידענעם פנים ;
אבער איצט שמייכלסטו א פריילעכע !
באגייסטערטע, אלטע מאנהעטא !

באזאָפנט יאָר! יאָר פון קאָמף!
 ניט קיין גארטע גראַמען אָדער סענטימענטאַלע ליבעס־פּערזן
 פאַר דיר, שרעקלעך יאָר!

נישט דו, ווי עפעס אַ בלאַס דיכטערל ביים שרייב־טיש,
 שטאַמלענדיק פּיאַניסמאָ;
 נאָר ווי אַ שטאַרקער מאַן, אַ גלייך־פּלייציקער,
 אַנגעטאָן אין בלויע קליידער, מאַרשירנדיק סאַראַוים,
 מיט אַ ביקס אויפן אַקסל,
 מיט אַ געזונטן בויגיקן קערפּער, דאָס פנים און די הענט —
 זון־פאַרברוינט,
 מיט אַ מעסער אַרײַנגעשטעקט אין לעדער־פּאַס.

ווען איך האָב געהערט דיין הויך געשריי,
 דיין הויך־קלינגענדיקע שטימע,
 וואָס טראַגט זיך איבערן קאָנטינענט;
 דיין מענלעכע שטימע, אַ, יאָר,
 ווען האָסט זיך אַ הויב געטאָן אין די גרויסע שמעט;
 צווישן די מענער אין מאַנהעטן האָב איך דיך געזען,
 אַלס איינעם פון די אַרבעטער, די איינוואוינער פון מאַנהעטן;
 אָדער מיט ברויטע טריט דורכשניידנדיק די פּרעריס פון אילינאָי
 און אינדיאַנאַ,

שנעל דורכקרייצנדיק דעם מערב,
 מיט אַן עלאַסטישן גאַנג אַראָפּשטייגנדיק פון די אַלעגעניריבערג;
 צי שטראַם־אַראָפּ די גרויסע אָזערעס, אָדער אין פענסילוועיניע,
 צי אַף אַ שיף איבער דעם אַהאַיאָ טייך;
 אָדער דרום־צו, מיט די טענעסי אָדער קאָמבערלאַנד טייכן,
 צי ביי טשאַטאַנוגאַ איבער די בערג־שפיצן.

געזען האָב איך דיין גאַנג,
געזען האָב איך דייןע שטאַרקע גלידער, געקליידט אין בלוז,
טראַגנדיק געווער — געזונט יאָר!
געהערט דיין אַנטשלאַסענע שטימע,
וואָס האָט זיך ווידער און ווידער הויך געטראָגן;
יאָר, וואָס האָט זיך פּלוצים צעוונגען
מיט רונדליפּנדיקע מיילער פון קאַנאַנען;
איך זינג דיך איבער — איילנדיק, קראַכנדיק, טרויעריק,
אומרוציק יאָר!

א ליד געווידמעט צו א מיידל אָדער צו אַ בחור

פון די שטאַטן

(1856)

רויף-ווערנדיקע יוגנט — בחור צי מיידל !
געדענקט דעם גרונט-אמת פון די שטאַטן ;
געדענקט דעם צוואַנג פון די ערשטע דרייצן שטאַטן —
פון דאַמאלס אַן און ווייטער וועגן רעכט, לעבן, פרייהייט
און גלייכהייט פון די מענטשן ;
געדענקט וואָס ס'איז פעסטגעשטעלט געוואָרן דורך די גרינדער
און גומגעהייסן געוואָרן פון די שטאַטן,
אונטערגעשריבן שוואַרץ אויף ווייס פון די פאַרטרעטער,
און געלייענט פון וואַשינגטאָן, דעם הויפט פון דער אַרמיי.
געדענקט דעם ציל פון די גרינדער — געדענקט וואַשינגטאָן !

געדענקט די ריזיקע מענטשהייט,
וואָס שטראַכט פון יעדער ריכטונג אַהער קיין אַמעריקע ;
געדענקט די גאַסט-פריינטלעכקייט,
וואָס געהערט צו פעלקער און מענטשן ;
(פאַרשלאָסן זאָל זיין דאָס פאַלק, פרוי, מאַן —
אַן גאַסט-פריינטלעכקייט !).
געדענקט, אַז רעגירונג מוז באַדינען יעדן איינציקן.
קינער, נישט דער פרעזידענט, זאָל האָבן אַ האַר מער,
ווי איר, צי איך ;
קיין איינציקער איינזאָניגער פון אַמעריקע זאָל האָבן ווינציקער,
ווי איר צי איך ;

איר דאַרפט דערוואַרטן, אַז פון די דרייסיק, אָדער פּופציק מיליאָן,
וועט ווערן הונדערט מיליאָן, צי צוויי הונדערט מיליאָן
גלייכבאַרעכטיקטע,
פרייע מענער און פרייע פרויען, דורך ליבע פאַראייניקט.

צו אַ פּרעזידענט

(1860)

אַלץ וואָס דו טוסט און זאָגסט איז פאַר אַמעריקע
פאַרפירערישע מיראָזשן ;
דו האָסט ניט געלערנט פון דער נאַטור
און פון דער פּאָליטיק פון נאַטור ;
דו האָסט ניט באַנומען די וואונדערלעכע גרויסקייט,
אויפריכטיקייט, ערלעכקייט ;
האָסט ניט באַגריפּן, אז נאָר זיי זיינען צוגעפאַסט צו די שטאַטן,
און אַלץ וואָס ס'איז קלענער,
וועט פריער אָדער שפעטער פאַרשווינדן פון די שטאַטן.

צו די שטאטן

(1860)

פארוואס פרעגן מיר פראגעס אזוי צוריקגעהאלטן?
פארוואס דרימלען מיר — איך און איר?
זוי טונקל עס ווערט! שליים פראגט זיך איבער די וואסערן.
ווער זיינען זיי, ווי פלעדער-מיין אין נאכט-הינט,
מיט זייערע גניבה'שע בליקן אין דער הויפט-שטאט?
וואס פאר א שמוציקע פרעזידענטעריי!
(א, דרום, מיט דייע סארפענדיקע זונען!
א, צפון, מיט דייע נאָרדישע קעלטן!).

זיינען עס יענע טאקע די אמת'ע קאנגרעסלייט?
זיינען עס יענע די גרויסע ריכטער?
איז דא א דער פרעזידענט?
אויב אזוי וועל איך נאָך שלאָפן אַביסל.
ווייל איך זע, אז די שטאַטן, צוליב סיבות, שלאָפן נאָך . . .

(מיט דער געדיכטער פינצטערניש,
מיטן גערודער פונעם דונער און פייער-בליצן,
וועלן מיר זיך אַלע אויפכאַפן —
דרום, צפון, מזרח, מערב, דאָס לאַנד און די ים-ברעגן,
מיר וועלן זיך זיכער אויפכאַפן.)

אריבערפארנדיק מיט דער ברוקלינער פערר

(1856)

1

פליסנדיקער שטראם אונטער מיר !
איך זע דיר פנים-צופנים.
וואלקנס אין מערב ! זון, א האלבע שעה פאר אונטערגאנג,
איך זע דיר איך פנים-צופנים.

מענטש מענטש און פרויען אין געוויינלעכע קליידער !
ווי נייגעריק איך בין וועגן איך !
די הונדערטער און הונדערטער,
וואס קערן זיך אום אהיים אף די פערישיפן,
וועקן מיר נייגיר מער, ווי איר שטעלט זיך עס פאר.
און איר, וואס וועט אריבערפארן פון ברעג צו ברעג אין יארן ארום,
איר ליגט מיר מער אין זין,
מער ווי איר קענט זיך עס פארשטעלן.

2

דאס פארגעניגן, וואס איך שעפ פון אלע זאכן יעדע שעה פון טאג ;
דער פשוטער, געפאסטער, איינהייטלעכער פלאן :
איך אליין אין טיילן, יעדער איינער אין טיילן —
דאך א טייל פון דעם גאנצן פלאן.
די איבער'חור'ונגען, וואס זיינען געווען און וועלן קומען ;
די וואונדער, וואס זיינען ווי קרעלן אויפגעסיליעט
אף מיינע מינדסטע בליקן און געהערן —
אויפן שפאציר אין גאס, און ביים אריבערפארן דעם טיך ;
דער שטראם, וואס יאגט אזוי שנעל,
שווימענדעק מיט מיר ווייט אוועק ;
די אנדערע, וואס וועלן קומען נאך מיר,
דער בונד צווישן מיר און זיי ;

די זיכערקייט וועגן אנדערע —
וועגן זייער לעבן, זייער ליבע, זען און הערן.

אנדערע וועלן דורכגיין די טויערן פון דער פערן,
און אריבערפארן פון ברעג צו ברעג ;
אנדערע וועלן זיך צוקוקן צום געזאג פון די שטרעמיקע וואסערן ;
אנדערע וועלן זען די שיפן אין צפון און מערב מאנהעטן,
און די הויכן פון ברוקלין צו דרום און מזרח-צו ;
אנדערע וועלן זען די אינזלען גרויס און קליין.
פופציק יאָר שפעטער, וועלן עס אנדערע זען, ביים אריבערפארן,
א האלבע שעה פאר זון-פארגאנג ;
אין הונדערט יאָר אַרום, אָדער אין הונדערטער יאָרן אַרום,
וועלן עס אנדערע זען און זיך פרייען מיטן זונפארגאנג,
מיט דעם אַנקום פון דעם צופלוס,
און דעם אַפלוף פון דעם וואַסער-שטראָם צוריק אין ים אַריין.

3

ניט צייט, ניט פלאץ איז וויכטיק—וויכטיק איז קיין אַפּשטעל ניט;
איך בין מיט איך, מענער און פרויען פון שפעטערדיקן דור,
זי פון אזוי פיל שפעטערדיקע דורות ;
איך שפאר זיך דורך, איך קום אויך צוריק,
איך בין מיט איך און איך ווייס ווי אזוי דאָס איז.

פונקט ווי איר פילט, ווען איר קוקט אַפּן טייך און הימל,
אזוי האָב איך געפילט.
פונקט ווי יעדער פון איך איז איינער
פון אַ לעבעדיקער מאַסע,
בין איך געווען איינער פון אַ מאַסע ;
פונקט ווי איר זענט דערפרישט פון דעם פרוידיקן טייך
און דעם ליכטיקן שטראָם,
בין איך געווען דערפרישט ;

פונקט ווי איר שטייט אָנגעשפּאַרט אַן פּאַרענש
און דאָך טראַגט איר זיך מיטן שנעלן שטרעם,
אזוי בין איך געשטאַנען און זיך שנעל געטראַגן.
פונקט ווי איר קוקט אַף די אומצויליקע מאַסטן
און די דיקגעבויגענע לופט־רערן פון דאַמף־שיפן —
האַב איך געקוקט.

איך בין אויך פּיל־פּיל מאַל דעם טייד אַריבער,
אַ האַלבע שעה פאַר זון־פאַרגאַנג.
איך האָב נאָכגעקוקט די דעצעמבער־מעוועס —
איך האָב זיי געזען הויך אין דער לופטן,
שוועבנדיק מיט אומבאַזוועגלעכע פּליגל,
וויגנדיק די קערפּערס ;
איך האָב געזען, ווי דאָס גלאַנציקע געל האָט באַלויבטן
אַ טייל פון זייערע קערפּערס
און געלאָזט דאָס איבעריקע אין שאַרפן שאַטן ;
איך האָב געזען זייער לאַנגזאַמען דרייען זיך אין קרייזן,
און דאָס פאַמעלעכדיקע פאַרנעמען זיך דרום־צו.

אויך האָב איך געזען דעם אָפּשיין פון דעם זומער־דיקן הימל
אין וואַסער,
דאָס פינקלען פון דעם שטראַלנדיקן וואַסער־וועג
האַט געבלענדט מיינע אויגן ;
כ'האַב געקוקט אַף די שטראַלנדיקע שפּיזן אַרום דעם געשטאַלט
פון מיין קאַפּ אין זון־געצונדענעם וואַסער ;
געקוקט אַף די בערג־נעפלען צו דרום און דרום־מערב צו ;
געקוקט אַף דער פאַרע, וואָס האָט זיך געהויבן
ווי געשוירענע וואַל פון פּיאַלעטין־קאַליר ;
געקוקט אַראָפּ צום באַרטן צו זען די אַנקומענדיקע שיפן ;
כ'האַב געזען זייער אַנקומען, געזען אויפן דעק יענע,
וואָס זיינען געווען נאַענט ;
געזען די ווייסע זעגלען פון די צוויי־מאַסטיקע
און איין־מאַסטיקע שיפן ;

געזען די פארזאמלונגען שיפן ;
 די מאטראסן ארבעטנדיק ביי די קאנאטן,
 אדער רייטנדיק אף די באלקנס ;
 די רונדע מאסטן ; די זיד-ווינגנדיקע באוועגונגען פון די שיפן ;
 דעם געשלענגלטן שנור שפייציקע פענדלעך ;
 די גרויסע און קליינע דאמפערס אין גאנג ;
 די פילאטן אין די פילאטן-שטיבלעך ;
 דעם ווייסן שויב, וואס די שיף לאזט איבער ;
 דאס שנעלע רושיקע געדריי פון די רעדער ;
 די מאנען פון אלע פעלקער ;
 זייער אראפגעלאזט-ווערן צו זונפארגאנג ;
 די קרוויזיקע בוואליעס אין ביד-השמשות ;
 דעם שעפילעפל פון וואסט-רייד ;
 די שטופערישע בוואליע-קרוינען בליאסקענדיק ;
 די ווייטע וואסט-שטרעקעס, וואס ווערן טונקלער און טונקלער ;
 די גרויע ווענט פון די שטיינערנע ווארע-הייזער ביי די האמנס ;
 די שאטנדיקע גרופעס שיפן אויפן וואסער ;
 א גרויסן שלעפ-דאמפער,
 די בארזשעס צוגעשפארט צו זיינע זייטן ;
 א היישיף ; דאס פארשפעטיקטע שנעל-שיפל.
 אפן שבני'שן ברעג, אין די גיסערייען —
 די פייערן פון די קוימענס, וואס ברענען הויך און פלאמיק
 אין דער נאכט אריין,
 און ווארפן זייערע שווארץ-שפרינגענדיקע שאמנס,
 קעגן דעם ווילד-רויטן און געלן ליכט,
 איבער די דעכער פון די הייזער,
 אראפ צום צעבראכענעם גאס-ברוק.

4

די און אלע אנדערע זאכן זיינען געווען פאר מיר די זעלבע,
 ווי זיי זיינען פאר אייך ;
 איך מאך זיך גרייט אייך צו זאגן — אויך איך קום צוריק.

איך האָב זייער ליב געהאַט יענע שטעט ;
 איך האָב זייער ליב געהאַט דעם פרעכטיקן, דעם האַסטיקן טייך ;
 די מענער און פרויען, וואָס איך האָב געזען,
 זיינען מיר אלע נאַענט געווען ;
 אַנדערע ווידער קוקן צוריק צו מיר, ווייל איך קוק פאַראַוים צו זיי.
 (די צייט וועט קומען, כאַטש איך בלייב דאָ
 איבער דעם טאַג און די נאַכט).

5

וואָס־זשע איז עס צווישן אונז ?
 וואָס איז דער באַדייט פון די צענדליקער און הונדערטער יאָרן
 צווישן אונז ?

וואָס עס זאָל נישט זיין — מאַכט ניט אױס,
 ווייטקייט מאַכט ניט אױס און פּלאַץ איז קיין חילוק נישט.

6

איך איך האָב געלעבט.
 די בערניקע ברודקלין איז נאָך פאַר מיר געווען ;
 איך איך האָב געשפּרייזט אין די גאַסן פון דעם אינזל מאַנהעטן
 און זיך געבאַדן אין די אַרומיקע וואַסערן ;
 איך איך האָב געפּילט אין זיך
 דאָס רעגן פון פּלוצימדיקע נייגעריקע פּראַגעס ;
 אינמיטן טאַג, צווישן מענגעס מענטשן, פּלעגט עס מיט מיר טרעפּן ;
 אַהיים גייענדיק שפּעט ביינאַכט,
 צי ווען איך בין געלעגן אין בעט
 פּלעגט עס אַנקומען אַף מיר.

איך איך בין אַרויסגעקומען
 פון דעם אייביקזיך־אויפלייזנדיקן שטראַם.
 איך איך האָב געמונען דערקענטעניש דורך מיין לייב.

80

איך האָב געוואוסט, אז וואָס געווען בין איך געווען דורך מײן לײב,
און וואָס איך וועל זײן, האָב איך געוואוסט,
וועל איך זײן דורך מײן לײב.

7

ניט נאָר אויף אײך אַלײן פאַלן די פּלעקן פון פּינצטער,
אַזײך אויף מיר האָט דער חושך געוואָרפן זײנע טונקעלע פּלעקן.

מײנע שענסטע מעשים האָבן מיר אויסגעזען
בלאָנק און פאַרדעכטיק ;

מײנע גרויסאַרטיקע געדאַנקען, ווי איך האָב זיך זײ פאַרגעשטעלט,
זײנען זײ דען ניט געווען אַרעם אין דער ווירקלעכקײט ?
וועלן מענטשן ניט לאַכן פון מיר ?

איר זענט ניט די אײנציקע וואָס ווײסן, וואָס שלעכט זײן מײנט ;
איך בין דער, וואָס האָט געוואוסט, וואָס שלעכט זײן מײנט.
איך אויך האָב געדרייט דעם אַלטן קנופּ פון ווידערשפּרוכן ;
געפלאַפּלט, זיך געשעמט, הרטה געהאַט, געלײגט, גע'גנב'עט,
מקנא געווען, האָב געוואוסט פון באַטרוג, בעס, תּאווה,
זײטע פאַרלאַנגען, וואָס כ'האַב ניט געוואָגט צו דערמאַנען ;
געווען וואַקלדיק, גאוו'דיק, גײציק, פּלאַך, כּיטרע,
פּחדנות'דיק, בײזוויליק ;

דער וואַלף, די שלאַנג, דער שוויין האָבן ניט געפּעלט אין מיר ;
דער שווינדלערישער בליק, דאַס פּוסטע וואַרט, דער זנות'פאַרלאַנג
האַט ניט געפּעלט ;

אַפּזאָג, האָט אַפּלײגן אויף שפּעטער, געמײנהײטן, פּוילקײט —
קײן אײנס פון זײ האָט ניט געפּעלט.

8

אַבער איך בין געווען דער מאַנהעטענער,
פּרײנטלעך און שטאַלץ !

81

וינגווארג האָט מיט קלאַרע קלינגענדיקע שטימעס
 מיך ביים היימישסטן נאַמען גערופן,
 ווען זיי האָבן מיך געזען קומען צי פאַרבייגיין ;
 זייערע אַרעמס האָבן מיך געהאלדזט ווען איך בין געשטאַנען ;
 כ'האַב געפילט דעם צופעליקן אַנגליין
 פון זייער לייב קעגן מיינעם, ווען כ'בין געזעסן ;
 פילע פון יענע, וואָס כ'האַב ליב געהאַט,
 האָב איך געטראָפן אין גאַס,
 אַף אַ פערי, צי אַף אַן עפנטלעכן צוזאַמענקום,
 און זיי קוינמאַל קיין וואָרט ניט געזאָגט ;
 געלעבט דאָס זעלביקע לעבן וואָס אַלע,
 דאָס זעלביקע לאַכן, נאַגעניש און שלאָפן ;
 געשפילט די ראַלע, וואָס קוקט אַלץ צוריק אויפן שווישפילער
 אַדער שווישפילטעריין ;
 די זעלביקע ראַלע, וואָס איז דאָס וואָס מיר מאַכן פון איר :
 אזוי גרויס ווי אונז געפעלט, אַדער אזוי קליין ווי מיר ווילן —
 אַדער ביידע — אי גרויס, אי קליין.

9

געענטער נאָך טו איך זיך צו אייך דערנענטערן ;
 וואָס איר טראַכט וועגן מיר,
 האָב איך אזוי פיל געטראַכט וועגן אייך ;
 איך האָב זיך צוגעגרייט פון פריער ;
 איך האָב אייך ערנסט אינזינען געהאַט,
 איידער נאָך איר זענט געבוירן געוואָרן.

ווער האָט עס געקענט וויסן וואָס מיר וועט אַנטקעגן קומען ?
 ווער נאָך ווייסט ווי איך, וואָס פאַר הנאָה עס פאַרשאַמט מיר ?
 וועמען וועט עס איינפאַלן, אַז איך קוק איצט אויף אייך,
 כאַטש איר קענט מיך ניט זען ?

ס'איז ניט איר אַליין, ניט איך אַליין ;
 ניט עפלעכע ראָסן, ניט עפלעכע דורות,
 ניט עפלעכע יאָרהונדערטער ;

ס'איז וואָס יעדער איז געקומען,
 קומט, אָדער וועט קומען,
 פון דעם נויטיקן זרע־שטראַם,
 פון דעם אַלגעמיינעם מיטלפונקט פון אַלין,
 און ווערט אַ טייל פון אַלין.
 יעדע זאך באַווויזט עס — דאָס קלענסטע
 ווי דאָס גרעסטע באַווויזן עס;
 אַ הויט אַזאָ הילט אַלין איין און הילט־איין די נשמה
 אויף אַ באַשטימטער צייט.

10

איך וואָלט געוואָלט וויסן, וואָס קען מיר דען זיין פּרעכטיקער
 און וואונדערלעכער,
 ווי מיין מאַסטן־באַזווימטער מאַנהעטן?
 מיין טייך אין זונפאַרגאַנג
 און מינע אין שפינדל־געקרויזטע כוואַליעס
 פונעם אַפּפּלוס און צושטראַם;
 די פּלאַטע־נרוקע ים־פייגל, די היי־שיף אין ביד־השמשות,
 און דאָס פאַרשפּעטיקטע שנעל־שיפל.
 מערקווירדיק! וואָס פאַר אַ געטער קענען איבערשטייגן יענע,
 וואָס דריקן מיין האַנט,
 און מיט שטימעס, וואָס זיינען מיר ליב,
 רופן זיי מיך הויך ביי מיין הוימישסטן נאַמען,
 ווען איך דערנענטער זיך.
 מערקווירדיק! וואָס איז דען איידעלער פון דעם,
 וואָס בינדט מיך צו אַז דער פרוי אָדער צום מאַן,
 וואָס קוקט מיר אין פנים אַריין;
 וואָס גיבט מיך איצט אַריין אין אייך,
 און גיבט מיין זין אין אייך אַריבער.
 מיר פאַרשטייען זיך דאָך, ניט אמת?
 וואָס איך האָב אייך פאַרשפּראַכן אָן ווערטער,
 האָט איר דען ניט אַנגענומען?

83

וואס די לערע האָט נישט געקענט אויסלערנען,
 וואָס דאָס פריידיקן האָט נישט דערגרייכט —
 איז איצט דערגרייכט — נישט אמת?
 וואָס ס'איז נישט דערגרייכט געוואָרן מיטן כוח פון דעם
 געלייענטן וואָרט,
 האָט אײך פּערזענלעך דערגרייכט — אפשר ניין?

11

פליסיגשע, טייד! פליסיג מיטן צופלום,
 און שטראַם-אָפּ מיטן שטראַם!
 שטימט-זשע, שטימט כוואַליעס גרוועדיקע, אין שפיגן געקרויזטע!
 וואונדער-שיינע וואַלקנס פון זונפּאַהגאַנג!
 פאַרפליצט מיט אייער פראַכט מיר,
 אָדער די דורות מענער און פרויען נאָך מיר;
 פאַרט פון ברעג צו ברעג, איר אומצייליקע מאַסן פאַרער!
 שטייט גראַד מאַנהעמאַס שלאַנקע מאַסטן!
 הויבט זיך הויך, איר ברוקלינ'ס שיינע הויכן!
 נייגעריקער, פאַרטומלטער מוח, פולסיר!
 געוואָרן פראַגעס און ענטפּערס!
 שפּרייט'ט אויס דאָ און אומעטום אייביקן שטראַם פון אויפלייונג!
 נאַכט, איינז ליבנדיקע און דורשטיקע, אינדערהיים, אין גאַס,
 צי אויף פאַרזאַמלונגען!
 געקלינגט זיך, שטימעס פון יונגע לייט!
 הויך און קלינגענדיק רופט מיר ביי מיין היימישסטן נאַמען!
 לעב, אלט לעבן! שפּיל די ראַלע,
 וואָס קוקט צוריק אויף די שפּילער!
 שפּיל די אלטע ראַלע, די ראַלע וואָס איז גרויס אָדער קליין,
 ווי איינער שאַפט זי!
 נאַקלערט זיך נאָר, איר וואָס פאַרשט מיר,
 צי קוק אײך נישט אויף אייך דורך וועגן אומבאַוואַסטע;
 זיי פעסט, פאַרענטש, האַלט-אונטער יענע,
 וואָס שפּאַרן זיך נאַכלעסיק אָן,
 און דאָך טראַגן זיי זיך איבערן טייד מיטן האַסטיקן שטראַם;

84

פליט, מעוועס! פליט זייטוועגס,
 אָדער דרייט זיך אין גרויסע קרייזן הויך אין דער לופטן;
 נעמט אויף, איר וואַסערן, דעם זומערדיקן הימל,
 און האַלט אים געטריי, ביז אלע אַראָפּגעלאָזטע אויגן
 וועלן האַבן גענוג צייט אים אָפּצונעמען פון אייך;
 פאַלש־פאַנאַנדער, איר שיינע ליכט־שפּיזן פון אַרום דעם געשטאַלט
 פון מיין קאַפּ,
 צי אַרום עמיצן אַנדער'ס קאַפּ אין זון־געצונדענעם וואַסער;
 קומט שיפן פון דער אונטערשטער בוכטע!
 פאַרט אַהין אָדער צוריק, ווייסע זעגל־שיפן —
 איין־מאַסטיקע און צוויי־מאַסטיקע און צופיר־שיפלעך!
 צעפלאַטערט זיך, פאַנען פון אלע פעלקער!
 און ווערט ווי געהעריק אַראָפּגעלאָזט ביי זונפאַרגאַנג;
 ברענט הויך אייערע פייערן, קוימענס פון גיסערייען!
 וואַרפט שוואַרצע שאַטנס מיטן אַנקום פון דער נאַכט!
 וואַרפט רויט און געל ליכט איבער די דעכער פון די הייזער;
 דערשוינגען, איצטיקע אָדער שפעטערדיקע,
 גיט דעם צייטן פון אייער זיין;
 הויט, דו נויטיקע, היל אויף ווייטער איין די נשמה;
 זאלן זיך שפּרייטן די וואונדערלעכע ריהות —
 אַרום מיין לייב פאַר מיר און אַרום אייער לייב פאַר אייך;
 וואַקסט, שטעט!
 ברענגט אייער פראַכט, ברענגט אייער פראַכט,
 איר שפע'דיקע, רייכע טייכן;
 שפּרייט־זשע זיך אויס, איר, וואָס אין גייסטיקייט קאָן אייך אַמשר
 קיינער ניט איבערשטייגן;
 האַלט אייערע פלעצער, קעגנשטאַנדן, וואָס קיינער איז ניט
 גלויב צו אייך אין דויערהאַטמקייט.

12

מיר נידערן אַראָפּ אויף אייך און אויף אלע זאכן —
 מיר פאַרהאַלטן אייך אלע;

מיר באגרייפן די נשמה נאך דורך אייך, איר ריכטיקע
מושות/דיקייטן און פליסיקייטן ;
דורך אייער קאליר, פארם, פלאץ, דערהויבנקייט, אידעאלקייט ;
דורך אייך — יעדער באווייז, פארגלייך און אלע השערות
און באשטימטקייטן וועגן אונז אליין.

איר האט געווארט, איר ווארט שטענדיק,
איר שמועץ, שיינע דינער ! איר אַנפאַנגער !
מיר נעמען אייך ענדלעך אויף מיט פרייע הוישים
און בלייבן אויף ווייטער אומדערועטיקט.

איר וועט אונז מער ניט קענען גובר זיין און אנטרינגען פון אונז ;
מיר באנוצן זיך מיט אייך און ווארפן אייך ניט אוועק ;
מיר פלאנצן אייך אף שטענדיק איין אין זיך ;
מיר דערגרונטעווען אייך ניט, מיר האָבן אייך ליב ;
אויך אין אייך איז דאָ פולקאָמענהייט ;
איר טראַגט אונז אייער טייל צו דער אייביקייט ;
גרויס צי קליין, איר שטעלטיצן אייער טייל דער נשמה !

איד הויב'אן פון דעם פיש-פארמיקן פאמאנאָק.
וואו איד בין געבוירן געוואָרן,
וואו סיהאָט מ'ך אַך דער וועלט געבראַכט און גוט דערצויגן
אַ זעלטן-גוטע מאַמע ;

לואיזא (וואן וועלסאָר) וויטמאַן
וואָלט וויטמאַניס מוטער

דער וואונדער באַשטייט נישט אין איינע אָדער צוויי
אויסדערוויילטע זאַכן —
אויב וואונדער, איז יעדער ברעקל אין לעבן אַ וואונדער.
איך זאָג, אַ מענטש לעבט אייביק —
זאָגט איר: דאָס איז אַ וואונדער!
דעם מענטשנס ווערן אין דער מאַמעס בויד
איז אַ וואונדער!
ווען איר פרעגט מיך,
ווייס איך נישט פון קיין אַנדער זאַך,
נאָר פון וואונדער.

איך זינג דעם איך

דעם א י ד זינג איך. א פשוט'ן איינצלנעם מענטשן ;
דאך זאג איך דאס ווארט דעמאקראטיש, דאס ווארט מ א ס ן .

פיזאלאגיע פון קאפ ביז די שפיץ־סינגער זינג איך ;
ניט פיזיאנאמיע אליין, ניט מארך אליין איז מוזעיווירדיק —
איך זאג : דאס גאנצע וועזן איז מער ווערט ;
די פרוי באגלייך מיטן מאן זינג איך.

דאס לעבן, ריזיקגרויס אין ליידנשאפט, פולם און קראפט ;
פריידיק, גרויט פאר פרייסטער האנדלונג,
אונטער הימלישן געזעץ —
דעם מאדערנעם מענטשן זינג איך.

וואלט וויטמאן

(1855)

איך יובל זיך אליין ;
און וואס איך נעם-אן, זאלט איר אויך אָננעמען ;
ווייל יעדער אַטאָם, וואָס באַלאַנגט צו מיר,
באַלאַנגט אויך אזוי גוט צו איך.

איך גיי אַרום און לאָז וואוילגיין מיין נשמה ;
איך גיי אום און רן ווען מיר געפעלט,
זיך צוקוקנדיק צו אַ שפּיגל גראָז.

היינער און צימערן זיינען פול מיט דופטן —
די פּאַליצעס זיינען פול מיט פיינע ריחות ;
איך אליין אַטעם דעם זיסן ריח,
ער איז מיר באַקאַנט און ער געעפלט מיר ;
די זיך שפּרייטנדיקע ריחות וואַלטן מיך אויך פאַר'שיכור'ט,
ווען איך וואַלט זיך ניט געווערט.

די לופט איז ניט קיין דופט —
זי גייט זיך ניט פאַנאַנדער אין דופטיקע ריחות,
זי האָט ניט קיין אַראַמאַט ;
לופט איז שמענדיק מיין גוסט, איך בין פאַרליבט אין לופט.

איך וועל גיין צום בערגל ביים וואַלד,
איך וועל זיך אַנטפלעקן און זיין נאַקעט.
איך גיי אום פון גאַרונג צו זיין אין באַריר מיט זיך.

דער דאַמף פון מיין אייגענעם אַטעם ;
עכאַם, וואַסער-קרייזן, סודות'דיק זשומען, ליבע-וואַרצל,
זיידן-פאַדעם, האַקן און וויינריב ;

מיין אויסצאטעמען און איינצאטעמען, דאָס קלאַפן פון מיין האַרץ ;
 דאָס פאַמפען פון בלוט און לופט דורך מייןע לונגען ;
 דאָס דערשמעקן דעם גערודן פון גרינע בלעטער
 און טרוקענע בלעטער,
 פון דעם ים-ברעג, פון טונקעלע ים-פעלזן און פון היי-שטאַל ;

דער קלאַנג פון ווערטער אַרויסגעשטויסן פון מיין שטימע ;
 ווערטער פרייגעלאָזן צום געדריי פונעם ווינט ;
 אַ פאַר לייכטע קושן, אַ פאַר אומאַרמונגען ;
 אויסגעשטרעקטע אַרעמס צום אַרומנעמען ;
 דאָס שפיל פון שיין און שאַטן אויף די בוימער,
 ווען די בויגזאַמע צווייגן הוידען זיך ;

די פרייד פון זיין אַליין, אַדער אין געדראַנג פון די גאַסן,
 צי איבער די פעלדער און אַרויף-באַרג ;
 דאָס געפיל פון געזונט ; די פרייד פון מיטטאַג-צייט ;
 דאָס געזאַנג מינים, ווען איך הויב זיך אויף פון בעט
 און באַגען די זון.

רעכנט איר, אַז אַ טויזנט אַקער איז אַ סך ?
 רעכנט איר, אַז די ערד איז אַ סך ?
 האָט אייך גענומען אַזוי לאַנג זיך אויסצולערנען לייענען ?
 האָט איר זיך געפילט אַזוי שטאַלץ,
 צו דערגיין דעם מיין פון לידער ?

בלייבט מיט מיר אַ טאַג און אַ נאַכט,
 און איר וועט באַזיצן דעם שורש פון אַלע לידער ;
 איר וועט באַזיצן דאָס גוטס פון דער ערד און פון דער זון
 (עס זיינען נאָך מיליאָנען זונען פאַרבליבן) ;
 איר וועט מער נישט נעמען קיין זאַכן פון צווייטער
 און דריטער האַנט ;
 נישט קוקן דורך די אויגן פון טויטע ;
 זיך נישט שפייזן אויף די גייסטער פון ביכער ;

אויך דורך מ י י נ ע אויגן וועט איר ניט קוקן ;
אויך נישט נעמען קיין זאכן פון מיר ;
איר וועט זיך צוהערן צו אלע זייטן,
און זיי דורכלייטערן דורך זיך אליין.

דאָס זיינען געדאַנקען פון אלע מענטשן
אין אלע דורות און לענדער —
זיי זיינען ניט מיינע אייגענע געדאַנקען ;
אויב זיי זיינען ניט אייערע פונקט אזוי פיל ווי מיינע,
זיינען זיי גאַרנישט, אַדער אזוי גוט ווי גאַרנישט ;
אויב זיי זיינען ניט דאָס רעטעניש
און דער ענטפער צום רעטעניש,
זיינען זיי גאַרנישט ;
אויב זיי זיינען ניט פונקט אזוי נאָענט, ווי זיי זיינען ווייט,
זיינען זיי גאַרנישט.

דאָס איז גראַן, וואָס וואַקסט אומעטום וואו ערד איז דאָ,
און וואו וואַסער איז דאָ ;
דאָס איז די געוויינלעכע לופט, וואָס באַדעט די ערד.

מיט מוזיק שטאַרקער קום איך—מיט מיינע קלאַרנעטן און פויקן !
איך שפיל מאַרשן ניט נאָר פאַר אַנערקענטע זינגער —
איך שפיל קרעפטיקע מאַרשן פאַר באַזיגטע און געפאַלענע.

האַט איר געהערט, אַז ס'איז גוט צו געווינען דעם טאַג ?
איך זאָג, אַז ס'איז אויך גוט צו פאַלן —
שלאַכטן ווערן פאַרלוירן אין זעלביקן גייסט, ווי זיי ווערן געוואונען.

איך קלאַפּ אין פויק פאַר די טויטע ;
איך טרומפּייטער אַמהעכסטן און פריילעכסטן פון זייערשוועגן.

וויזואַט צו יענע, וואָס זיינען דורכגעפאַלן !
און צו יענע, וועמענס קריג־שיפּן עס זיינען אנטערגעגאַנגען אין ים !

און צו יענע, וואָס זיינען אליין אונטערגעגאנגען אין ים!
 און צו אלע גענעראלן, וואָס האָבן פארלוירן שלאַכטן!
 און צו אלע בייגעקומענע העלדן!
 און צו די אומצייליקע אומבאקאנטע העלדן,
 וואָס זיינען גלייך מיט די פאמע באוואוסטע העלדן.

דאָס איז דער מאָלצייט פאַר יעדן גלייך געגרייט;
 דאָס איז דאָס פלייש פאַרן נאַטירלעכן הונגער;
 ס'איז פאַרן שולדיקן פונקט אזוי ווי פאַרן גערעכטן;
 איך בין גרייט זיך צו טרעפן מיט יעדן;
 איך וועל ניט דערלויבן צו קריוודען
 אַדער באַזייטיקן קיין איינציקן מענטשן;
 די מעטרעסע, דער טעלעראַלעקער, דער גנב, — ווערן דאָ געלאַדן;
 דער שקאַלף מיט די גראַבע ליפן איז געלאַדן;
 דער ווענעריש־קראַנקער איז געלאַדן;
 עס זאָל מיר נישט זיין קיין אונטערשייד צווישן זיי
 און די איבעריקע.

דאָס איז דער דריק פון אַ שעמעוודיקער האַנט;
 דאָס איז דאָס פלאַטערן און דופט פון האַר;
 דאָס איז דער באַריר פון מיינע ליפן צו אייערע;
 דאָס איז דער געמורמל פון בענקשאַפט;
 דאָס איז די ווייטע טיף און הויך, וואָס שפיגלט אַפּ מיינ אייגן פנים;
 דאָס איז מיינ פאַרטיפּן זיך אין זיך,
 און צוריק צום אויבערפלאַך.

דענקט איר, אז איך האָב עפעס אַן אומפאַרשטענדלעכן צוועק?
 נוט, זאָל זיין איך האָב — ווייל די אַפּריל־רעגנס האָבן,
 און דער גלאַנץ פון פעלד האַט עס אויך.

דענקט איר, אז איך וועל איבערראַשן?
 איבערראַשט דאָס טאַג־ליכט?

איבערראשט דאָס פאַרמאָגיקע פּויגל-צווייטשעריי אין וואָלד ?
איבערראַש איך מער ווי זיי ?

אין אַטידער שעה דערצייל איך פאַרטרויענסווערטע זאַכן :
איך וואָלט עס אפשר קיין אַנדערע ניט דערציילט —
איך דערצייל איך עס.

ווער גייט עס דאָרט ? פּראָסט, גאַרנדיק, מיסטיש, נאַקעט ;
ווי קומט עס, וואָס איך קריג אַרויס קראַכט פונעם רינד-פלייש,
וואָס איך עס ?

וואָס אין דער אמת'ן איז אַזוינס אַ מענטש ?
וואָס בין איך ? וואָס זענט איר ?

צו אַלין וואָס איך צייכן אַן אַלס מיין אייגנס,
זאָלט איר קעגנשטעלן אייער אייגנס ;
אויב נישט, האָט איר פאַרלוירן צייט
זיך צוהערנדיק צו מיר.

איך בין דער דיכטער פון דעם קערפּער,
און איך בין דער דיכטער פון דער נשמה.
די הימלשע פאַרגעניגנס זיינען מיינע,
און די יסורים פון גהינום זיינען מיינע ;
דאָס ערשטע נעם איך אָן און באַרייכער עס —
דאָס צווייטע טייטש איך אויס אין אַ נייעם זין.

איך בין דער דיכטער פון דער פרוי, אַזוי גוט ווי פון דעם מאַן ;
און איך זאָג : עס איז אַזוי גרויסאַרטיק צו זיין אַ פרוי,
ווי צו זיין אַ מאַן ;
און איך זאָג : עס איז ניטאָ קיין גרעסערע זאַך,
ווי צו זיין די מוטער פון מענטשן.

איך זינג דאס געזאגט פון גרויסן-זיך און שטאלק זיין ;
מיר האָבן שוין געהאט גענוג אונטערטעניקייט און בעטלעריי ;
איך ווייז, אז גרויסקייט באשטייט נאָר אין אַנטוויקלונג.

האַסט שוין איבערגעיאָגט אלעמען ? ביסט שוין פּרעזידענט ?
ס'אז נאָרשקייט—יעדער פון זיי וועט נאָך מער ווי דערגרייכן אַהין
און ווייטער גיין.

וואָלט וויטמאַן בין איך, א קאַסטמאַס,
דער זון פון מעכטיקן מאַנהעטן ;
שטורמדיק, גופיק, זינדיק, און איך עם, טרינק און פּרובּער זיך ;
איך בין ניט סענטימענטאַל —
איך בין ניט דער, וואָס שטעלט זיך א י ב ע ר מאַן און פּרוי,
זי באַזונדער פון זיי ;
נישט מער באַשיידן ווי אומבאַשיידן.

שרויפט-אַפּ די שלעסער פון די טירן !
שרויפט-אַפּ די טירן פון די ראַמען !

ווער עם דערנידעריקט א צווייטן, דערנידעריקט מיך ;
און וואָס עם ווערט געטאַן און וואָס עם ווערט געזאָגט,
קומט-אַן צום סוף צוריק צו מיר.

דורך מיר ברויזט און ברויזט באַגייסטערונג,
דורך מיר — דער צייט-שטראַם און רעכענונג.

איך זאָג אַרויס דעם העכסטן לאַזונג —
איך גיב דעם צייכן פון דעמאָקראַטיע.
איך שווער ! איך וועל קיין זאָך ניט נעמען פון וואָס אַלע קריגן ניט
זייער גלייכן טייל, אויף גלייכע באַדינגונגען.

דורך מיר — פיל לאַנגע, שטומע שטימעס ;
שטימעס פון אומגענדלעכע דורות פון קנעכט ;

שטימעס פון גאסן־פּרויען און פאַרזעענישן ;
שטימעס פון קראַנקע און פאַרצווייפלטע,
און פון גנבים און קאַרליקעס ;
שטימעס פון פאַרבאַרייטונג און תקופות פון וואַקסן
און פון די פעדים, וואָס באַהעפטן די שטערן —
און פון מוטער־טראַכט און פון זכר־שאַפט,
און פאַר דעם רעכט פון יענע, וועלכע אַנדערע דערדריקן ;
פון די נישט־יקע, פּלאַכע, גאַרישע, פאַראַכטעטע.

דורך מיר — פאַרבאַטענע שטימעס ;
שטימעס פון געשלעכט און תּאווה,
שטימעס פאַרשלייערטע, פון מיר אַנטשלייערט ;
שטימעס אומאַנשטענדיקע, פון מיר געלייטערטע און געענדערטע.

איך פאַרשטעל זיך ניט דאָס מויל ;
איך באַריר מיין בויך אזוי צאַרט,
ווי איך באַריר מיין קאַפּ און מיין האַרץ ;
דאָס פאַרן זיך איז ביי מיר ניט מיאזס'ער פון דעם טויט.

איך גלויב אין גופ־יקו, איך גלויב אין די אַפּעטיטן ;
זעה, הערן, פילן — זיינען וואונדער.
און יעדער טייל און ריר אין מיר איז אַ וואונדער.

הייליק בין איך איבערלעך און אויסערלעך,
און הייליק ווערט אַליץ פון מיין באַריר,
און אַליץ וואָס באַרירט מיך ווערט הייליק.

דאָס ליד פון דעם אָפּענעם וועג

(1856)

צופוס און מיט אַ גרינג געמיט, נעם איך זיך צום אָפּענעם וועג ;
געזונט, פריי, די וועלט פאַר מיר ;
דער לאַנגער ברוינער שטעג פאַר מיר,
פירט אַהין וואוהין איך וויל.

פון איצטדאָן זוך איך נישט קיין גליקן ;
איך אַליין בין גליק.
פון איצט אָן קלאַג איך זיך נישט. כ'לייג ניט אָפּ,
כ'דאַרף גאַרנישט ;
שטאַרק און צופרידן, לאַז איך זיך איבערן אָפּענעם וועג.

די ערד — דאָס איז גענוג ;
איך דאַרף ניט די שטערן געענטער ווי זיי זיינען ;
איך ווייס, אַז זיי זיינען גאַנץ גוט דאַרט וואו זיי זיינען ;
איך ווייס, זיי זיינען גענוג פאַר יענע, וואָס געהערן צו זיי.

(דאָך זעט, איך געב'מיט מיט זיך די וואונדערבאַרע לאַסמן :
איך טראַג זיי, מענער און פרויען —
איך טראַג זיי מיט זיך וואוהין איך גיי.
איך שווער, ס'איז פאַר מיר אוממעגלעך זיך צו באַפרייען פון זיי ;
זיי פילן מיך אַז, און איך וועל זיי אויך אַנפילן.)

דו, וועג, איבער וועלכן איך לאַז זיך גיין און קוק זיך אַרום !
איך גלויב, אַז דו ביסט ניט אַלעס וואָס איך זע ;
איך גלויב, אַז אַ סך וואָס מ'קאָן ניט זען איז אויך דאָ.

אַט איז די טיפּע לערע פון אויסגעמען : אַן פאַרצוג, אַן אַפּזאָג.
דער שוואַרצער מיט זיין קאַפּ וואַלענע האַר,

דער פארברעכער, דער קראנקער, דער אומגעבילדעטער,
זיינען ניט פארווערט.

דאָס געבורט, דאָס יאָגן זיך נאָכן דאָקטאָר, דעם בעטלער'ס מראַט,
דעם שיכור'ס וואַקלען זיך, די גרופן לאַכנדיקע אַרבעטער,
דער אַנטלאַפּענער יונגלינג, דעם רייכנ'ס פּייטשאַן, דער פּראַנט,
דאָס אַנטלויפּנדיקע פּאַרל, דער מאַן, וואָס גייט פּרי אין מאַרק אַרײַן,
דער טויט־וואַג, דאָס אַריבערפירן מעבל אין שטאַט אַרײַן,
דאָס צוריקפּאַרן פון שטאַט,
זיי גייען־פאַרביי — איך גיי אויך פאַרביי — אַלץ גייט פאַרביי —
קיינעם קאָן מען ניט פאַרווערן ;
אַלע אָן אויסנאַם זיינען דערלויבט,
אַלע אָן אויסנאַם זיינען מיר ליב.

פון דער שעה אָן, פרייהייט !
פון דער שעה אָן דערקלער איך זיך באַפרייט פון גרעניצן
און אויסגעטראַכטע צאַמען —
איך גיי וואוהין איך גאָר, מיין אייגענער האַר,
דורכאויס און פולשטענדיק ;
איך הער זיך־צו צו אַנדערע און באַטראַכט גוט וואָס זיי זאָגן ;
איך שטעל זיך אָפּ, איך פאַרשינאַר, איך נעם־אויף,
איך איבערלייג זיך ;
נאָר איידל, מיט אַ ווילן, וואָס מען קאָן ניט דערווידערן,
באַפריי איך זיך פון דעם, וואָס וויל מיך פאַרהאַלטן.

איך אַטעם־אַרײַן גרויסע אַטעם־צוגן פון רוים ;
דער מזרח און דער מערב זיינען מיינע,
און דער צפון און דער דרום זיינען מיינע.

איך בין גרעסער און בעסער, ווי איך האָב זיך פאַרגעשטעלט ;
איך האָב גאָר נישט געוואוסט,
אַז איך פאַרמאָג אין זיך אַזויפיל גוטסקייט.
אַלעס זעט מיר אויס שײן ;
איך קען האַלטן אין אײן איבער'חזר'ן צו מענער און פרויען :

איר האַט מיר אזויפיל גוטס געטאָן,
איך וועל אייך אָפּטאָן דאָס זעלביקע.

איך וועל אָפּדינען פאַר זיך און פאַר אייך אין מיין גאַנג ;
איך וועל זיך צעוואַרפן צווישן מענער און פרויען אין מיין גאַנג ;
איך וועל צעוואַרפן צווישן זיי נייע פריידן און רויקייטן ;
אויב עמיצער זאָגט מיר אָפּ — אַרט מיך נישט ;
ווער עס נעמט מיך אויף — ער אָדער זי —
זאָלן זיין געבענמשט און זאָלן מיך בענמשן.

הער ! איך וועל זיין אָפּנהאַרציק מיט דיר ;
איך זאָג ניט צו די אַלטע גלאַטע באַלויבונגען ;
נאָר איך זאָג צו רוייע נייע באַלויבונגען ;
דאָס זיינען די טעג, וואָס וועסט מוזן דורבלעבן :

וועסט נישט קענען אָנהערבען, וואָס מען רופט אָן רייכטום ;
דו וועסט דאַרפן צעוואַרפן מיט ברייטער האַנט
אַלין וואָס דו פאַרדינסט און דערגרייכסט.
ביסט נאָר-וואָס געקומען צו דער שטאָט,
וואוהין דיין גורל האַט דיך געפירט ;
האַסט זיך נאָר-וואָס איינגעאַרדנט, ווי עס באַדאַרף צו זיין,
קומט שוין אַ באַפעל, נישט צום דערווידערן, אַז דו מוזט פאַרלאָזן ;

דו וועסט דאַרפן אויסשטיין דעם איראַנישן שמייכל
און דאָס שפעטן פון יענע, וואָס בלייבן איבער ;
מיט וואָס פאַר אַ ליבע מען זאָל דיך ניט וועלן פאַהאַלטן,
וועסטו נאָר קענען ענטפערן מיט אַ ליידנשאַפטלעכן קוש
פון שיידונג ;
וועסט ניט קענען דערלויבן, אַז די אויסגעשטרעקטע הענט נאָך דיר
זאָלן דיך פאַרהאַלטן.

לאַמיר גיין ! דורך שטרייטן און שלאַכטן !
דער אַנגעצייכנטער ציל קאָן נישט געביטן ווערן.

זיינען די קאמפן פון דער פארגאנגענהייט געווען דערפאלגרייך?
וואָס איז געווען דערפאלגרייך? דו אליין? דוין פאלק? די נאטור?
איצט פארשטיי מיך ריכטיק:

אין דעם עסעניץ פון זאכן ליגט באהאלטן עפעס אזוינס,
אז מיט דער באפרידיקונג, פון וואָס פאר א דערפאלג
עס זאל נישט דערגרייכט ווערן,
שאפט זיך די נויטווענדיקייט פאר נאך א גרעסערן קאמפ.

מיין רוף איז דער רוף פון שלאכט — איך גער אקטיוון רעוואלוציאָן:
ווער עס גייט מיט מיר, דאָרף קומען גוט באוואַפנט;
ווער עס גייט מיט מיר, גייט אַפּט מיט ווינציק שפייז, נויט,
ביזע שונאים און אַנטלויפער.

לאָמיר גיין! דער וועג איז פאר אונז!
ער איז זיכער. איך האָב אים אליין אויסגעפרוואוּט.
מינע אייגענע פיס האָבן אים גוט אויסגעפרוואוּט.

לאָמיר גיין! לאַז זיך ניט פארהאלטן!
זאל דאָס פאפיר בלייבן אויפן שרייביטיש ניט פארשריבן,
און דאָס בוך אָף דער פאליצע ניט געעפנט!
זאל דאָס געבייג בלייבן אין ווערקשטאָט!
זאל דאָס געלט בלייבן נישט פארדינט!
לאַז איבער די שולע! הער זיך ניט צו צום געשריי פונעם לערער!
לאַז דעם פרעדיקער פרעדיקן אויפן באַלעמער!
זאל דער אַדוואַקאַט טענה'ן אין געריכט,
און דער ריכטער טייטשן דאָס געזעץ.

מיין קינד! איך גיב דיר מיין האַנט!
איך גיב מיין ליבע, טייערער פון געלט.
איך גיב דיר זיך אַנשטאַט דרשות אַדער געזעץ;
וועסטו זיך מיר געבן? וועסטו גיין מיט מיר?
וועלן מיר זיך האַלטן צוזאַמען אזוי לאַנג ווי מיר לעבן?

איך האָב געזאָגט

(1855)

פון דער סעריע: „וואָלט וויסמאָן“

איך האָב געזאָגט,
אַז די נשמה איז נישט וויכטיקער פונעם קערפער,
און איך האָב געזאָגט,
אַז דער קערפער איז נישט וויכטיקער פון דער נשמה;
און קיין זאך, נישט גאָט אַליין, איז גרעסער פאַר עמיצן,
ווי זיין אייגענער איך איז.

און ווער עס גייט אַ מייל אָן מיטגעפיל,
גייט צו זיין אייגענער לויט, אַנגעטאָן אין תכריכום,
און איך, צי איר, אָן אַ צענער אין קעשענע,
קענען קויפן דעם הענסטן פונקט פון דער ערד,
און אַ בליק צו טאָן מיטן אויג, צי ווייזן אַ פאַסאַליע אין איר שויט,
שטייגט איבער די לערעס פון אַלע צייטן;
און ס'איז נישטאָ קיין פאַך, צי קיין באַשעפטיקונג,
וואָס דער יונגעראַן וועלכער אַרבעט דערבוי,
זאָל נישט קענען ווערן קיין העלד;
און ס'איז נישטאָ די זאך, וואָס זאָל נישט זיין ווייך גענוג
צו ווערן דער חלל פאַרן אַקס, פאַר דעם זיך קרייזנדיקן אַוניווערז.
און איך זאָג צו יעדן מאַן אַדער פרוי:
זאָל דיין נשמה בלייבן רואיק און זיכער קעגן אַ מיליאָן אַוניווערזן.

און איך זאָג צו די מענטשן:
זייט נישט נייגעריק וועגן גאָט.
ווייל איך, וואָס בין נייגעריק וועגן אַלץ,
בין נישט נייגעריק וועגן גאָט.
(קיין וואָרט און אויסדרוק קאָן נישט דערציילן,
ווי רואיק איך בין וועגן גאָט און וועגן טויט).

איך הער און פאַרנעם גאָט אין יעדער זאך,
דאָך פאַרשטיי איך גאָר נישט וועגן גאָט.

און איך פארשטיי אויך נישט,
ווער קאָן זיין מער וואונדערבאר, ווי איך אליין?

פארוואָס זאָל איך וועלן זען גאָט, בעסער ווי דעם היינטיקן טאָג?
איך זע עטוואָס פון גאָט יעדע שעה פון די פיר-און-צוואַנציק שעה,
און יעדע רגע.

אין די פנימלעך פון מענער און פרויען זע איך גאָט,
און אין מיין אייגן פנים אין שפיגל.

איך געפין בריוו פון גאָט, פארלוירן אין דרויסן —
און יעדער איינער איז גע'חתמ'עט אין גאָט'ס נאָמען,
און איך לאָז זיי דארטן,

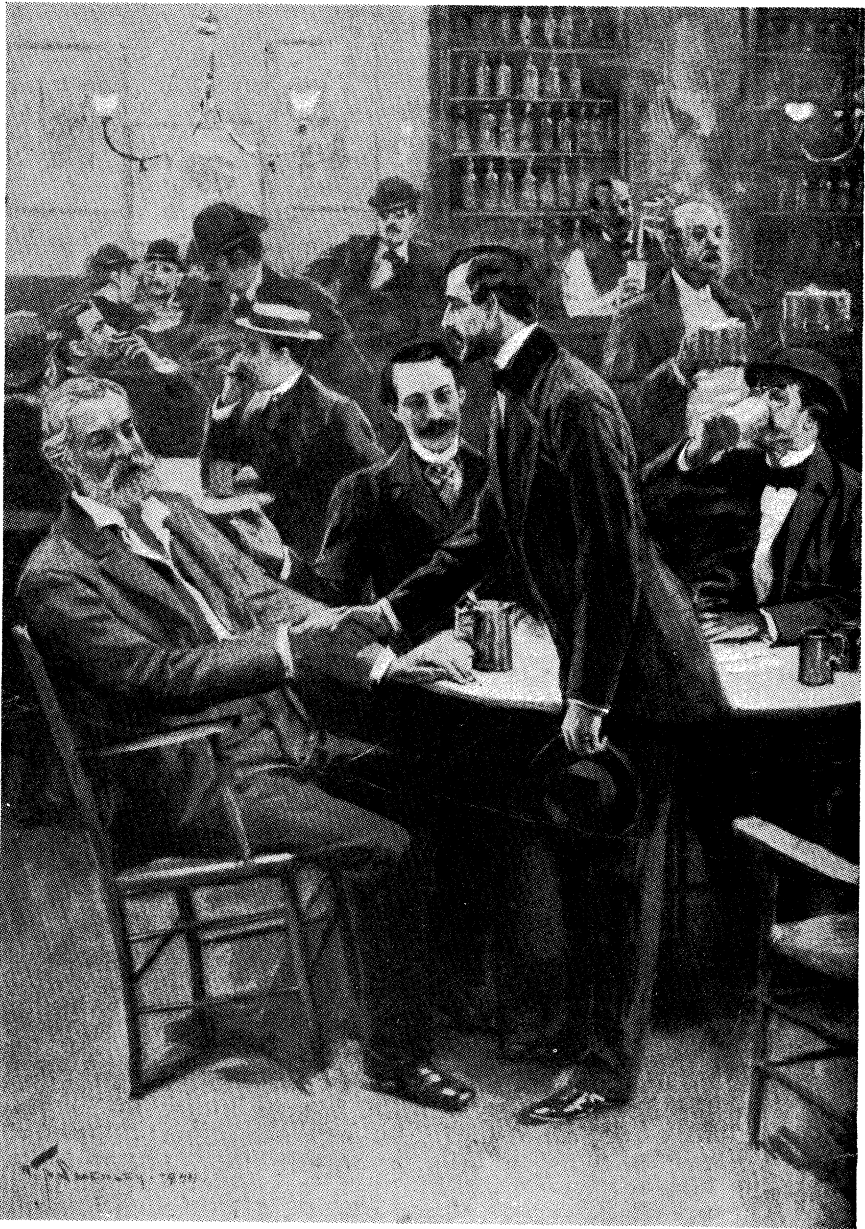
ווייל איך ווייס: אָו וואו איך זאָל נישט גיין,
וועלן נאָך און נאָך קומען, אויף אייביק און אייביק.

צום מזרח און צום מערב

(1860)

צום מזרח און צום מערב,
צו די מענטשן פונעם שטאט ביי די ים־ברעגן
און פון פענסילוועיניע,
צום צפון־קאנאדער און צום דרום־מענטשן וואָס איך האָב ליב;
מיט פולקאמענעם צוטרוי צו אייך, ווי צו זיך אליין —
דאָס פאלגענדיקע:
די באַצילן געפינען זיך אין אלע מענטשן;
איך גלויב, אז דער הויפט־זין פון די שטאטן
איז איינצושטעלן אַ סריינטשאַפט,
אזוי דערהויבן, וואָס מ'האָט נאָך פריער אזוינס נישט געזען,
ווייל איך גלויב אז זי וואַרט
און זי האָט שטענדיק בוי איצט געוואַרט,
פארבאָרגן אין אלע מענטשן.

אין בין דער מאָנהעטענער, פריינטלעך און שטאַלץ.

וואָלט וויסמאַן אין פּייפּיס קאַפּע צווישן פּריינט.

צויכענונג.

פון דעם אייביק זיך וויגנדיקן וויגל

(1860)

אמאל, פאמאנאק,
ווען די שנייען זיינען צעגאנגען;
ווען בעזיריחות האבן אָנגעפילט די לופט
און מאַריגראַז איז געוואקסן,
האַבן זיך אויף דעם ים־ברעג
צוויי פלאכאמאָיגעסט פאַרהאַלטן — צוויי צוזאַמען.

אין זייער נעסט, פיר אייעלעך, העליגרינע, ברוי־געפלעקטע.
דער ער איז יעדן טאָג דאָ הינד־אויף־הער אַרומגעפלייגן;
יעדן טאָג, די זי אָף איר נעסט, אַ שטילע, מיט שיינענדיקע אויגן;
און איד, יעדן טאָג, אַ נייגעריק קינד, ניט צו־נאַענט,
ניט צו שטערן זיי, האָבן זיך פאַרזיכטיק צוגעקוקט,
אויסגענומען, געטייטשט.

שיין! שיין! שיין!
גיס, וואונדערלעכע זון, דיין וואַרעמקייט!
וואַרעם אונז צוזאַמען, אונז צוויי צוזאַמען!

צוויי צוזאַמען!
ווינטן בלאָזן דרום, ווינטן בלאָזן צפון,
טאָג קומט ווייס, נאַכט קומט שוואַרץ,
אין דער היים, צי בערג, צי טייכן,
זינגענדיק די גאַנצע צייט, ניט מערקנדיק די צייט,
ווייל מיר זיינען צוויי צוזאַמען.

ביז פלוצים, אמאל,
איין פאַרמיטיק, האָט די זי זיך ניט באַוויזן אין איר נעסט,

געטויט געווארן אפשר, און דער ער האט ניט געוואוסט ;
ניט געקומען איז די זי דעם פארמיטיק, ניט דעם צווייטן,
און קיינמאל מער זיך ניט באוויזן.

פון דאך, דעם גאנצן זומער, אינעם רוישן פון דעם ים,
און ביינאכט, אין שטילן דרויסן, אונטער פולער לבנה,
איבער דעם רויכוואליענדיקן ים,
אדער בעת זיין פלאטערן פון דארן־קוסט צו דארן־קוסט בייטאג,
האט איך אים געזען און אפט געהערט, דעם געבליבענעם ער,
דעם איינזאמען גאסט פון אלעבאמא.

בלאזט ! בלאזט ! בלאזט !
בלאזט שטארקער, ים־ווינט, בייט פאמאנאק־ברעג !
איך ווארט און ווארט, ביז איר ברענגט מיר צו בלאזן מיין פאר !

יא, ווען די שטערן האבן געפינקלט,
איז א גאנצע נאכט אפן שפיץ פון א מאכיקן פלאנקה,
נידעריק, כמעט אינמיטן פון די פאטשנדיקע כוואליעס,
געזעסן דער איינזאמער זינגער און גערופן זיין פאר.

וואונדערבאר, ארויסרוסנדיק טרערן,
האט זיך געגאסן א געזאנג, וואס איך, פון אלע מענטשן,
פארשטיי זיין באטייט.

יא, מיין ברודער ! איך פארשטיי.
אפשר אנדערע ניט ; נאר איך האלט טייער יעדן טרעל.
ווייל איינמאל, און מער ווי איינמאל, אומבאמערקטערהייט,
האט איך זיך געשלייכט צום ברעג פון ים,
שטיל, מיידנדיק לבנה־שיין, מיט שאטנס זיך צונויסגיסנדיק, —
בלעדענק נאך איצט די אומדייטלעכע געשטאלטן,
די עכאס, די פארשיידענע קלאנגען און דאכטענישן,
דאס כוואליענדיקע ווייס, אומדערמידלעך שלאנגנדיק אן ברעג —

און איך אַ קינד, אַ באַרוועסער, מיט האַר צעשוויבערטע אין ווינט,
האַב זיך לאַנג און לאַנג צוגעהערט.

צוגעהערט צו געדענקען, צו זינגען.
און איצט זען איך איבער די טענער,
דיך געדענקענדיק, מיין ברודער.

גלעט ! גלעט ! גלעט !
כוואַליע אויף כוואַליע, נאָענטע גלעטן זיך,
און איבער זיי אַן אַנדער כוואַליע,
נעמען זיך אַרום און קושן זיך נאָענטע,
נאָר מיין געליבטע גלעט מיך ניט, גלעט מיך ניט.

נידעריק הענגט די שפעטע לבנה.
אַ, ווי לאַנגזאַם זי באַוועגט זיך. אַ, מיר דאַכט,
אַז זי באַוועגט זיך פול און שווער מיט ליבע, מיט ליבע.

אַ, אַ ווילדער שפּאַרט זיך, שפּאַרט זיך דער ים
אַף דער יבשה, מיט ליבע, מיט ליבע.
אַ, נאַכט ! זע איך ניט מיין געליבטע דאָרט פּלאַטערן
צווישן די שלאַגנדיקע כוואַליעס ?
וואָס איז עס פאַר אַ שוואַרצער פינטל, וואָס כיזע אין שויס אין ווייסן ?

הויך ! הויך ! הויך !
הויך רוף איך צו דיר, מיין ליבע !
הויך און קלאַר טרייב איך מיין שטימע איבער די כוואַליעס,
געוויס מוזטו הערן ווער ס'איז דאָ,
דו מוזט דערקענען ווער איך בין, מיין ליבע.

נידעריק־הענגענדיקע לבנה,
וואָס איז עס פאַר אַ טונקלער צייכן אין דיין ברוינעס געל ?
אַ, ס'איז דאָס געשטאַלט, דאָס געשטאַלט פון מיין פאַר !

אָ, לבנה, האַלט זי דאָרט מער נישט אָפּ פון מיר.
ערד ! ערד ! ערד !

אין וועלכער זייט איך ווענד זיך,
דאָכט מיר : וואָלסט געקענט צוריקגעבן מיר מיין פאָר,
ווען וואָלסט נאָר געוואָלט ;
ווייל איך בין כמעט זיכער, אַז איך זע זי קוים באַמערקבאַר
וואוהין איך זאָל ניט קוקן.

אָ, אויפגייענדיקער שטערן !
אפשר וועט זי , וועמען איך באַגער אַזוי שטאַרק,
אויפגיין מיט עמיצן פון אייך.
אָ, האַלדו ! אָ, ציטערדיקער האַלדו !
טרעל העלער דורך דער לופט !

שנייד־דורך די וועלדער, די ערד ;
ערגיץ הערט זיך צו, דעם קלאַנג צו כאַפּן, זי , וועמען איך באַגער.

זינג־אויס געזאַנגען !
איינזאַמע נאָכט־געזאַנגען !
געזאַנגען פון איינזאַמער ליבע ! טויט־געזאַנגען !
געזאַנגען אונטער יענער לאַנגזאַמער געלער, פאַרגייענדיקער לבנה !
אָ, אונטער דער לבנה, וואָס הענגט אַראָפּ כמעט אין ים אַריין !
אָ, אומזיניקע, פאַרצווייפלטע געזאַנגען.

נאָר שטיל ! שטילער !
צאַרט ! איך וועל נאָר וואָרבלען ;
און דו מעכטיק־טומלדיקער ים, וואָרט אַ רגע !
ווייל ערגיץ, גלויב איך, האָב איך געהערט מיין פאָר מיר ענטפערן.
אַזוי שוואַך, איך מוז זיין שטיל, שטיל צו קענען הערן ;
נאָר ניט אינגאַנצן שטיל, ווייל זי וועט ניט קענען קומען באַלד צו מיר.

אהער, מיין געליבטע !
דאָ בין איך ! דאָ !

מיט דעם קויט־אָנהאַלטנדיקן טרעל מעלד איך זיך צו דיר :
מיין צאַרטער דוף איז צו דיר, צו דיר, מיין געליבטע.
לאָז זיך ניט פאַרלאָקן ערגעץ אַנדערש !
דאָרט איז דער פּייף פונעם ווינט, ניט מיין קול ;
דאָרט איז דאָס פּלאַטערן, דאָס פּלאַטערן פונעם צווייג ;
דאָרט זיינען די שאַטנס פון די בלעטער.

אָ, פינצטערניש ! אָ, סײַזי אומזיסט !
אָ, איד בױ זייער קראַנק און עלנט !

אָ, ברוינער קרייז אין הימל, אַרום דער לבנה,
וואָס הענגט איבערן ים !
אָ, אומרואיקער אָפּשיין אין ים !
אָ, האַלדז ! אָ, קלאַפּנדיק האַרץ !
אָ, אַלץ — און איך זינג אומזיסט, אומזיסט אַ גאַנצע נאַכט.

און דאָך מורמל איד, מורמל איך ווייטער.
אָ געמורמל, דו אַליין ברענגסט מיך ווידער צום זינגען.
איך ווייס ניט פאַרוואָס.

אָ, פאַרגאַנגענהייט ! אָ, לעבן ! אָ, פּרייד־געזאַנגען !
אין דער לופט, אין די וועלדער, איבער פעלדער ;
געליבטע ! געליבטע ! געליבטע ! געליבטע !
נאָר מיין געליבטע איז מער נישט, מער נישט מיט מיר,
מיר ביידע מער נישט צוזאַמען.

דאָס ליבע־שפּיל פֿון די אָדלערס

(1876)

איך קרייז־אָרום דעם וועג אָרום טיך
(מיין פאַרמיטאָג־שפּאַציר, מיין רז).
אין דער לופט, אונטערן הימל, הערט זיך אַ ווייך,
פּלוצימדיק גערויש,
דאָס ליבע־שפּיל פֿון אָדלערס,
זייער שנעלע ליבע־באַהעפטונג, הויך אין דער לופטן;
מיט פעסט־צוזאַמענגעשלאָסענע קלאַען,
דרייט זיך ווילד אַ לעבעדיקער ראַד;
פיר פּאַטשנדיקע פּליגל, צוויי שנאַבלען,
אַ צונויפגעאַסענע מאַסע, זיך קרייזנדיק, זיך ראַנגלענדיק,
פּאַלן זיי, דרייען זיך אין שווערע רינגען,
קויקלען זיך אַראָפּ־צו.
ביז נידעריק איבערן טיך, כאַפּן זיי דאָס גלייכגעוויכט,
צוויי, און דאָך ווי איינער.
אַ רגע שטיל, אַ באַוועגלאָזער, שטילער באַלאַנסיר אין דער לופטן,
די קלאַען צענומען, זיך פּאַנאָנדערגעטיילט,
און ווידער אַרויף, מיט שטאַרקע פּליגל,
לאַנגזאַם און שיפע־פּליענדיק באַזונדער —
זי — איר וועג, און ער — זיינעם.

פון מאַנטאַקס הויך

(1888)

איך שטיי ווי אויף עפעס אַ מעכטיקן אַדלער'ס שנאַבל,
מיין בליק צום מזרח איבערן ים געווענדט —
(קיינ זאך נישט הויך ים און הימל),
די זיך-וואַרפֿנדיקע כוואַליעס, דער שוים, די שיפן אין דער ווייט;
דער ווילדער אומרו, די שנייגעקרויזמע כוואַליעיקרוינען;
דער שטענדיקיקומענדיקער, קומענדיקער שטראַם פֿון כוואַליעס,
וואָס אייביק זוכן זיי די ברעגן.

צום ים

(1860)

איך וואָרף זיך אָף דיין ברוסט, מיין טאַטע,
איך קלאַמער זיך אָן דיר אַזוי,
אַז דו קענסט מיך ניט אָפּשטויסן.
איך האַלט דיך אַזוי שטאַרק,
ביז דו מוזט מיר עפעס ענטפערן.

קוש מיך, מיין טאַטע,
באַריר מיך מיט דייןע ליפּן,
ווי איך באַריר יענע, וועלכע איך האָב ליב,
אַזן ווייל איך האַלט דיך נאַענט צו זיך,
אַמעס מיר אַריין דעם סוד פֿון דעם געמורמל,
וואָס איך בין אַזוי מקנא.

אין שיף־קאָוטעס אויפן ים

(1870)

1

אין שיף־קאָוטעס אויפן ים.
דאָס אומענדלעכע בלוי שפּרייט זיך אומעטום ;
פּיפּנדיקע ווינטן און די מוזיק פון די בּוואַליעס —
די גרויסע געפערלעכע בּוואַליעס ;
אַדער אַן איינזאַמע באַרקע וועגט זיך אויפן רויען ים,
וואו פּריידיק, פּול מיט צוטרוי, שפּרייט זי די ווייסע זעגלען,
שפּאַלט די לופט דורך פינקלענדיקן שוים בייטאַג,
אַדער דורך פּיל־שטערנדיקער נאַכט.
אפּשר וועלן ים רייזנדע, יונג און אַלט, פאַרט לייענען מיר,
דעם אַנדענק פון דער יבּשה,
מיט פּולער פאַרשטענדעניש.

2

„אַט זיינע אונזערע געדאַנקען פון רייזנדע,
וועט מען דאַרטן אפּשר זאָגן —
„דאָ באַווייזט זיך פאַר אונז ניט נאָר באַדו, פעסטער באַדו;
דער הימל גרייכט אַהער,
מיר פּילן דעם זיך־וויגנדיקן דעק פון שיף אונטער אונזערע פּיס ;
מיר פּילן דעם אומאויפהערלעכן פּולט —
דעם פּלוס און שטראַם פון שטענדיקער באַוועגונג ;
די טענער פון אומגעזענע מיסטעריעס ;
די אומבאַשטימטע, אומענדלעכע אַנדייטונגען אַ ים־וועלט ;
די פּליסנדיקע זילבען, דער דופט, דאָס שוואַכע סקריפּן פון די שטריק,
דער מעלאַנכאָלישער ריסס, די אומענדלעכע שטרעקע
דאָס אַלץ איז דאָ,
און דאָס איז דעם ימיס ליד.

טאָ שטאַמל ניט, אָ, בוך ! דערפיל דיין באַשטימטן גורל.
 דו, וואָס ביסט ניט נאָר די דערמאָנונג פון דער יבשה,
 נאָר אליין ווי אַן איינזאַמע באַרקע, וואָס שפּאַלט די לופט —
 וואַוהין געצילט, ווייס איך ניט אליין —
 דאָך שטענדיק פול מיט צוטרוי,
 אַ באַגלייטער צו יעדער זעגלדיקער שיף — זעגל-מיט !
 טראָג צו זיי מיין ליבע אין דינע בלעטער.
 (פאַר אייך, טייערע ים-רייזנדע,
 האָב איך יעדן בלאַט מיט ליבע אָנגעפילט) ;
 טראָג זיך שנעל, בוך מיינער !
 קליינע באַרקע מיינע,
 שפּרייט-אויס דינע ווייסע זעגלען קעגן די חוצפה'דיקע כוואַליעס !
 זינג, זינג ! זעגל ווייטער ! איבער דעם גרעניצלאָזן בלוי
 טראָג פון מיר, צו יעדן ברעג,
 דאָס ליד פאַר ים-רייזנדע און אַלע זייערע שיפן.

דאָס ליד פון דעם אוניווערסאַלן

(1874)

1

קום, האָט די מוזע געזאַגט,
זינג מיר אַ געזאַנג, וואָס קיין דיכטער האָט נאָך נישט געזונגען :
זינג מיר דאָס אוניווערסאַלע.

אין דער ברייטער ערד אין אונזערער,
אין דער מיט פון אומדערמעסטלעכער דיק און פּסולת,
איינגעשלאָסן און אָפּגעהיט אין סאַמע האַרץ,
געפינט זיך דער זאַמען פון פּולקאַמענהייט.

מיט יעדן לעבן — אַ טייל, צי מער, צי ווינציקער;
אָן דעם, ווערט קיין זאַך נישט געבוירן —
פאַרהוילן, צי נישט פאַרהוילן,
דער זאַמען ווארט.

2

אַ, שאַרף־אויגיקע, הויך־טורעמדיקע וויסנשאַפט!
ווי פון הויכע בערג־שפיצן דעם איצט אַריבערבליקנדיק,
בסדר אַרויסגעבנדיק אַבסאָלוטע דעקרטן.

און דאָ, זע, די נשמה איז איבער יעדער וויסנשאַפט;
אַרום איר האָט זיך דער עבר אַרומגעקליבן
ווי אַ שאַלעכץ אַרום דער ערד;
צוליב איר דרייען זיך אַלע מיריאָדן שטערן אין הימל.

איבער געררייטע וועגן און בייזענען,
(ווי אַ פּיל־געקירעוועטע שיף אין ים)

פליכט צוליב איר דאָס טיילווייזע צום באַשטענדיקן ;
צוליב איר איז דאָס רעאַלע צום אידעאַלן געווענדט.

זי איז דאָס מיסטישע אין עוואָלוציע,
וואָס באַרעכטיקט ניט נאָר דאָס גערעכטע —
נאָר אויך דאָס, וואָס מיר רופן שלעכטס, איז באַרעכטיקט.

פון הינטער יעדן פאַרט מאַסקע,
פון דעם ריזיקן אייטערדיקן שטאַם פון פאַלשקייט,
באַטרוג און טרערו, —
זאָל אַרויסקומען געזונט און פרייד — אוניווערסאַלע פרייד.

פון דעם גאַנצן גרויסן, קראַנקהאַפטן און פלאַכן,
אומגענדלעכן באַטרוג,
פון דעם מערסטן שלעכטן — פאַרשיידנאַרטיקן,
פון מענטשן און שטאַטן —
עלעקטרישע קעגנווירקונג, וואָס שפּליטערט
און פילטערט זיך דורך ;
נאָר דאָס גוטע איז אוניווערסאַל.

3

איבער בערג — געוויקסן, קראַנקהייט און טרויער.
הויערט, הויערט הויך דער ניט־געכאַפטער פויגל
אין דער לויטערער געזינטערער לופט.

פון אונטער דעם ברודיקסטן וואַלקן פון אומפולקאַמענהייט,
שניידט זיך שטענדיק דורך אַ שטראַל פון ריינעם ליכט —
איין בליאַסק פון הימל'ס פראַכט.

איבער דער געוויינלעכער, אַנגענומענער דיסחאַרמאַניע,
איבער דעם משוגע'נעם בבליגערויש,
איבער פאַרטויבנדיקע אַרגיעס,

הערט זיך פון ערגעץ א ווייטן ברעג, א ניגון, וואָס גלעט און וויגט,
פון באַר-מינאַל דאָס געקלאַנג.

4

א, די געבענטשטע אויגן! די גליקלעכע הערצער, וואָס זעען,
וואָס קענען אזוי גוט דעם פירנדיקן פאַדעם,
דורך דעם מעכטיקן לאַבירינט!

5

און דו, אַמעריקע!
פאַר דער דערגרייכונג פונעם העכסטן ציל,
פאַרן געדאַנק און פינקטלעכער דורכפירונג פונעם ציל,
(ניט פאַר זיך אליין) ביסטו געקומען.

דו אויך קרוינט אַרום אַלץ:
אַרומגעטענדיק, טראַגנדיק, באַגריסנדיק אַלץ;
דו אויך, איבער שטעגן ברייטע און נייע,
גייסט צו דעם אירעאלן.

די באַשטימטע גורלות פון אַנדערע לענדער,
די פּרעכטיקייטן פון עבר זיינען ניט פאַר דיר —
נאָר פּרעכטיקייטן דיינע אייגענע;
גורלות געטלעכע, גראַנדיעזע, וואָס נעמען אין זיך אַרײַן
און באַגרייפן אַלץ,
וואו אַלץ איז פאַר יעדן.

אַלע און אַלץ פאַר דער אומשטערבלעכקייט!
ליבע, ווי דאָס ליכט, שטיל אַרומהילנדיק אַלץ!
דער נאַטור'ס שפּע — אַלעמענס ברכה!
דער צווייט און די פּרוכט פון דורות, פּרוכטיסערער פּרעכטיקע;
געשטאַלטן, זאַכן, פּלאַנצן, מענטשהייטן,
וואָס רייפן און ווערן גייסטיקע געשטאַלטן.

ענטפער מיר איבער, א גאט, צו זינגען דעם דאזיקן געדאנק!
 באשענק מיר, אים אדער זי, וועמען איך האב ליב,
 מיט דעם נישט-אויסלעשנדיקן גלויבן אין דיין איינהייטלעכקייט.
 וואס דו זאלסט ניט פארמיידן פון אונז,
 נעם נישט צו ביי אונז דעם גלויבן אין דיין פלאנמעסיקייט,
 וואס איז איינגעשלאסן אין צייט, רוים,
 געזונט, פרידן, אנוווערסאלע גליקזעליקייט.

איז דאס א חלום?
 ניין, אן דעם — דער חלום.
 און פעלט דאס, איז לעבנ'ס לערע און פארמעגן — א חלום,
 איז די גאנצע וועלט א חלום.

א געזאנג

(1860)

1

קוב, איך וועל מאכן דעם קאנטינענט אומצעטיילבאר.
איך וועל שאפן די וואונדערלעכסטע ראסע,
איבער וועלכער די זון האט ווען עס איז געשיינט.
איך וועל שאפן הערלעכע מאגנעטישע לענדער,
מיט דער ליבע פון חבר'שאפט,
מיט דער לעבנסלאנגער ליבע פון חבר'שאפט.

2

איך וועל פלאנצן אזא נאענטע חבר'שאפט,
ווי די בוימער ביי די ברעגן פון אלע אמעריקאנער טייכן ;
ביי די ברעגן פון אלע גרויסע אָזערעס און איבער אלע פרעיריס.
איך וועל מאכן אומצעטיילארע שטעט,
מיט די אַרעמס פארווארפן איינע דער צווייטער אף די אַקסלען ;
מיט דער ליבע פון חבר'שאפט,
מיט דער שמאָרקער ליבע פון חבר'שאפט.

3

פון מיר צו דיר, אַ דעמאָקראַטיע,
צו דינען דיר, מיין ליבסטע !
פאר דיר, פאר דיר, זינג איך דאָס געזאנג,
אין דער ליבע פון חבר'שאפט,
אין דער הויך־טורעמדיקער ליבע פון חבר'שאפט.

פון ברויזנדיקן ים, פון דער מענגע

(1865)

פון דעם ברויזנדיקן ים, פון דער מענגע,
איז אַ טראָפּן צאָרט צו מיר דערנאַנגען, מורמלענדיק :

איד האָב דין ליב.

איידער איד גיי אויס, בין איד געקומען פון ווייט,

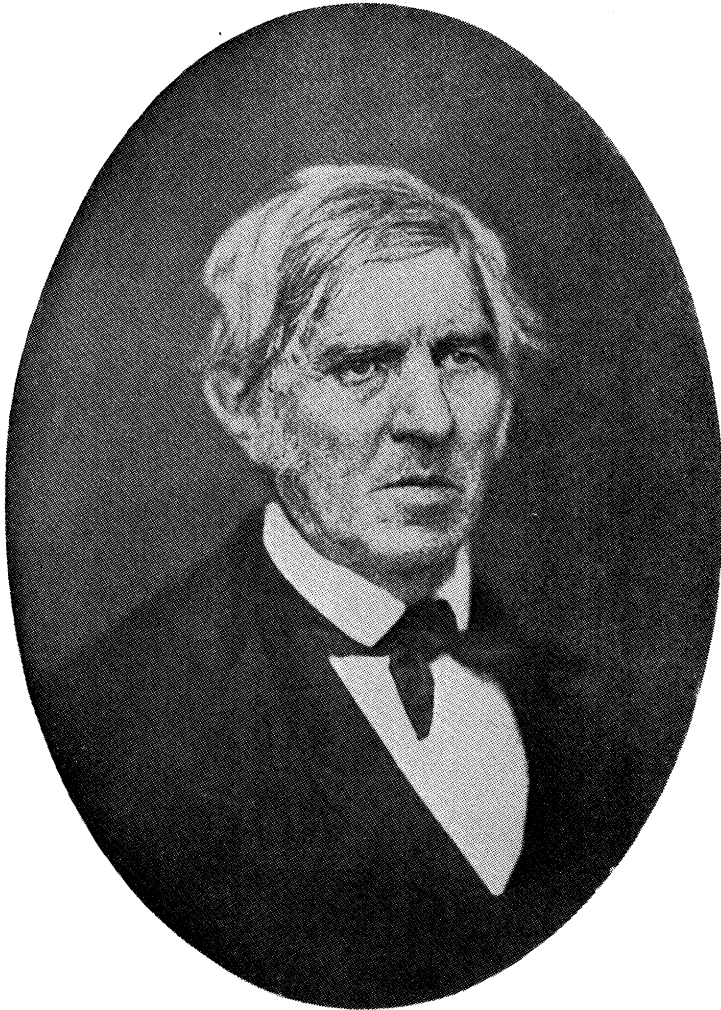
נאָר אַ קוק צו טאָן אויף דיר, דין אָנצורירן,

ווייל איד האָב ניט געקענט שטאַרבן,

ביז איד וועל איינמאַל אַ קוק טאָן אויף דיר,

ווייל איד האָב מורא געהאַט, אַז איד קאָן דין נאָך פאַרלירן.

דער טאטע — שטארק און זעלבסט־צופרידן.

וואָלטער וויטמאַן
וואָלט וויטמאַניס פּאַטער

אַז איך האָב אין שטילקייט נאַכגעדענקט

(1870)

1

אַז איך האָב אין שטילקייט נאַכגעדענקט,
געפאַרשט מיינע לידער, זיך באַטראַכט, נאַכגעקלערט,
איז אַ געשמאַלט פאַר מיר דערשינען, מיט אַ בליק פון אומצוטרוי;
מורא/דיק אין שיינקייט, עלטער און מאַכט —

דער געניוס פון דיכטער אין אַלטע לענדער,
מיט אויגן פלאַמיקע ווי צו מיר געווענדט;
מיט אַ פינגער ווייזנדיק אַף לידער אומשטערבלעכע:
„וואָס טוסטו זינגען“?

האַט דאָס געשמאַלט דראַענדיק געזאַגט:
„ווייסטו דעו ניט, אַז זינגער האָבן אייביק איין טעמע נאָר,
און דאָס איז: די טעמע פון קריג, דער גורל פון שלאַכטן,
דאָס שאַפן סאָלדאַטן פולקאַמענע?“

2

„זאָל זיין אַזוי“,

האַב איך געענטפערט —

„איך איד, שאַטן שטאַלצער, זינג קריג.

וויכטיקער און גרעסער פון יעדן קריג.

פאַרנומען איז מײַן בוך מיט אומזיכערן גורל —

מיט פליטה, אנגריף און צוריקטריט —

מיט זיג פאַרצויגענעס און וואַקלדיקן.

(דאָך דענק איך זיכער, אָדער אַזוי גוט ווי זיכער):

די וועלט איז דאָס שלאַכטפעלד.

אויף לעבן און טויט, פאַר דעם לייב און פאַר דער אייביקער נשמה.

הער! איך איד קום אַהער זינגען דאָס געזאַנג פון קריג;

איך, מער ווי אַלץ, גרייט צו בראַווע סאָלדאַטן!

פאַר אים זינג איך

(1870)

פאַר אים זינג איך.

איך דערצי דעם איצט אויף דער פאַרגאַנגענהייט.
(ווי אַ בוים אויף זיינע וואַרצלען,

אזוי דעם איצט אַף דער פאַרגאַנגענהייט).

מיט צייט און רוים ברייטער איך אים אויס,

מיט די אייביקע געזעצן שמעליך איך אים צונויף,

כדי ער זאל דורך זיי שאפן דאָס געזעץ פאַר זיך אליין.

מיין פוס־געשטעל איז איינגעפאָסט אין גראַניט.
איד לאַך פון דעם, וואָס איר רופט אָן: נישט ווערן,
און איד ווייס די אומענדלעכקייט פון צייט.

צו א היסטאריקער

(1860)

דו, וואָס פאַרערסט פאַרגאַנגענהייטן!
וואָס האָסט געפאַרשט דאָס אויסערלעכע,
דאָס אויבערפלעכלעכע פון ראַפּן —
דאָס לעבן, וואָס האָט זיך געוואָרפן אין די אויגן;
דו, וואָס האָסט באַהאַנדלט דעם מענטשן
אַלס דאָס באַשעפעניש פאַר פּאַליטיק, הערשער און גלחים;
איך, דער איינוואוינער פון די אַלגעמיינים, באַהאַנדל דעם מענטשן
ווי ער איז אין זיך, אין זיין אייגענעם רעכט,
האַלטנדיק שטויף דעם פולם פון דעם לעבן,
וואָס האָט זיך זעלטן אַנטפלעקט,
(דער גרויסער שטאַלץ פון דעם מענטשן אין אים אליין);
זינגער פון דער פּערזענלעכקייט, צייכן איך אַן
וואָס עס וועט ערשט זיין,
פּראַיעקטיר איך די געשיכטע פון דער צוקונפט.

ווער דו זאלסט ניט זיין, וואָס האַלטסט מיר איצט
אין דיינע הענט

(1860)

ווער דו זאלסט ניט זיין,
וואָס האַלטסט מיר איצט אין דיינע הענט —
אָן איין זאך, וועט אלעס זיין גוצלאָז;
איך וואָרן דיר אין צייט,
איידער דו פאַרנעמסט זיך מיט מיר ווייטער;
איך בין ניט וואָס דו האַסט זיך פאַרנעשטעלט, נאָר אַ סך אנדערש.

ווער איז עס דער, וואָס וויל ווערן מיין נאָכפאלגער?
ווער וויל עס ווערן אַ קאָנדידאַט פאַר מיין ליבשאפט?

דער וועג איז פאַרדעכטיק,
דער אויסגאַנג אומבאַשטימט, אפשר צעשטערנד;
וועסט דארפן אויפגעבן אלעס איבעריקע.
איך אליין דערוואַרט צו זיין דיין גאַט, אליין און אויסשליסלעך.
און דאָן ערשט וועט די נייע לערע
זיך ציען לאַנג און אויסמאַטערנדיק.
די גאַנצע פריערדיקע טעאָריע פון דיין לעבן,
און צושטימונג צו די אַרומיקע לעבנס,
וועלן דארפן אויפגעגעבן ווערן;
דערפאַר לאָז מיר בעסער איצטער אָפּ,
איידער דו פרובירסט ווייטער,
נעם־אַרונטער דיין האַנט פון מיין אַקסל,
לאָז מיר אָפּ און גיי דיר דיין וועג.

דיכטער, וואָס וועלן ערשט קומען

(1860)

דיכטער, וואָס וועלן ערשט קומען!
רעדנער, זינגער, מוזיקער פון דער צוקונפט!
ניט דער היינט וועט מיך באַרעכטיקן
און ענטפערן, צו וואָס איך בין.
נאָר איר, אַ נייער דור, אייגן אין דעם קאַנטינענט,
אַטלעטיש, גרעסער ווי ווער ס'ניט איז פריער,
שטייט-אויף! שטייט-אויף — ווייל איר מוזט ענטפערן —
איר מוזט מיך באַרעכטיקן.

איך אליין שרייב נאָר אַ וואָרט צו צוויי,
וואָס דייטדאָן די צוקונפט.
איך אליין האָב זיך נאָר באַוווּן אַ מאַמענט,
און איך קייקל זיך שנעל צוריק אין דער טונקלקייט אַריין.

איך בין דער מענטש, וואָס שפּאַצירנדיק פאַרביי,
וואָרף איך אייך צו אַ בליק און קער זיך ווידער אָפּ,
לאַזנדיק פאַר אייך צו איבערצייגן און באַשטימען,
דערוואָרטנדיק די הויפט-זאַכן פון אייך.

בראדוויי

(1885)

וואָס פאַר אַ איילנדיקע מענטשן שטראַמען ביימאָג און ביינאָכט!
וואָס פאַר אַ ליידנשאַפט, געווינסן, פאַרלוסטן, הייסע באַגערן,
שווימען אין דיינע וואַסערן!
וואָס פאַר אַ שמורעמס פון שלעכטס, גליקועליקייט און עלנט
ווירבלען אין דיר!
וואָס פאַר אַ נייגעריקע פרעגנדיקע בליקן — ליבעס־בליצן!
בליקן פון גניבה, קנאה, פאַראַכטונג, חזק, האַפענונג, שטרעבן!
דו טויער, דו אַרענאָ, דו, פון די מיריאַדן
לאַנגגעצויגענע רייזן און גרופעס!
(וואַלן נאָר דיינע ברוק־שטיינער, ראַגן, פאַסאָדן,
רייכע וויטרינעס, ריזיקע האַטעלן און דיינע ברייטע טראַמפּוּארן
געקענט דערציילן זייערע אינטימע געשיכטעס!)
דו, איבער וועלכער עס שאַרן זיך אומצויליקע, טאַנצנדיקע,
זיך טוקנדיקע פיס!
דו, ווי די פילפאַרביקע וועלט אליין,
ווי דאָס אייביק פרוכטבאַרע, שפאַטנדיקע לעבן!
דו, פאַרמאַסקירטער, ריזיקער סעקמאַקל און לערע,
פאַר וועמען עס זיינען קיין ווערטער ניטאָ!

די בראווסטע סאלדאטן

(1888)

בראוו, בראוו זיינען געווען די סאלדאטן
(וועמענס נעמען עס זיינען היינט בארימט),
וועלכע האבן איבערגעלעבט די שלאכט ;
אבער די בראווסטע סאלדאטן
האבן זיך געשפארט צו די פאדערשטע רייען
און געפאלן נאמענלאזע, אומבאקאנטע.

געזאנג פון ווערטער

(1856)

ערד, רונד, קרייזנדיק, קאמפאקט — זונען, לבנות, חיות —
דאָס זיינען ווערטער צום אויסריידן ;
וואַסער, גרינסן, פאַרשטיינערטע רעפּטילן,
וועזנס, פאַראויסזאָנגען, דאָס שטאַמלען אין דער צוקונפט ;
הערט ! דאָס זיינען רייכע ווערטער צום אויסריידן.
האַט איר געמיינט, אַז דאָס זיינען די ווערטער —
אַט יענע גלייכע פאַסיקלעך, האַלבירונדן, קווערן און פינטעלעך ?
ניין, דאָס זיינען ניט די ווערטער —
די ממשות'דיקע ווערטער זיינען אין דעם באַדן און אין ים,
זיי זיינען אין דער לופט — זיי זיינען אין אייך.

האַט איר געמיינט,
אַז יענע געשמאַקע קלאַנגען, וואָס קומען פון אייער פריינט'ס מויל
זיינען די ווערטער ?
ניין, די ריכטיקע ווערטער זיינען אַ סך געשמאַקער ווי זיי.

מענטשלעכע קערפערס זיינען ווערטער, מיריאָדן ווערטער ;
אין די בעסטע לידער קומט צוריק דאָס לייב, אַ מאַנ'ס צי אַ פרוי'ס,
שיידגעשמאַלטיק, נאַטירלעך, פריילעך.
יעדער טייל פּיזיק, טעטיק, אויפגעמענדיק,
אַן בוש אָדער נויטווענדיקייט פאַר בוש.

לופט, ערד, וואַסער, פייער — דאָס זיינען ווערטער ;
אייך אליין בין אַ וואָרט מיט זיי צוזאַמען.
מיינע אייגנשאַפטן גיסן זיך צונויף מיט זייערע —
מיין נאַמען מיינט גאָר נישט פאַר זיי ;
ווען מען זאָל אים אפילו אַנרופן אין דריי טויזנט שפראַכן,
וואָס וועט לופט, ערד, וואַסער, פייער, וויסן פון מיין נאַמען ?

געזונטע אַנוועזנהייט, אַ פריינטלעכע אַדער באַפעלנדיקע באַוועגונג
זיינען ווערטער, רייד, באַדייטונגען ;
דער חן פון געוויסע מענער און פרויען
איז אויך רייד און באַדייטונגען.

ווער דו זאָלסט נישט זיין ! באַוועגונג און געדאַנק
זיינען פון דיינעשוועגן.
די געטלעכע שיף שווימט איבערן געטלעכן ים פון דיינעשוועגן.

ווער דו זאָלסט נישט זיין ! ביסטו, ער אַדער זי,
פון וועמענסוועגן די ערד איז באַדנדיק און פליסיק ;
דו ביסט ער אַדער זי, פאַר וועמען די זון און לבנה
הענגען אין הימל ;
פאַר קיינעם נישט מער ווי פאַר דיר, איז דער איצט און דער עבר,
ווייל קיינער איז נישט מער אומשטערבלעך ווי דו.

יעדער מאַן פון זיינעשוועגן און יעדע פרוי פון אירעשוועגן ;
דאָס איז דאָס וואָרט פון דער פאַרגאַנגענהייט און דער קעגנוואָרט,
און דאָס וואָרט פון אומשטערבלעכקייט.
קיינער קאָן נישט דערגרייכן פאַרן צווייטן — קיינער !
קיינער קאָן נישט וואַקסן פאַרן צווייטן — קיינער !

דאָס געזאַנג איז צום זינגער, און קומט מערסטנס צוריק צו אים ;
די לערע איז צום לערער, און קומט מערסטנס צוריק צו אים ;
דער מאָרד איז צום מערדער, און קומט מערסטנס צוריק צו אים ;
די גניבה איז צום גנב, און קומט מערסטנס צוריק צו אים ;
די ליבע איז צו דעם וואָס ליבט, און קומט מערסטנס צוריק צו אים ;
דאָס געשאַנק איז צום גיבער, און קומט מערסטנס צוריק צו אים ;
עס מיינט נישט אויס.
דאָס שיינערענעריי איז צום רעדנער,
דאָס שוישפיל צום שוישפילער און צו דער שוישפילערין,
נישט צו די צושויער.

און קיין מענטש קאן נישט פארשטיין גרויסקייט אדער גוטסקייט,
נאר דורך זיך אליין.

איך שווער, די ערד וועט זיכער זיין פערפעקט
פאר אים אדער איר, וועלכע זיינען אליין פערפעקט!
איך שווער, די ערד בלייבט וואונדיק און צעריסן
נאר פאר אים אדער איר, וועלכע זיינען אליין וואונדיק און צעריסן!
איך שווער, ס'איז ניטא קיין גרויסקייט און קיין מאכט,
וואס פארמעסט זיך נישט מיט דער ערד'ס גרויסקייט און מאכט!
איך שווער, עס קאן נישט זיין קיין ווערטפולע טעאריע,
סידן זי באשטעטיקט די טעאריע פון דער ערד!
קיין פאליטיק, קונסט, רעליגיע, אויפפירונג, אדער וואס נישט איז,
האט וועלכע-עס-איז ווערט, סידן עס פארמעסט זיך
מיט דער גרויס פון דער ערד.
סידן עס שפיגלט-אפ די פינקטלעכקייט, לעבעדיקייט, ערלעכקייט,
אויפריכטיקייט פון דער ערד.

דו, ים

(1855)

דו, ים ! אויך צו דיר גיב איך זיך איבער,
איך טרעף וואָס דו מיינסט.
איך זע פון ברעג דיינע אויסגעבויענע, רופנדיקע פינגער ;
איך גלויב, אז דו ווילסט נישט צוריקגיין, אידער דו באַרירסט מיך;
מיר דארפן זיך גיבן איינער דעם צווייטן אַ געלעגנהייט.
איך טו זיך אויס.
נעם מיך שנעל אַוועק, מען זאָל מיך נישט זען פון דער יבשה.
בעט מיר אויס ווייד, וויג מיך אין כוואַליענדיקן דרעמל ;
באפאל מיך מיט פייכטקייט פון ליבע — איך וועל דיר צוריקצאלן.

א פרוי ווארט אויף מיר

(1856)

א פרוי ווארט אויף מיר. זי פארמאגט אליך.
עס פעלט קיין זאך ניט.
אליך וואלט געפעלט, ווען געשלעכט וואלט געפעלט,
אָדער, ווען דער זאפט פון דעם ריכטיקן מאן וואלט געפעלט.

געשלעכט פארמאגט אליך :
קערפערס, נשמות, זין. איבערצייגונגען, אומשולד,
צערמלעכקייט, רעזולטאטן, איינפירונגען ;
לידער, באפעלן, געזונט, שטאלק,
דאס מיסטישימוטערלעכע, די זריעה ;
אלע האפענונגען, וואוילטעטיקייטן, מתנות ;
אלע ליידנשאפטן, ליבעס, שיינקייטן, ערדישע פארגעניגנס,
אלע רעגירונגען, ריכטער, געטער,
די וועמען מען פאלגטינאך אף אונזער ערד, —
די אלע זיינען פאראן אין געשלעכט, אלס טיילן אין זיך,
און אלס בארעכטיקונג פאר דעם.

ליב איז מיר דער מאן, וואָס ווייסט און אַנערקענט אַן בושא,
דאָס פאַרגעניגנדיקע פון זיין געשלעכט.
ליב איז מיר די פרוי, וואָס ווייסט און אַנערקענט אַן בושא
איר געשלעכט.

איצט וועל איך זיך אַפּזאָגן פון גלויבגילטיקע פרויען,
איך וועל גיין און זיין מיט יענער, וועלכע ווארט אויף מיר,
און מיט יענע פרויען, וואָס זיינען הייס-בלוטיק
און צופרידנשמעלנדיק פאַר מיר.
איך ווייס, אַז זיי פאַרשטייען מיר און זאָגן זיך ניט אָפּ פון מיר.
איך זע, אַז זיי האָבן מיר די ווערט.
איך וועל זיין דער קרעפטיקער מאן פאַר יענע פרויען.

זיי זיינען ניט קיין פינטל קלענער פון מיר.
 זייערע פנימ'ער זיינען ברויך פון שיינענדיקער זון
 און בלאַזנדיקע ווינטן.
 זייער לייב פאַרמאָגט די אַלטיגטלעכע בויגזאַמקייט און קראַפט.
 זיי קענען שווימען, שיפן זיך, רייטן, ראַנגלען זיך,
 שיסן, לויפן, שלאָגן, אַנטלויפן, באַפּאלן,
 זיך קעגנשטעלן, זיך פאַרטיידיקן ;
 זיי זיינען אַנטשלאָסן אין זייער אייגענער רעכט —
 זיי זיינען רואיק, פאַרשטענדיק און קענען זיך באַהערשן.

איך צי איך צו נאָענט צו זיך, פרויען.
 איך קאָן איך ניט אַפּלאָזן, איך וויל איך גוטס מאַן,
 איך בין פאַר איך און איר זענט פאַר מיר,
 ניט בלויז פון אונזערטוועגן, נאָר איך צוליב אַנדערע.
 אייגענזייקלע איך שלאַסן גרעסערע העלדן און דיכטער,
 און זיי וועלן ניט דערוואַכן פון קיין מאַנס באַריר, אַ חוץ מיינעם.

דאָס בין איך, איר פרויען,
 איך מאַך מיר אַ וועג.
 איך בין שטרענג, שאַרף, גרויס, עקשנות'דיק ;
 נאָר איך האָב איך ליב.
 איך טו איך ניט מער וויי, ווי עס איז נויטיק פאַר איך,
 איך גיס דעם שטאַף אַנצופאַנגען זין און טעכטער,
 פאַסיקע פאַר די שטאַטן.
 איך דרוק מיט פאַרויכטיקע, אַבער שטייפּע מוסקולן,
 מיין באַהעפטונג איז אַ פרוכטבאַרע.
 איך קלאַמער זיך אַרום אַף אַן אמת'ן, איך הער זיך ניט צו
 צו קיין געבעט ;
 איך וואַג זיך ניט צוריקצוציען, ביז איך לאָז ניט איבער,
 וואָס עס האָט זיך אַנגעזאַמלט אזוי לאַנג אין מיר.

דורך איך ליידיק איך אויס פון זיך
 די אַנגעזאַמלטע טייכן.
 אין איך וויקל איך איין אַ טויזנט קומענדיקע יאָרן.

אין איך צעצווייג איך
דאס בעסט־געליבטע, פון זיך און פון אמטריקע.
פון די טראָפן, וואָס איך טריף אַרײַן אין איך,
וועלן אויסוואַקסן אומגעצאַמטע, אַטלעטישע טעכטער,
נייע קינמטלער, מוזיקער און זינגער.
די קינדער, וואָס איך געבויר אין איך,
וועלן אין זייער צײַט אויך געבוירן קינדער,
איך וועל פאַדערן פּולקאַמענע זין און טעכטער
פון מײנע ליבעס.
איך וועל פאַרלאַנגען, אַז זיי זאָלן פאַרקערן מיט אַנדערע,
זיי איך פאַרקער איצט מיט איך.
איך וועל דערוואַרטן די פּרוכט פון זייערע גוסידעגנס,
זיי איך וואַרט אױף די פּרוכט פון מײנע גוסידעגנס איצט.
איך וועל דערוואַרטן טײערע ליבע־גערעטענישן, פון געבורט,
לעבן, טױט און אומשטערבלעכקײט,
וואָס איך פּלאַנץ איצט מיט אַזױפּיל ליבע.

אַכט־און־צוואַנציק יונגעלייט באַדן זיך ביים ברעג

(1855)

אַכט־און־צוואַנציק יונגעלייט באַדן זיך ביים ברעג ;
אַכט־און־צוואַנציק יונגעלייט, און אלע אזוי ליבלעך ;
אַכט־און־צוואַנציק יאָר פון פרויען־לעבן, און אלע אזוי איינזאַם.

צו איר געהערט דאָס שיינע הויז קעגנאיבער דעם ברעג ;
זי באַהאַלט זיך, שויד־און רייד־געקליידט,
הינטער די שטאַרן פונעם פענצטער.

וועלכער יונגערמאַן געפעלט איר צום בעסטן ?
אַ, דער מיאום־טער פון זיי זעט איר אויך אויס שיין.

וואו באַהאַלטסטו זיך, יונגע פרוי ? ווייל איך זע דורך !
באַמט דו שטיימט אזוי פאַרבאַפֿט־שמיל ביי דיר אין צימער,
שפּריצסטו זיך מיט זיי אין וואַסער דאָרטן.

אַ טאַנצנדיקע, אַ לאַכנדיקע איז זי, די נייך־און־צוואַנציקסטע,
געלאָפֿן צום ברעג זיך באַדן.
די איבעריקע האָבן זי ניט באַמערקט, אַבער זי האָט זיי געזען
און זיי ליב געקראָגן.

די בערד פון די יונגעלייט האָבן געגלאַנצט אין וואַסער,
וואַסער האָט געטרופֿט פון זייערע לאַנגע האָר,
וואַסער האָט געשטראַמט איבער זייערע קערפערס.

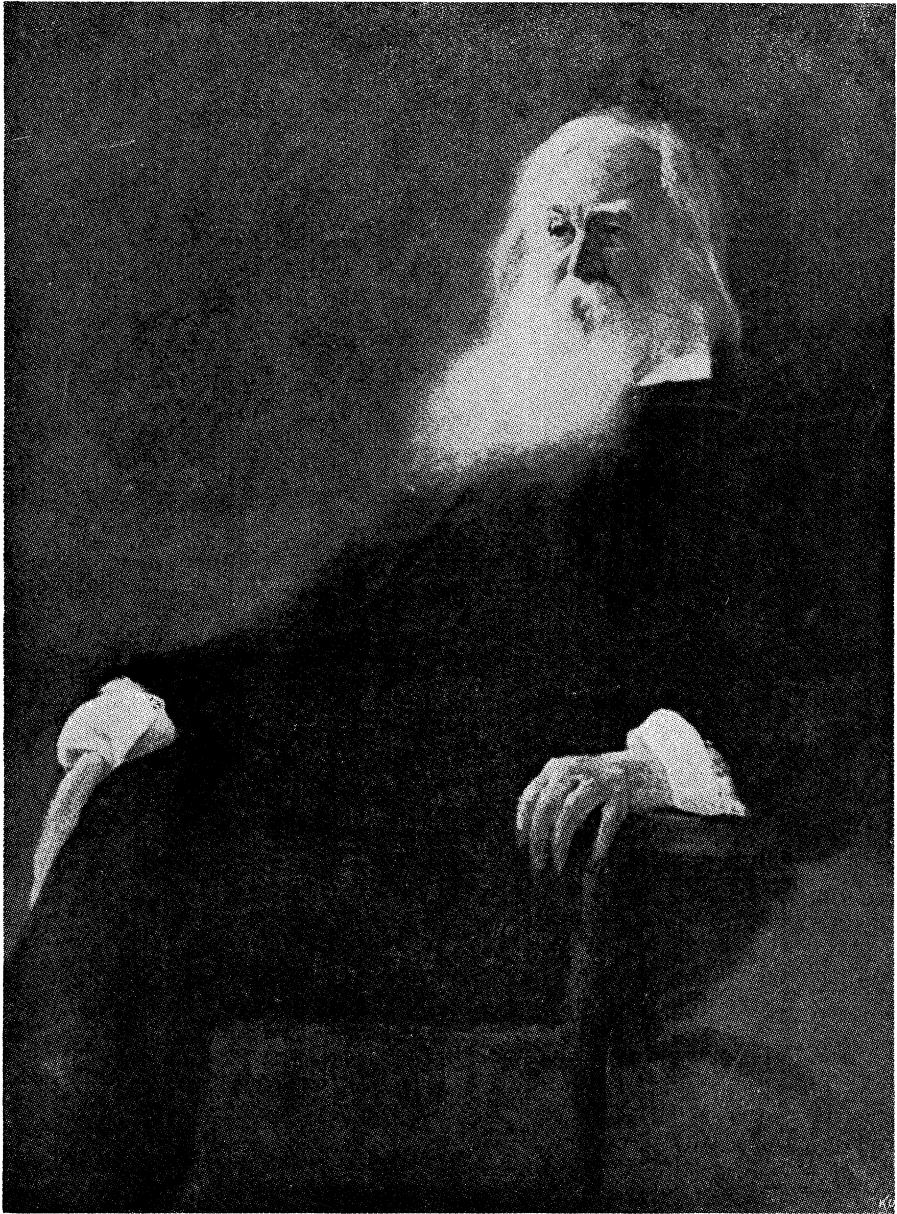
אַן אומזיכטבאַרע האַנט האָט אויך געגלעט זייערע לייבער,
אַ ציטערדיקע האַט זיך איר האַנט אַראָפֿגעלאָזט פון זייערע שלייסן
און ריפֿן.

די יונגעלייט שווימען אויף זייערע רוקנס,
זייערע ווייסע בייבער סטאַרטשען אַרויף צו דער זון ;
זיי פרעגן ניט, ווער עס קלאַמערט זיך אָן זיי ;
זיי פרעגן ניט, ווער עס אַטעמט אזוי שווער,
זיך בויגנדיק אויף־און־אַפֿ אין האַלבן קערפער־בויג ;
זיי קלערן ניט, וועמען זיי באַשפּריצן מיט דעם וואַסער־שוים.

צו פרעמדע לענדער

(1860)

איך האָב געהערט, איר האָט געזוכט אַ באַשייד
פאַר דעם רעטעניש: די נייע וועלט:
איר זוכט צו פאַרשטיין אַמעריקע, איר אַטלעטישע דעמאָקראַטיע —
דערפאַר שיק איך אייך חיינע לידער,
כדי איר זאָלט אין זיי געפינען וואָס איר האָט געוואָלט.

וואָלט וויטמאַן — פון דזשיי. וו. אַלעקסאַנדעריס אויל־פאַרב.
רעפּראָדוצירט אין „האַפּעריס זשורנאַל“, אין 1892.
(דער אַרויגונאַל געפינט זיך איצט אין ניו־יאָרקער קונסט־מוזעי.)

א גרוס דער וועלט

(1856)

(SALUTE AU MONDE)

1

א, נעם מיין האנט, וואָלט וויטמאָן!
אָועלכע פליסנדיקע וואונדער! אָועלכע בילדער און קלאַנגען!
אָועלכע אומענדלעכע, צוזאַמענגעשלאָסענע רינגען,
איינער געקוימלט אין צווייטן!
יעדער איינער ענטפערט אלעמען.
איטלעכער טיילט די ערד מיט יעדן.

וואָס ברייטערט זיך אין דיר, וואָלט וויטמאָן?
וואָס פאַר אַ כוואַליעס און ערדן?
וואָסערע קלימאָטן? וואָסערע מענטשן און לענדער זיינען עס?
ווער זיינען די קינדער? אַ טייל שפּילנדיק, אנדערע דרעמלענדיק?
ווער זיינען די מיידלעך? ווער זיינען די פרויען?
ווער זיינען די גרופעס זקנים, וואָס גייען פאַמעלעך,
איינער דעם צווייטן די אַרעמס אויף די אַקסלען?
וואָס פאַר אַ טייטן זיינען עס? וואָס פאַר אַ וועלדער און פרוכטן?
זיי ווערן גערופן די בערג, וואָס הויבן זיך אַזוי הויך אין די נעפלען?
וואָס זיינען עס פאַר אַ מיריאַדן וואוינונגען, פול מיט באַוואוינער?

2

די ברייט ווערט ברייטער נאָך אין מיר. די לענג ווערט לענגער.
אַזיע, אַפריקע, אייראָפּע זיינען צום מזרח.
אַמעריקע געפינט זיך אין מערב:
אַרום דעם בויך פון דער ערד דרייט זיך דער הייסער עקוואַטאר;
זיי מערקווירדיק עס בויגן זיך צו צפון און צו דרום
די שפיצן פון די אַקסן!
אין מיר איז דער לענגסטער טאָג;

די זון דרויט זיך אין שיפע רינגען,
און גייט מאַנאַטן-לאַנג ניט אונטער.
אין רעגלמעסיקן שטח פון דער צייט,
גייט אויך אין מיר אויף די מיטנאַכט-זון איבערן האַריוואַנט,
און גייט צוריק אונטער.
אין מיר—שטרעקעס, ימ'ען, וואַסערפאלן, פלאַנצונגען, וואולקאַנען,
גרופעס, מאַלאַיאַס, פּאַלינעזיען,
און די גרויסע מערב-אינדישע אינזלען.

3

וואָס הערסטו, וואָלט וויטמאַן ?

איך הער דעם אַרבעטער זינגען, און דעם פאַרמערס ווייב זינגען ;
איך הער אין דער ווייט די קולות פון קינדער
און פון מי אין פרימאָרגן ;
איך הער דעם שנעלן ביקסן-שאַס פון די יעגער אויף יאָגד,
אין די בערג פון מזרח-טענעסי און קענטאַקי ;
איך הער די וואויליונגער-ישע געשרייען פון אויסטראַליען,
אין געיעג נאָכן ווילדן פערד ;
איך הער דעם שפּאַנישן טאַנק, מיט קאַסטאַנעטן,
אין שאַטן פון קאַשטאַנען, צו דער מוזיק פון ציאַבל און גיטאַרע ;
איך הער די שטענדיקע עכאַס פון דער טעמוזע ;
איך הער פראַנקרייכ'ס פלאַמענדיקע פרויהייטס-לידער ;
איך הער פון דעם איטאַליענישן שיפלער,
דעם מוזיקאַלישן רעציטאַטיוו פון אַלטע לידער ;
איך הער אין אַ שניט-נאַכט דעם נעגער-כאַר אויף אַ ווירדזשיניער
פלאַנטאַציע, אין שוין פון גליענדיקן סאַסנע-סוק ;
איך הער די שטאַרקע באַריטאַן-שטימע פונעם האַפּט-אַרבעטער
אין מאַנהעטן ;
איך הער די שוין-אַרבעטער אויסלאַרן די מושא זינגענדיק ;
איך הער דעם קוויטש פון די וואַסער-פייגל אויף די איינזאַמע
אַזערעס פון צפון-מערב.

איך הער דאָס שאַרשנדיקע גערויש פון היינערדיקן,
 נשעת זיי שלאָגן די תבואה און דאָס גראַז מיטן שלאַק
 פון זייערע שרעקלעכע וואַלקנס.
 איך הער דעם מאַרש צווינג, וואָס פאַלט מעלאַנכאָליש,
 מיטן זנסאַרגאַנג, אויפן בוועם פון דער שוואַרצער, נענדר'יקער,
 אומגענדלעכער מוטער גילום;
 איך הער די סינגאַלן פון די פליטן-פירער
 אויף די קאַנאַדער וואַסערן;
 איך הער די סינגאַלן פון דעם מעקסיקאַנער מויל-אייל-טרייבער
 אין דעם מויל-אייל'ס גלעקלעך;
 איך הער דעם אַראַבער מועזין* רומנדיק פון שפיץ מעמפל;
 איך הער די קריסטלעכע גלחים ביי די אַלמאַרן פון זייערע קירכן—
 איך הער ווי דער נאַס און די סאַפראַנאַ האַלטן-אונטער;
 איך הער דאָס גרויזגרויע אירלענדישע פאַרל יאַמערן
 אין גרעסטער פאַרצווייפלונג,
 ווען זיי דערוויסן זיך פון זייער אייניקל'ס טויט;
 איך הער דאָס געשריי פון דעם קאַזאַק
 און דאָס קול פון דעם מאַטראַם,
 וואָס לאַזט זיך אויפן ים ביי אַכאַטסק.

איך הער דאָס פראַכן פון די שקלאַפן,
 ווען עס ציט דער שקלאַפן-צוג —
 אַ חברה ריזן, וואָס גייען צו צוויי און צו דריי געקניטלט צוזאַמען
 די הענט און די פיס;
 איך הער דאָס געבעט פון פרויען געבונדענע באַשמראַפט צו ווערן;
 איך הער די צישנדע שמיץ פון די רימענס אין דער לופט;
 איך הער דעם אירן לייענען זיינע שריפטן און זיין תהלים;
 איך הער די ריטמישע מיטן פון די גריכן
 און די מעכטיקע לעגענדעס פון די רוימער;
 איך הער די געשיכטע פון דעם הייליקן לעבן
 און דעם בלומיקן טויט פון דעם שיינעם גאַט קריסטוס;
 איך הער דעם הינדרו לערנען מיט זיין באַליבטן תלמיד

(* מועזין — שמש, וואָס רופט תפילה טאָן.)

די ליבעס, מלחמות, זאגעס,
געשריבן פון פאָעטן דריי טויזנט יאָר צוריק,
פאָרהיט און איבערגעגעבן ביז צום היינטיקן טאָג.

4

וואָס זעסטו, וואָלט וויטמאָן ?
ווער זיינען די, וועמען דו באַגריסט
און וואָס איינער נאָכן אנדערן באַגריסן זיי דיר ?

איך זע אַ גרויסן רונדן וואונדער זיך קרייזנדיק אין לופט ;
איך זע קליינע פאַרמס, דערפלעך, רואינען, בית-יעלמינס,
תפיסות, פאַבריקן, פאַלאַצן, שטיבלעך, ביידלעך פון ווילדע,
געצעלטן פון נאַמאָדן, אויף דער פלאַך פון דער ערד.
איך זע אויף איין זייט דעם שאַטנדיקן טייל,
וואו די שלאַפערס שלאָפן —
און דעם זניקן טייל אויף דער צווייטער זייט.
איך זע דאָס מערקווירדיק-שטילע בייטן זיך פון ליכט און שאַטן ;
איך זע ווייטע לענדער אזוי רעאל און נאַענט
צו זייערע איינוואוינער,
ווי מיינ לאַנד איז צו מיר.

איך זע אַן אַ שיעור וואַסערן ;
איך זע בערג-שפיצן —
איך זע די סיערא-איבערג פון אַנדעס און אַלעגהעניס,
וואו זיי געפינען זיך ;
איך זע קלאַר די הימלאַיען, טשיאַן-שאַה'ן, אַלמאַיען, גאַוט'ן ;
איך זע די ריזיקע הויכן פון עלברוס, קאַזבעק, באַזאַרדוס ;
איך זע די ראַקימאונטענס און דעם פעלזן-שפיץ פון די ווינטן ;
איך זע די שטורישע אַלפן און די קאַרנישע אַלפן ;
איך זע די פירענעען, די באַלקאַנען, די קאַרפּאַטן —
און צום צפון די דאַפּראַ פעלדער,
און ווייט ביים ים, דעם העקלאַי-באַרג ;
איך זע וועוואווינס און עטנאַ — איך זע דעם אנאהוואַקס ;

איך זע די לבנהדיבערג און די שניידיבערג
און די רויטע בערג פון מאדאגאסקאר ;
איך זע די ווערמאנטיבערג און דעם לאנגן שנור קארדילערו.

איך זע די אומגעהייערע מדבריות פון מערבאמעריקע ;
איך זע די ליביע, אראבישע און אזיאטישע מדבריות ;
איך זע די מוראדיקריזויקע ארקטישע
און אנטארקטישע אייזבערג.

איך זע די גרעסערע אקעאנען און די קלענערע ;
דעם אטלאנטיק און דעם פאסיפיק ;
דעם ים פון מעקסיקא, דעם בראזילישן ים און דעם ים פון פערו,
די יאפאנישע וואסערן און די וואסערן פון הינדוסטאן,
דעם כינעזישן ים און דעם גאלף פון גווינעא,
דעם פארנעם פון באלטישן ים, דעם קאספישן ים, נאמיא,
די ענגלישע ברעגן און די בונטע פון מיסקעי,
דעם קלאריזונקן מיטלענדישן ים,
פון איינעם ביז אלע פון זיינע אינזלען ;
די אינלענדישע פרישע ימם פון אמריקאעריקע,
דעם וויסן ים און דעם ים ארום גרינלאנד.

איך זע פאר זיך די יסדרייזנדע פון דער וועלט :
א טייל אין שטורעמס ; א טייל אין דער נאכט —
די וואך אויף איר פלאץ.
אייניקע הילפלאזע,
אנדערע מיט אנשטעקנדיקע קראנקהייטן.

איך זע פאר זיך די זעגל און דאמףשיפן פון דער וועלט,
א טייל אין גרופעם אין די האפנס, אנדערע אויף זייערע רייזעס ;
אייניקע ריזן ארום דעם יבשה פאס פון שטורעמס ;
אייניקע — ארום דעם יבשהפאס ווערדע ;
אנדערע — ארום דעם פאס גווארדאפוי, באן, אי באכאדארע ;
א טייל ארום דאנדראיקאפ ;
אנדערע שווימען דורך די שמאלע וואסערדורכגאנגען פון סונדא ;

אנדערע ניים פאם לאפאטקא ;
אנדערע — דעם בעהרינגידורכנאנג ;
א טייל ארום הארץפאם, אייניקע ארום גאלף פון מעקסיקא,
אי ביי קובא אדער האיטי ; אנדערע ניים האדסאיןברעג,
אדער באפטיגאויסגוס.

אנדערע גייען דורך דעם דאווערדורכנאנג,
אייניקע שווימען אריין אין דעם „וואש“ ;
אנדערע — אין דעם פירטה פון סאלווי ;
אייניקע ריוודארום „קעיפיקליר“ ; אנדערע—דעם לאנד'ס ברעג ;
אייניקע שניידדורך דעם ווערדוועט, אדער דעם שעלד ;
אייניקע קומעדיגו צו די ארויסגאנגען
אדער ארויסגאנגען פון סענדי הוק ;
אנדערע זיינען מיט די קומענדיקע און גייענדיקע
ביים גיבראלטאר, אדער די דארדאנעלן ;
א טייל שפארן זיך עקשנות'דיק דורך די צפונ'דיקע איידוקרעס ;
אייניקע שטייגן אראפ אדער ארויף דעם אב, אדער לענא ;
אנדערע — דעם ניגער אדער קאנגא ;
א טייל — דעם הינדוס,
דעם בוראמפוטער און קאמבאדיא.
אנדערע ווארטן פול דאמף ביי די האפנס פון מאנהעטן,
גרייט אפצושווימען ;
אנדערע, האסטיקע און פאררויכערטע,
ווארטן אין די האפנס פון אויסטראליע ;
ווארטן אין ליווערפול, גלאזגא, דובלין, מארסעל, ליסאבאן,
געאפאל, האמבורג, ברעמען, בארדא, האאג, קאפענהאגן ;
ווארטן אין וואלפארטיווא, ריאזישאנעירא, פאנאמא ;
ווארטן געאנקערטע אין באסטאן, פילאדעלפיע, בעלטימאר,
טשארלסטאן, ניו ארלינס, גאלוועסטאן, סאן-פראנציסקא.

5

איך זע די רעלטן פון די באן-ליניעס איבער גאר דער ערד ;
איך זע זיי באהעפטן שטאט מיט שטאט, שטאט מיט שטאט,
איבער צופורמעריקע ;

איך זע זיי אין גרויס-ברויטאניע, איך זע זיי אין אייראפע ;
איך זע זיי אין אזיע און אין אמריקע.

איך זע די עלעקטרישע טעלעגראפן איבער גאָר דער ערד ;
איך זע די דראָטן, וואָס טראָגן די נייעס פון מלחמות, טויטן,
פארלוסטן, געווינסן, ליידנשאפטן פון מיין ראַסע.

איך זע די לאַנגע טייך-פּאַסן איבער גאָר דער ערד.
איך זע וואו דער מיסיסיפי פליסט ;
איך זע וואו דער קאלומביא פליסט ;
איך זע דעם סעינט לאַרענס און די ניאַגאַראַ-וואַסערפאַלן ;
איך זע דעם אמאָזאָן און דעם פאַראַגואַי ;
איך זע די פיר גרויסע טייכן פון כינע :
דעם אמור, דעם „געלן טייך“, דעם יאַנגטצע און דעם פּערל ;
איך זע וואו דער סעין שטראָמט און וואו עס שטראָמט דער דונאי,
וואו דער לואַר, רהאָן און דער קוואַדאַלקוויווער פליסן ;
איך זע דעם געדרייטן גאַנג פון דער וואַלגע,
דעם דניעפּער, דעם אַדער.
איך זע דעם טוסקאַן שווימען אַראָפּ דעם אַרנאָ,
און דעם ווענעציער זע איך שווימען איבערן פּאַ ;
איך זע דעם גריכישן מאַטראָס אַרויסשיפן זיך פון דעם עגיפּט-בעי.

6

איך זע דאָס פּלאַץ פונעם אַלטן קעניגרייך פון אַשור,
און פון פּערסיע און פון אינדיע ;
איך זע דאָס פּאַלן פון דעם גאַנגעס
איבער דעם הויכן ברעג פון סאַקאַראַ ;
איך זע דאָס פּלאַץ, וואו די אידייע פון דער געטלעכקייט
איז פאַרקערטערט געוואָרן אין מענטשלעכע געשטאַלטן ;
איך זע די פּלעצער אויף דער ערד,
וואו פּריסטער האָבן פּריסטער נאַכגעפּאַלגט —
וואַראַנגער, כהנים, בראַמינען, פאַרגעטערער פון די שטערן,
לאַמאַס, מאַנאַכן, מופּטיים, בעלית-פּילות.

איך זע וואו די דרוואידן זיינען אומגעגאנגען
— אין די בוימער-שאַטנס פון מאַנא —
איך זע דעם פאַראויטן-פלאַנץ און אייזן-גראַז ;
איך זע די טעמפלען פון די טויטע קערפערס פון געטער,
איך זע די אַלטע טרעפער.

איך זע קריסטוס'ן
נאַכאַמאַל עסן דאָס ברויט פון זיין לעצטן מאַלצייט,
אַרומגערינגלט פון יונגע און אַלטע לייט ;
איך זע וואו דער שטאַרקער, וואונדערלעכער, יונגער הערקולעס
האַט לאַנג און טריי זיך געמיט און דאָן געשטאַרבן ;
איך זע דאָס פלאַץ פון דעם אומשולדיקן, רייכן לעבן
און אומגליקלעכן גורל פון דעם שיינעם דעמערונגיינגלינג,
דעם פול-גלידערדיקן באַקבוס.

איך זע דעם קנעף בליענדיק, געקליידט אין בלו,
מיט אַ פּעדער-קרוין אַף זיין קאַפּ ;
איך זע הערמעס'ן, דעם זייער באַליבטן, שטאַרבן,
זאַגנדיק צו זיין פּאַלק :

„באַווינט מיך ניט.
דאָ איז ניט מיין אמת'דיק הייס-לאַנד,
איך האָב געלעבט אַ פאַרטריבענער פון מיין אמת'ער הייס —
איך גיי איצט צוריק אַהין.
איך קער זיך אום צו די הימלשע ספּערן,
וואוהין יעדער איינער גייט, ווען עס קומט זיין צייט.“

7

איך זע די שלאַכטמעלדער פון דער וועלט —
גראַז וואַקסט אויף זיי, צווייט און קאַרן,
איך זע די שפורן פון אַמאָליקע און איצטיקע עקספעדיציעס.

איך זע די נאָמענלאַזע שטייך־מויערייען,
ווירדיקע צייכנס פון אומבאקאנטע געשעענישן, העלדן
און געשיכטעס פון דער ערד.

איך זע די פלעצער פון די לעגענדעס ;
איך זע סאָסנעס און טענענבויער
אַרויסגעריסן דורך צפונ'דיקע שטורעמס ;
איך זע גראַניטי־סקאלעס און פעלז־שפיצן —
איך זע גרינע לאַנקעס און אַזערעס ;
איך זע די שטיינערנע קברים פון סקאַנדינאַווישע קריגס־לייט ;
איך זע זיי, די הויך־אַנגעהורבעטע הויפנס שטיינער,
ביים ראַנד פון אומרויאיקע אַקעאַצען,
כדי, ווען די גייסטער פון די טויטע לייט
וועלן מיד ווערן פון זייערע שטילע קברים,
זאלן זיי זיך קענען אויפהויבן איבער די שטיינער
און קוקן אויף די ברויזנדיקע בוזאליעס,
און זיך אַפּפרישן דורך די שטורעמס,
אומגענדלעכקייט, פרייהייט און באַוועגונג.

איך זע די סטעפעס פון אַזיע ;
איך זע די קברים־בערגלעך פון מאַנגאָליאַ ;
איך זע די געצעלטן פון די קאַלמיקן און באַשקירן ;
איך זע די וואַנדער־שבטים, מיט די סטאַדעס אַקסן און קי ;
איך זע דאָס פלאַבלאַנד צעקארבט אין גראַבנס ;
איך זע די דזשאַנגלס און מדבריות ;
איך זע דעם קעמל, דעם ווילדן פערד, דעם ווילדן פויגל,
די שאַף מיט די פעטע עקן, די אַנטילאָפן,
און דעם וואַלף אין זיין נאַרע.

איך זע דאָס הויבלאַנד פון אַביסיניע ;
איך זע סטאַדעס ציגן זיך פאַשענדיק,
און איך זע דעם פייגנבוים, טאַמאַרינד און טייטלבוים,
און איך זע די פעלדער פון ווייץ און קאַרן,
און איך זע די פעלדער פון גריין און גאַלד.

איך זע דעם בראזילישן פאסטוד ;
 איך זע דעם באליזיער ארויסשטייגן דעם בארג סאראטא ;
 איך זע דעם וואכא דורכשניידן די פעלדער ;
 איך זע דעם אומפארגלייכלעכן פערדרייטער,
 מיט זיין שלייף-שמריק אויפן ארעם ;
 איך זע איבער די דרום-אמעריקאנער סטעפעס
 דאס געיעג נאך דער פעל פון ווילדע פיש.

8

איך זע קליינע און גרעסערע ים-פינטלעך,
 אייניקע באוואוינט, אנדערע ניט-באוואוינט ;
 איך זע צוויי פישער-שיפלעך מיט נעצן, שטייען שמיל,
 ניט ווייט פון פאמאנאק-ברעג ;
 איך זע צען פישער-לייט ווארטן.
 אט אנטדעקן זיי א געדיכטן שווארם פיש ;
 זיי לאזן אראפ די פארבונדענע עקן פון די שלעפינעצן
 אין וואסער אריין ;
 די שיפלעך טיילן זיך אפ, זיי גייען זיך פאנאנדער,
 און יעדער רודערט זיין שיפל אין א קרייז צום ברעג,
 פארבאפנדיק די פיש אין קרייז ;
 יענע וואס גרייכן פריער דעם ברעג, ציען מיט שלעפ-ריידלעך
 די נעצן ארויס.
 א טייל פישער-לייט רוען אין זייערע שיפלעך,
 אנדערע שטייען נאכלעסיק ביז די קנעבל אין וואסער,
 שטייען פעסט אויף זייערע שטארקע פיס ;
 די שיפלעך ווערן ארויסגעצויגן טיילווייז פון וואסער,
 דאס וואסער פאטשט קעגן זיי ;
 אויפן זאמד, ווייט אוועק פון וואסער, ליגן הורבעס צאפלדיקע,
 גרוי-געפלעקטע פיש.

9

איך זע דעם פארצווייפלטן רויטהויטיקן מאן אין מערב,
 ארומבלאנקען אויף די ברעגן פון מאאינגא,

און ביי דער פעפין אזערע ;
ער האט געהערט דעם וואכטיגן
און געזען די האניק-בין און זיך אן אומעטיקער גענומען גרייטן
זי פארלאזן דאס פלאץ.

איך זע די געגנטן פון איין און שניי ;
איך זע דעם שארף-אויגיקן סאמאיער און דעם פון ;
איך זע דעם פאנגער פון יס-הינט אין זיין שיפל,
צילנדיק זיין שפיז ;
איך זע דעם סיבירער אויף זיין לייכט-געבויטן שליטן,
געשלעפט פון הינט ;
איך זע די פאנגער פון יס-חזירים —
איך זע די מאנשאפט, וואס פירט-אן מיטן פאנג פון וואלפיש
אין דרום-פאסיפיק און צפון-אטלאנטיק ;
איך זע די שפיציקע פעלזן, גלעטשערס, וואסער-שטראמען,
טאלן פון דער שווייץ —
איך זע די לאנגע ווינטערס און די איינזאמקייט.

איך זע די שטעט פון גאר דער ערד
און איך ווער א טייל פון יעדער שטאט באגלייך ;
איך בין אן עכטער פארזינער ;
איך בין אן איינוואוינער פון ווין, פעטערבורג, בערלין,
קאנסטאנטינאפאל ;
איך בין פון אדעלעיר, סירני, מעלבורן ;
איך בין פון לאנדאן, מאנטשעסטער, בריסטאל,
עדענבורג, ליבעריק ;
איך בין פון מאדריד, קאדיז, בארצעלאנא, אפארטא, ליאן, בריסל,
בערן, פראנקפורט, שטוטגארט, טורין, פלארענץ ;
איך געהער צו מאסקווע, קראקע, ווארשע —
אדער צופריצן צו קריסטיאנא, אדער שטאקהאלם —
אדער צום סיבירער אירקוטסק,
אדער צו א גאס ערגיץ אין אייזלאנד ;
איך לאז זיך אראפ אויף די אלע שטעט
און הייב זיך פון זיי ווידער ארויף.

איך זען, עס הויבן זיך געפלען פון נימיגעפארשטע לענדער ;
איך זען די ווילדע טיפן, דעם פויליאון-בויוג, דעם גיפטיקן שפלינטער,
די געמשקע, די כשוף-מאכעריי.

איך זען אפריקאנישע און אזיאטישע שטעט ;
איך זען אלזשיר, טריפאלי, דערנע, מאגאדאך, טימבוקטו,
מאגראוויא ;

איך זען די מענגעס פון פעקין, קאנטאן, בענארעס, דעלהי,
קאלקוטא און יעדא ;

איך זען דעם קרומאן אין זיין בודקע,
און דעם דאָהמאן און אשאנטימאן אין זייערע שמיבלעך ;
איך זען דעם טערק רויבערן אַפיום אין אלעפא ;
איך זען די קאלירפולע מענגעס אויף די יאָרדן
פון קהיווא און העראט ;

איך זען טעהעראַן, איך זען מוסקאט און מעדינא,
און די זאמדישטרעקעס, וואָס טיילען זיי פאנאנדער ;
איך זען די קאראוואנען, וואָס שלעפן זיך פארויס מיט מי.
איך זען עגיפטן אין די עגיפטיאנער —
איך זען די פיראמידן און אַבעליסקן ;

איך קוק אויף אויסגעקריצטע געשיכטעס, געזאנגען, פילאזאפיעס,
איינגעשניטן אין פלאטעס פון זאמדישטיין, אָדער אין גראַניט ;
איך זען אין מעמפּיס מומיע-היילן, וואו עס געפינען זיך
מומיעס, באַלאַמירטע, געוויקלטע אין ליוונט,
ליגנדיק דארטן הונדערטער יאָרן ;
איך קוק אויף דעם געפאלענעם טהעבאן,
אויף זיינע גרויסע אויגן-אַפּל, זיין האַלדז אָן אַ זייט געבויוג,
די הענט אַרבערגעלייגט איבער דער ברוסט.

איך זען ווי די פראצע-מענטשן האָרעווען איבער גאָר דער ערד ;
איך זען די אַרעסטאַנטן אין די טורמעס ;

איך זע די קאליקעס פון גאר דער ערד;
איך זע די בלינדע, די טויבע און שטומע,
די אידראטן, הויקערס, משוגעים;
איך זע די פיראטן, גנבים, פאררעטער, מערדער,
פארשקלאפער פון גאר דער ערד;
איך זע די הילפלאזע קינדער,
און די אומבאהאלפענע אלטע מענער און פרויען.

איך זע מאן און פרוי אומעטום;
איך זע די לויטערע ברודערשאפט פון פילאזאפן;
איך זע דאס קאנסטרוקטיווע פון מין ראסע;
איך זע די פרוכט פון אויסדויער און מיוצמקייט פון מין ראסע;
איך זע ראנגען, פארבן, בארבריומען, ציוויליזאציעס —
איך בין צווישן זיי און מיט זיך מיט זיי און אונטערשייד,
און איך באגרים אלע איינוואוינער פון גאר דער ערד.

11

דו, ווער דו זאלסט ניט זיין!
דו, טאכטער אדער זון פון ענגלאנד!
דו פון די מעכטיקע סלאווישע שבטים און קעניגרייכן!
דו, רום אין רוסלאנד!
דו, פון ווייט-ווייטן אפשטאם,
שווארצער, גרויסנשמה/דיקער אפריקאנער,
שייןקעפיקער, גרויסער, העלדיש-געבויטער,
פון גורל צו גרויסקייט באשטימטער— אויף גלייכן שטאנד מיט מיר!
דו, נארוועגער! שוועד; דענער! אייזלענדער! פרייס!
דו, שפאניער פון שפאניע! דו, פארטוגעזער!
דו, פראנצויזישע פרוי און פראנצויזישער מאן פון פראנקרייך!
דו, בעלגיער! דו, פרייהייטליבנדיקער האלענדער!
דו, קרעפטיקער עסטרייכער! דו, לאמבארדיער!
דייטש! באהעמיער!

פויער פון שטייערמאָרק !
 דו, שכן פון דונאי !
 דו, אַרבעטער פונעם רהיין, עלבע אָדער וועזער !
 אויך דו, אַרבעטער־פּרוי !
 דו, סאַרדיניער, דו, באַוואַריער, שוואַב ! זאַקס ! וואַלאַך ! בולגאַר !
 דו, בירגער פון פראַנג ! רוימער ! נעאַפּאָליטאַנער ! גריך !
 דו, בויגעוודיקער מאַטאַדאָר אין דער אַרענאַ פון סעוויל !
 דו, באַרג־מענטש, וואָס לעבסט אויפן טאַרום אָדער קאווקאַז,
 און ווייסט נישט פון געזעץ !
 דו פערד־פּאַסטוֹך פון באַך, וואָס די היטסט די שקאַפּעס
 און די אַגערס אויף דער פּאַשע !
 דו, שויד־לייבדיקער פּערזינער, וואָס שיסט פּוילן אין ציל,
 אין סולן גאַלעפּ, זיצנדיק אין זאַטל !
 דו, כינעזער און כינעזערין פון כינע !
 דו, טאַטער פון טאַטער־לאַנד !
 איר, פרויען פון גאַרער ערד, אונטעררוואַרפן צו אייערע אויסגאַבעס ;
 דו, איר, וואַנדערנדיק אויף דער עלטער דורך אַלע געפאַרן,
 כאַטש איינמאַל צו באַטרעטן דעם סירישן באַדן !
 איר, אַנדערע אידן, וואַרטנדיק אין אַלע לענדער אויף אייער משיח !
 דו, באַזינטער אַרמענער, פאַרקלערט ערגעץ ביי אַ טייכל פון פּרת !
 דו, מיט אַנגעשטעלטע אויגן אויף די רואינען פון ננוח !
 דו, וואָס באַשטייגסט דעם באַרג אַררט !

דו, מידער פילגרום, באַגריסנדיק דעם ווייטן שימער
 פון די טעמפּל־טורעמס אין מעקאַ !
 איר, שייכן איבער דער שמרעקע פון סועץ צו באַביעלי־מאַנרעב,
 רעגירנדיק אייערע משפּחות און שכטים !
 דו, פּלאַנצער פון אוילבירטן,
 היטער פון די פּרוכט אין די פעלדער פון נצרת, דמשק,
 אָדער ביים ברעג פון טבריה !
 דו, הענדלער פון טיבעט, אומעטום איבערן לאַנד,
 וואָס דינגסט זיך אין די קראַמען פון לאַסאַ !

דו, יאפאנעזער, מאן אדער פרוי!
 דו, אינוואוינער פון מאדאגאסקאר, ציילאן, סומאטרא, בארנעא!
 איר אלע אין די וועלטייילן פון אזיע, אפריקע,
 אייראפע, אויסטראליע,
 און אנטערשיד פון פלאץ!
 איר אלע אויף די אומצויליקע אינזלען צעוואָרפן איבער ימ'ען!
 און איר פון די שפעטערדיקע דורות,
 ווען איר וועט זיך צוהערן צו מיר!
 און יעדער פון אייך אומעטום, וועמען איך דערמאן דא נישט,
 אבער איך נעם סיי ווי אריין!
 געזונט צו אייך! פריד צו אייך אלעמען —
 פון מיר און אפערדיקע צו אייך.

יעדער פון אונז אומפארמיידלעך;
 יעדער פון אונז אומבאגריניצט —
 יעדער מיט זיין אדער איר רעכט אויף דער ערד;
 יעדן איינעם פון אונז צוגעטיילט דער אייביקער זין פון דער ערד;
 יעדער פון אונז אזוי הייליק, ווי אירגענדווער אויף דער ערד.

12

דו, האַמענטאט מיטן קנאַקנדיקן גומען-קלאַנג!
 איר, וואַליהאַריקע האַרדעם!
 איר, שקלאַפן, פון וועמען עס טרייבן טראַפנס שווייט,
 אדער טראַפנס בלוט!
 איר, מענטשלעכע געשטאַלטן מיט די אומדערגרינטלעכע,
 שמענדיק-איינדרוקספולע אכזר'ישע געזיכטער!
 איך וואָג אייך נישט אָפצוואַגן —
 דער פאַרנעם פון דער וועלט, צייט און רוים,
 מאַנען עס פון מיר.

דו, אַרימער טהיר-מענטש, אויף וועמען די ערגסטע קוקן אַרונטער,
 מעג ווי גלענצענד אייער שפראַך און נשמה זיין!
 איר נידעריקע, אַפּשטאַרבנדיקע שטאַמען
 פון די בערג פון יוטאַה, אַרעגאַה, קאַליפּאָרניע!

157

דו, קארליק פון קאממשאטקא, פון לאפלאנד, פון גרינלאנד !
 דו, אויסטראליער נעגער, נאקעט, רויטהויטיק, ברודיק,
 מיט ארויסטארטשענדיקער ליפ, וואס קריכסט ארום
 און זוכסט דיין שפייז !
 דו, קאפער, בערבער, סוראנער !
 דו, אויסגעמארעטער, אומגעלומפערטער,
 אומגעבילדעטער בעדואין !
 איר, פארפעסטעטע מענגעס פון מאדראט, נאנקין, קאבול, קאירא !
 דו, וואס באדסט זיך אין גאנגעס !
 דו, אומוויסנדיגער וואנדלער פון אמאזאניא ! דו, פאטאגאניער !
 דו, פידזשימאן !
 דו, פעאן פון מעקסיקא !
 דו, שקלאף פון קאראלאינע, טעקסאס, טענעסי !
 איך האלט גאר ניט פון אנדערע פיל מער ווי פון אייך ;
 איך זאג קיין איינציק ווארט ניט קעגן אייך,
 דארט ווייט הינטן, וואו איר געפינט זיך ;
 (איר וועט אין דער ריכטיקער צייט ארויסקומען
 זיך שטעלן ביי מיין זייט).

מיין גייסט האט מיט מיטגעפיל און אנטשלאסנקייט
 ארומגעקרייזט די גאנצע ערד ;
 איך האב געזוכט מיין גלייכן און פריינט,
 און איך האב זיי געפונען גרייט פאר מיר אין אלע לענדער ;
 איך דענק, אז א גייסטיקע נאענטקייט
 האט מיך אויסגעגלייכט מיט זיי.

13

א, דאמפן ! מיר דאנט זיך, איך האב זיך אויסגעהויבן מיט אייך,
 זיך אוועקגעלאזט צו ווייטע קאנטונענטן און צוליב אורזאכן
 זיך דארט אראפגעלאזט ;
 איך דענק, איך האב זיך געטראגן מיט אייך, א, ווינטן ;
 א, וואסער, מיט אייך האב איך בארירט אלע ברעגן.

158

אומעטום איבערן ערדיקוילעך, וואו נאך עס לויפט פארנוי א טיך,
א וואסער-שטראם, בין איך דאָרט פארנייגעלאָסן ;

איך האָט זיך געשטעלט אויפן באָדן פון די האַלבי-אינזלען,
אין אויף די הויכע פעלזן, פון דאָרטן אויסצושרייען :
א גרוס דער וועלט !

אין וואָס פאַר אַ שמעט עס דרינגט אַרײַן ליבט אַדער וואַרעמקײט,
דרינג איך אַרײַן ;

צו וואָס פאַר אַ אינזלען פּויגל-פּליגל פּלאַטערן פּליענדוק,
אַהין פּלאַטערן מײנע פּליגל.

צו אַלעמען

הויב איך הויך מײן אויסגעשטרעקטע האַנט

און גיב דעם צײכן,

וואָס וועט נאָך מיר אויף אײביק בלייבן,

פאַר אַלע באַהעלטענישן און וואוינונגען פון מענטשן.

האָט עמיצער זיך פאָרגעשטעלט, אַז ס'איז אַ גליק געבוירן צו ווערן?
איך אייל זיך, אים אָדער איר מיטצוטיילן.
אַז ס'איז פונקט אַזאַ גליק צו שטאַרבן.
און איך ווייס עס.

ווען ס'האָט דער בעז צום לעצטן מאָל

פאַר מיין טיר געבליט

(אויף פרעזידענט לינקאָלניס קבר)

(1865—1866)

ווען ס'האָט דער בעז צום לעצטן מאָל. פאַר מיין טיר געבליט,
און ס'איז פון מערב'דיקן הימל דער גרויסער שמערן
אין פריער נאכט געפאלן,
האָב איך געטרויערט — און וועל נאָך
מיט דעם שמענדיק צוריקקומענדיקן פּרילינג — טרויערן.

אַ, אייביק צוריקקומענדיקער פּרילינג!

דו ברענגסט באַשטימט אַ דריילינג מיר:

יערלעך בליענדיקן בעז, דעם פּאלנדיקן שמערן אין מערב
און דעם געדאַנק פון אים, וועמען איך האָב ליב.

פאַר מיין טיר, ביי די ווייסגעקאלכטע שמאַכעטן,
קעגן אַלטן פאַרם־הויז,

שמייט דער הויכער קוסט פון בעז;

די בלעמלעך, האַרץ־פאַרמורט, פון טיפן גרוי,

די בליטן, אויסגעשפיצטע, צאַרט,

מיט ריח שאַרפּן, ווי איך האָב ליב.

מיט יעדן בלאַט — אַ וואונדער . . .

פון אַט דעם קוסט מיט די צאַרט־קאלירטע בליטן,

אַ צווייג מיט בליאונגען ברעך איך אָפּ.

געזאנג וועגן טויט

(1865—1866 — אין טרויער נאָך פּרעזידענט לינקאָלן)

קום, ליבער און לאַשטשענדיקער טויט,
וויבריר אַרום דער וועלט, רואיק אַנקומענדיק, אַנקומענדיק,
בייטאָג, ביינאַכט, צו אַלעמען, צו יעדן איינעם,
פּרויער צי שפּעטער, איידעלער טויט.

געלויבט זאָל זיין דער גרונטלאָזער אונזווערן,
פאַר לעבן און פּרוידן, פאַר צילן און נייגעריקן פּאַרשן;
און פאַר ליבע, זיסער ליבע — נאָר לויב! לויב! לויב!
פאַר די זיכער־אַרומנעמענדיקע אַרעמס
פון דעם קיל־פאַרהילנדיקן טויט.

טונקעלע מאַמע, שמענדיק פאַרביישלייכנדיק מיט ווייכע טריט;
האַט קיינער דיר נישט געזונגען דאָס ליד
פון פּולשמענדיקן ווילקאַמען?
דאָן זינג איך עם דיר — איך גלאַריפּיציר דיר איבער אַלץ;
איך ברענג דיר אַ ליד,
אַז ווען דו מוזט טאַקע קומען — קום אָן וואַקלעניש.

דערנען זיר, שטאַרקע דערלייזערין!
אַז מ'איז שוין יאָ אַזוי, אַז דו האָסט זיי צוגענומען,
זינג איך אַ פּרויד־געזאַנג די טויטע;
פאַרלוירן אין דעם ליבן שטראַמיקן ים דיינעם,
געוואַשן אין שטראַם פון דיין גליקזעליקייט, אַ, טויט.

פון מיר צו דיר — דערפּרייענדיקע סערענאַדעם,
טעניץ שלאָג איך פאַר, צו פּאַלוטירן דיר —
פאַרערונג און יובל פון דיינעמוועגן;

די פאנאראמעס פון אפענעם לאנדשאפט,
און דער הויךגעשפרייטער הימל
זיינען אונטעפאסט,

און דאס לעבן און די פעלדער
און די אומגעהייערע טויף-פארקלערטע נאנט.

די נאנט אין שווייגן אונטער אזויפיל שמערן ;
דער ים-ברעג און די ריזיקע בוזאליע,
וועמענס געמורמל ס'איז מיר באקאנט ;
און די נשמה צו דיר געווענדט,
א, אומגענדלעכער גוט-פארשלייערטער טויט,
און דאס לייב מיט דאנקבארקייט זיך טוליענדיק צו דיר.

איבער די בוימער-שפיץן וויברירט מיין ליד צו דיר !
איבער די בוזאליעס, אויף-אויף-אָפּ —
איבער די מיריאלן פעלדער און ברייטע פרעירים ;
איבער אלע געדיכט-געפאקטע שמעט
און שמע'דיקע האפנס און וועגן,
לאז איך שטרעמען דאס געזאנג מיט פרייד, מיט פרייד צו דיר,
א, טויט !

די שלאַפנדיקע

(1855)

אויך איך קום פון דער נאַכט,
איך זאָם זיך אַ וויילע, אַ, נאַכט,
אַבער איך קער זיך אום צוריק צו דיר,
און איך האָב דיך ליב.

פאַרוואָס זאל איך מורא האָבן זיך פאַרטרויען צו דיר ?
איך האָב קיין מורא נישט —
איך קום דאָך אַזוי גוט ארויס פון דיר.
איך האָב ליב דעם לויסנדיקן רייכן טאָג,
אַבער איך פאַרלאָז ניט יענע,
וועלכע האָט מיך געהאַלטן אין זיך אַזוי לאַנג.

איך ווייס נישט ווי אַזוי איך בין געקומען פון דיר ;
איך ווייס נישט וואוהין איך גיי מיט דיר ;
אַבער איך ווייס, איך בין וואויל געקומען
און וועל וואויל אַוועקגיין.

איך וועל נאָר אויף אַ ווייל בלייבן מיט דער נאַכט
און אינדערפרי צוריק אויפשטיין.
איך וועל ווי עס באַדאַרף צו זיין אָפּפאַרטיקן דעם טאָג,
אַ, מאַמע מיינע,
און איך וועל זיך פינקטלעך אומקערן צו דיר.

ווען מען טוט אַ טראַכט וועגן צייט

(1855)

פאַרדעכטיקט איר דעם טויט ?
ווען איך וואָלט פאַרדעכטיקט דעם טויט,
וואָלט איך באלד געשטאַרבן.
דענקט איר, אז איך וואָלט געקענט
געמיטלעך און פאַרגעניגנד גיין צום אונטערנאַנג ?

געמיטלעך און פאַרגעניגנד גיי איך.
וואוהין איך גיי, קאָן איך ניט באַשטימען.
אַבער איך ווייס, אז ס'איז גוט.
די פאַרגאַנגענהייט און די קעגנזאַרט ווייזן, אז ס'איז גוט.

ווי שוין און פערפעקט די היות זיינען !
ווי פערפעקט די ערד איז און די קלענסטע זאך אַף דער ערד !
וואָס מען רופט גוטס איז פערפעקט און וואָס מען רופט שלעכטס
איז פונקט אזוי פערפעקט.
דאָס גאַרטנוואַרג און די מינעראַלן זיינען פערפעקט,
די אומבאַגרייפלעכע פליסיקייטן זיינען פערפעקט ;
לאַנגזאַם און זיכער זיינען זיי געקומען צו דעם וואָס זיי זיינען,
און לאַנגזאַם און זיכער גייען זיי ווייטער.

איך שווער, איך טראַכט איצט, אז אלעס אָן אויסנאַם
האָט אָן אייביקע נשמה !
די בוימער האָבן עם, איינגעוואַרצלטע אין דער ערד !
די ים־פלאַנצן, די היות האָבן אָן אייגענע נשמה !

איך שווער, ס'איז נישטאָ קיין זאך, וואָס איז נישט אומשטערבלעך!
דער גרויסאַרטיקער וועלטיסדר איז צוליב דעם,
און דאָס שוועבן פון די וואַלקן איז צוליב דעם,
און די פלאַנמעסיקייט איז צוליב דעם ;
און אַלע פאַרבאַרייטונגען זיינען צוליב דעם !
און דערקענטעניש איז צוליב דעם ;
און דאָס לעבן און דאָס מאַטעריעלע
איז דורכאויס צוליב דעם !

א קינד האט געזאגט

(1855)

א קינד האט ברענגענדיק פולע הענט מיט גראָן, צו מיר געזאָגט :

וואָס איז דאָס גראָן ?

ווי אזוי האָב איך דעם קינד ענטפערן געקענט ?
איך ווייס ניט מער ווי דאָס קינד, וואָס דאָס איז.

איך מיינ : דאָס מוז זיין די פאָן פון מיינ געמיט,
פון האַפענונגפולן גרינעם שטאַף געווענט.

אָדער, איך מיינ, דאָס מוז זיין דאָס טיכל פון דעם באַשעפער,
א דופטנדיק געשאַנק, אַן אַנדערע, מיט אַ באַשטימטן מיינ פאַרלוירן,
אויפגעצייכנט אויף די ווינקלעך-וואו איז דעם אייגנטימער'ס נאָמען,
כדי מיר זאָלן זען, זיך וואונדערן און זאָגן :

וועמענס ?

אָדער, ס'קאָן זיין, דאָס גראָן אַליין איז אַ קינד,
דאָס עומה'לע וואָס קומט פון די פלאַנצן.

אָדער אפשר איז עס אַנגענומענער היעראַגליף,
און דאָס באַטייט :

שפראַכן — אַלצאיינס, אויף ברייטן און שמאַלן שטח,
וואַקסן — אַלצאיינס, צווישן שוואַרצע אָדער ווייסע לייט ;
האַוואַיער, נעגער, קאַנגרעסמאַן, אַ שוועמל —
זיי קומען אַלע גלייך
פון מיר און איך נעם זיי אַלע גלייך צוריק.

אָם איצט, דאָכט זיך מיר, אַז דאָס זיינען שיינע,
ניט־געשוירענע האָר פון קברים.
צערטלעך וועל איך זיך צו דיר באַנעמען, קרייזליך גראַז ;
מעגלעך, דו ביסט די פאַרוואַנדלונג פון יונג־מענער־ישע הערצער ;
מעגלעך, איך זאָל זיי געווען קענען,
וואָלט איך זיי געווען ליב געהאַט ;
מעגלעך, דו קומסט פון אַלטע מענער און פרויען,
און פון עופה'לעך פרי אַרויסגענומענע פון מוטער'ס שוים ;
און אַט זייט איר דער מוטער'ס שוים.

דאָס גראַז איז צרמנקל צו זיין פון גרויע מוטער־קעפּ,
טונקעלער פון די קאַלירלאַזע בערד פון אַלטע לייט ;
טונקל גענוג צו קומען פון אונטער בלאַס־רויסע מוילדעכלעך.

אַ, איך פאַרנעם דאָך אַזויפיל ריידנדיקע לשונות !
און איך ווייס, אַז ניט אומזיסט קומען זיי
פון אונטער די מוילדעכלעך.

הלואי וואָלט איך געקענט אויסטייטשן די אַנצוהערענישן
וועגן טויטע יונגע מענער און פרויען,
און די אַנצוהערענישן וועגן אַלטע מענער און מאַמעס,
און קינדערלעך, פרי־אַרויסגענומענע פון מוטער'ס שוים.

וואָס, דענקט איר, איז געוואָרן פון די יונגע און אַלטע לייט ?
און וואָס, דענקט איר, איז געוואָרן פון די פרויען און קינדער ?

זיי זיינען געזונט און לעבן ערגעץ־וואו.
די מינדסטע שפראַצונג צייגט, אַז ס'איז באמת ניטאָ קיין טויט ;
און אויב ער איז געווען, האָט ער געפירט דאָס לעבן פאַראוים,
און ער וואַרט ניט, צום סוף דאָס אַפצושטעלן,

און ער האט אויסגעהערט צו זיין
אין דער רגע, ווען דאס לעבן האט זיך באוויזן.

אלץ גייט פאראויס און אוועק — קיין זאך צעפאלט נישט ;
און צו שטארבן מיינט אויך עפעס אנדערש פון דעם,
וואס מען האט זיך פארגעשטעלט,
און מ'דיקער .

א, קאפיטאן! מיין קאפיטאן!

(1865—1866)

א, קאפיטאן! מיין קאפיטאן! די מורא'דיקע רייזע
איז געענדיקט שוין;

די שיף איז אלע שמורעמס דורך, ס'איז אונזערער דער לוי; ;
מיר זיינען שוין ביים האפן באלד,
עס שאלט דאס פאלק אין פריידיקן עקסטאז;
און צו דער בראווער שיף געוואנטער,
זיינען אויבן גאפנדיק געווענדט;

נאר, א, הארץ! הארץ! הארץ!
א, איר בלוטנדיקע טראפנס רוים,
אויסן דעק געסאלן איז מיין קאפיטאן
און ליגט דארט קאלט און טויט.

א, קאפיטאן! מיין קאפיטאן!
וואך-אויף און הער דאס גלאקליגעקלאנג;
שטיי-אויף —

די פאנען פלאטערן פאר דיר און דער טרומפייטער שאלט;
פאר דיר די קראנגן און בוקעמן גרייט,
פאר דיר די ברעגן פול געדראנג;
צו דיר די בוזאליענדיקע מענגע רופט,
צו דיר די פנימ'ער געווענדט;

אט דא, קאפיטאן! פאטער מיינער!
אונטער דיין קאפ מיין האנט געשפרייט;
עס מוז אַ חלום זיין, אַז אויסן דעק,
ביסטו געסאלן קאלט און טויט.

עס ענטפערט ניט מיין קאפיטאן, די ליפן זיינע שטום און בלייד;
מיין טאטע פילט מיין אָרעם ניט; קיין ווילן און קיין חויד;

די שיף געאנקערט שטייט אין זיבערקויט,
פון רייזע שרעקלעכער צוריק ;
שוין איז די לעצטע רייזע — אויס, איר זיג איז גרויס.

א, ברענג, שאלט ! א, גלעקער, קלינגט !
נאָר איך אליין מיט טרויער־טריט,
גיי אום און היט מיין קאפיטאַל,
וואָס ליגט דאָ קאלט און טויט.

איך רוף אויף צום לעבן עכטע פערזענלעכקייטן ;
איך רוף אַרויס גערעכטיקייט — די זיגערין ;
איך רוף אויס אומקאַמפראַמיסלעכע פרייהייט און גלייכהייט ;
איך רוף אַרויס די באַרעכטיקונג פון אָפּנהאַרציקייט,
און די באַרעכטיקונג פון שטאַלץ.

פיאנערן! א, פיאנערן!

(1865)

1

א, קומט מיינע זון-פארברוינטע קינדער,
פאלגט-נאך די ריי, מאכט אייער וואסן גרייט;
האט איר אייערע פיסטאלעטן? אייערע העק די שארפע?
פיאנערן! א, פיאנערן!

2

מיר טארן דאָ ניט זאמען מער;
מיר מוזן גיין, א, טייערע מיינע,
מיר מוזן טראגן פון געפאר די קלעפ;
מיר, די יונגגעזונטע פעלקער —
אלע אנדערע פארלאזן זיך אויף אונז;
פיאנערן! א, פיאנערן!

3

א, איר יוגנט, מערביונגט,
אומגעדרודיק, פול באוועגונג, מענלעך שמאלץ
און פול מיט פריינטשאפט,
כ'זע אייך דייטלעך, כ'זע אייך שפאנען — איר, די ערשטע;
פיאנערן! א, פיאנערן!

4

זיינען אלטע פעלקער שמיין געבליבן?
לאזן זיי זיך אפ פארמאטערט? האבן זיי שוין אויפגעגעבן?
נעמען מיר אויף זיך דעם יאך — דעם פרוף דעם אייביקן;
פיאנערן! א, פיאנערן!

5

עם בלייבט דער עבר הינטער אונז,
מיר רייסן זיך אריין אין א וועלט א נייער, —
א מעכטיקע, אן אנדערשדיקע וועלט.
פריש און שטארק איז אונזער ניי-פארנאפטע וועלט —
א וועלט פון מארש און ארבעט.
פיאנערן! א, פיאנערן!

6

אפטיילונגען שמענדיקע שיקן מיר;
טאל-ארעפ און דורכגאנגען שמאלע, ארויף די שיפע בערג;
מיר באזיגן, מיר פארנעמען, וואגן,
ריזיקירן איבער אומבאקאנטע וועגן,
פיאנערן! א, פיאנערן!

7

אוראלטע וועלדער האקן מיר,
טייבן פארהאלטן מיר. די מינעס וועקן מיר
און דרינגען דארטן טיף אריין;
ערד-שמרעקעס אומגעהייערע צעמעסטן מיר,
נישטי-בארטע ערד צעאקערט ווערט,
פיאנערן! א, פיאנערן!

8

פון קאלאראדא-לאנד קומען מיר;
פון בערג-שיפן גיגאנטישע, סיערא-בערג ריזיקע,
פון די בערג-פלאנן;
פון דער מינע און דעם גראבן, פון דעם יאגד-שפור קומען מיר,
פיאנערן! א, פיאנערן!

פון געבראסקא, פון ארקענסא,
 פון צענטערלאנד די ראסע זיינען מיר.
 פון מיוזרי, מיט בלוט קאנטינענטישן אויסגעמישט;
 אלע חבר'יש, די הענט זיך דריקנדיק —
 פון דרום און פון צפון אלע מיר,
 פיאנערן! א, פיאנערן!

ווער קען ווידערשטיין דיר, ראסע אומרואיקע,
 א, ראסע דו, געליבט פון יעדן,
 מ'טוט דאס הארץ מיר וויי, פון ליבן יעדן;
 א, אין טרויער אויך איז פריידיק מיר,
 פון ליבע צו איערן אנטציקט בין איר.
 פיאנערן! א, פיאנערן!

הויבט זי אויף הויך, די מעכטיקע, די מאמע-הארנטע,
 וויגט זי הויך, די ליבע הארנטע, איבער אלע שמערן הויבע הארנטע
 (בווגט איין אייערע קעפ.)
 הויבט אויף הויך די שארף-ציינערדיקע און קריגערישע,
 די גרויזאמע, געפיללאזע באוואסנטע הארנטע,
 פיאנערן! א, פיאנערן!

זעט, קינדער מיינע, קינדער, איר אנטשלאסענע,
 אין נאמען פון די מענגעס הינטער אונז, טארן מיר ניט אויפגעבן,
 אדער זיך א וואקל טאן;
 געשטאלטן פיל-מיליאניקע, פון דורות די פארגאנגענע,
 פאדערן פון אונז,
 פיאנערן! א, פיאנערן!

13

פארויס און פארויס אין רייען ענגעבונדענע,
עס ווארט דער צוואואקס שוין דעם פלאץ פון געפאלענע
צו פארפילן שנעל,
דורך געפעכט און דורכפאלן, כסדר פארויס,
זיך קיינמאל ניט פארהאלטנדיק,
פיאנערן! א, פיאנערן!

14

א, צו שטארבן פארויסגייענדיק!
האלטן אייניקע פון אונו ביים פאלן? ביים שטארבן?
האט די שעה געשלאגן?
זאל ווער פון אונו אין וועג איצט שטארבן —
ווערט דאס פלאץ פון אנדערע פארנומען,
פיאנערן! א, פיאנערן!

15

יעדער פולם פון גאר דער וועלט,
שלאגט מיט אונזער פולם, פאר אונזערטוועג,
מיטן קלאפ פון מערב'דיקן פולם,
זיי האלטן אויס, אליין און צוזאמען,
שמענדיק פארויסגייענדיק פון אונזערטוועג;
פיאנערן! א, פיאנערן!

16

פארשיידנארטיקע ספעקטאקלען פונעם לעבן,
אלע שפילן און פארמען, אלע ארבעטער ביי זייער ארבעט,
אלץ וואס איז באשעפטיקט אויסן ים, אויף דער יבשה,
אלע שקלאפן איינגטימער מיט די שקלאפן;
פיאנערן! א, פיאנערן!

176

17

אלע הילפלאָזע, שמוס־פארליכטע,
אלע איינגעשפארטע אין די תפיסות, די גערעכטע און די שלעכטע,
אלע פריידיקע, אלע טרויערנדיקע, די וואָס לעבן, די וואָס שטאַרבן,
פיאַנערן! אַ, פיאַנערן!

18

און איד, מיין גוף און מיין נשמה,
מיר, אַ זעלטענער דריילינג, וואַנדערן,
זוכן אויף אונזער וועג;
פאַרביי די ים־ברעגן,
הינטער אונז, די שאַטנז און די גייסטער טרייבן אונז;
פיאַנערן! אַ, פיאַנערן!

19

קוק און זע, דער שנעל זיך דרייענדיקער פלאַנעט,
אַ, די ברודער־פלאַנעטן אַרום אים,
אלע ענגלען זונען און פלאַנעטן,
אלע שווינדלענדיקע טעג, אלע מיסטישע, חלומות־פולע נעכט;
פיאַנערן! אַ, פיאַנערן!

20

דאַס אַלץ פון אונז, מיט אונז,
אַלץ פאַר אַרבעט סאַמע נויטיקסטער,
אין עמבריאַ דאַרמ, וואַרטן נאַכפּלאַנער;
מיר, די פראַצעסיע פירדאָן,
מיר, דעם וועג אויף ווייטער גרייטן־צו,
פיאַנערן! אַ, פיאַנערן!

177

21

א, איר טעכטער פון דעם מערב!
א, טעכטער עלטערע און אינגערע!
א, איר מאמעס און איר פרויען!
קיינמאל זאלט איר ניט צעטוילט זיין,
פאראייניקט גייט אין אונזערע רייען,
פיאנערן! א, פיאנערן!

22

פאלקס-זינגער באהאלטענע אויף פרעזיום,
(דונטער פארגאנגענע, פון אנדערע לענדער, איר קענט שלאסן.
אפגעטאן איז אייער ארבעט.)
דאך, איך הער איך קומען טרוילנדיק, איר שטייט-אויף
און שפאנט צווישן אונז,
פיאנערן! א, פיאנערן!

23

ניט פאר זיסע פארגענוגנס,
ניט דאס ווייכע קישן און דאס שויכל,
ניט דער פרידנס-מענטש און מענטש פון ביכער,
נישט קיין דייבקייט זיכערע און זאטע,
נישט פאר אונז פארווילונג שטילע,
פיאנערן! א, פיאנערן!

24

פרעסן פיל, די סעודה-מאכער?
שלאסן זיי, די פעטע בייכער?
זייערע טירן גוט פארדיגלט און פארשלאסן?
אונזער מאלצייט פראסט איז,
אויף דער ערד געשפרייט איז אונזער צודעק,
פיאנערן! א, פיאנערן!

איז די נאכט שוין צוגעפאלן ?
 איז דער וועג געווארן שווערער ?
 שטייען מיר אנטמוטיקט ? אפגעלאזן ?
 ברענג איך אייך א שעה א גוטע אויפן וועג זיך צו פארגעסן,
 פיאנערן ! א, פיאנערן !

ביז מיט קלאנג פון דעם טרומפייטער,
 הערט פרימארגורוף אין ווייטער ווייט,
 ווי הויך און קלאר איך הער טרומפייטער,
 שנעל, צום הויפט פון דער ארמיי! פארנעמט די פלעצער שנעלער!
 פיאנערן ! א, פיאנערן !

To
Horace Traubel
from his friend the author

Walt Whitman

Of my deepest heart-felt thanks,
go with it to H T in getting out
this book out - it is his book in a
sense - for I have been closely im-
prison'd & prostrated all the time
(June to December, 1888) by sickness
& disability - & H T has managed it
all for me with copy, proofs, printing
binding, &c. The Volume, & especially
"November Boughs" & the portraits,
could not now be existing formulated
as here, except thro' his faithful &
loving kindness & industry, daily,
unintermitted, unremunerated -

W W Dec: 1888 -
Camden New Jersey -

WHITMAN'S INSCRIPTION IN ONE OF HORACE TRAUBEL'S COPIES OF
"COMPLETE POEMS AND PROSE" (1889)

וייטמאן'ס א ווייטמונג צו זיין נאָענטן פריינט האַראָס טראַבעל, אין אַ
בוך פון דער אויסגאַבע "לידער און פּראָזע", וועלכע איז דערשינען

אין 1889.

פון וואלט וויטמאניס פראזע

א

(אויסצוג פון דער פאָרעדע צו דער ערשטער אויסגאָבע:
„בלעטלעך גראַז“, וואָס איז דערשינען אין 1855).

אַנדערע לענדער צייכענען זיך אויס דורך זייערע דעפוטאָטן, אָבער דער געניוס פון די פאַרייניקטע שטאַטן צייכנט זיך צום בעסטן און מערסטן אויס, ניט דורך די באַאַמטע, אָדער געזעצגעבער, ניט דורך די אַמבאַסאַדאָרן, צי אויטאָרס, און ווערזיטעטן אָדער קירכן, צי סאַ-לאַנען, אפילו ניט דורך די צייטונגען, אָדער דערפּינדונגען, נאָר שטענדיק און מערסטנס דורך די געוויינלעכע מענטשן אין דרום, צפון, מערב, מזרח פון די שטאַטן, — דורך זייער גאַנצער מעכטיקער גרויס.

דאָך וואָלט די גרויסקייט פון דעם לאַנד געווען אַ גולמדיקע, אָן דער פּאַסיקער גרויס און גרויסמוטיקייט פון דעם בירגער'ס גייסט. ניט קיין פּול-באַלעבטע שטאַטן, ניט קיין גאַסן און דאַמף-שיפן, ניט קיין דער-פּאַלגרייכע געשעפטן, ניט קיין פּאַרמס, ניט קאַפיטאַל, ניט קיין געלערנט-קייט, וועט באַפּרידיקן דאָס אידעאַלע אין דעם מענטשן, און אויך ניט צופּרידנשטעלן דעם דיכטער.

אַ לעבעדיק פּאַלק קען שטענדיק אינשניידן אַ טיפן צייכן און קען האָבן די בעסטע אויטאָריטעט פאַר אַ ביליגן פּרייז—דורך דער אייגענער נשמה. דאָס איז דער סכּום פון לוינבאַרן נוצן פאַר יחידים און פאַר טעמעס פון דיכטער.

צוליב וואָס איז נויטיק צוריקצוטערעטן, דור נאָך דור, צו דער גע-שיכטע פון דעם מזרח? איז דען די שיינקייט און הייליקייט פון דעם וואָס דעמאָנסטרירט זיך איצט, ווינציקער וויכטיק, ווי די שיינקייט און הייליקייט פון די מיטן? פּונקט ווי מענטשן קענען זיך ניט אויסצייכענען אין אַלע צייטן! פּונקט ווי דאָס אַנטדעקן און דערגרייכן דעם מערב-קאָנ-טינענט, און דאָס וואָס ס'איז אויפגעטאָן געוואָרן אין צפון-און דרום-

אָמעריקע, איז ווינציקער וויכטיק, ווי דאָס קליינע שפּיל פון די אַנטיק-
צייטן, אָדער ווי דאָס ציללאַזע שלאָף-וואַנדלעריי פון דעם מיטל-אַלטער!

דער אויסדרוק פון דעם אָמעריקאַנער דיכטער דאַרף אַריינדרינגען
טיף און זיין ניין מעגן אַנדערע פעלקער באַזינגען זייערן אַ דור,
זייערע מלחמות, אילוסטרירן זייערע צייטן און כאַראַקטערן און מיט דעם
זאָל זיך דאָס ליד ענדיקן. ניט אַזוי איז דאָס גרויסע געזאַנג פון דער
רעפּובליק. דאָ איז די טעמע שעפּעריש און האָט פּערספּעקטיווע.
אויב עס קאָן זיין פאַרגליווערטקייט אין דעם פּלאַכן מנהג, צי אין גע-
האַרכנאָמקייט, אָדער אין געזעץ — דער גרויסער דיכטער, אָבער, גליי-
ווערט קיינמאַל ניט. געהאַרכנאָמקייט באַהערשט אים ניט, עס ווערט פון
אים באַהערשט.

דער גרויסער דיכטער באַנוצט פריי זיין כוח צו צעשטערן און
איבערבויען, אָבער זעלטן נוצט ער זיין כוח אויף אַנצופאַלן. וואָס פאַר-
גאַנגען איז פאַרגאַנגען. אויב ער שטעלט ניט אַרויס קיין העכערע
מוסטערן און ער איבערצייגט ניט דורך זיך, מיט יעדן טראַט וואָס ער
טוט, איז ער ניט דער וואָס מען באַדאַרף.

דער דיכטער אַרגומענטירט ניט, ער איז אורטייל. ער משפט
ניט ווי דער ריכטער משפט, נאָר ווי די זון שפּרייט זיך אַרום אָן אומ-
באַהאַלפּענער זאָך. צוליב דעם וואָס ער זעט צום ווייטסטן, האָט ער דעם
מערסטן גלויבן — זיינע געדאַנקען זיינען הימנעס פון לויב פאַר זאַכן.
דער גרעסטער דיכטער ווייסט קוים וואָס קליינלעכקייט איז,
אָדער וואָס נישטיקייט איז. אויב ער אַטעמט אַריין אין עפעס, וואָס
מען האָט פריער געהאַלטן פאַר קליין, ווערט עס פאַרגרעסערט און באַ-
לעבט מיט דער גראַנדיעזקייט און מיטן לעבן פון דעם אוניווערזן.
דאָס לאַנד און דער ים, די חיות, פיש און פייגל, דער הימל און
די שטערן, די וועלדער, בערג און טייכן, זיינען ניט קיין קליינע טעמעס —
נאָר מענטשן דערוואַרטן פונעם דיכטער אַנצוצייגן מער ווי די שיינקייט
און ווירדע, וואָס איז שטענדיק פאַרבונדן מיט די שטומע, רעאַלע קעגנ-
שטאַנדן — זיי דערוואַרטן פון אים, ער זאָל אַנווייזן דעם וועג, צווישן
רעאַליטעט און זייערע נשמות.

מענער און פרויען באַנעמען שיינקייט גאָר ניט שלעכט. אפשר אזוי גוט ווי ער — דער דיכטער. מענטשן וואָס פאַרנעמען זיך לייַדנשאַפטלעך מיט יעגעריי; מענטשן, וואָס האָבן ליב דעם וואַלד, וואָס האָבן ליב פרי אויפצושטיין, קולטיווירער פון גערטנער און סעדער און פעלדער; די ליבע פון געזונטע פרויען פאַר שיינע מענלעכע קערפערס, ים־רייזנדע, פערד־רייטער, די גאַרונג נאָך ליכט און דעם אַפענעם דרויסן, — דאָס זיינען אַלץ אַלטע, פאַרשידנאַרטיקע באַווייזן פון אומפעלבאַרן געפיל פאַר שיינקייט, און אַז מענטשן, וואָס האָבן ליב דעם דרויסן, פאַרמאַגן דאָס פאַעטישע. די דיכטער דאַרפן זיי ניט העלפן דאָס צו באַנעמען.

קלאַרקייט און פלאַנמעסיקייט כאַראַקטעריזירן דעם גרויסן מייסטער: האַלט איין כלל ניט אויס, זיינען אַלע כללים איבערגעפירט. דער מייסטער האָט גאָר ניט צו טאָן מיט ניסים. ער מוז זען, אַז ס'איז פאַר אים געזונט צו זיין איינער פון דער מאַסע — ער זעט דעם ריס אין אַפגעזונדערטער גרויסקייט.

גרויסע מייסטער קענען זיך ניט באַגיין אָן דער אידייע פון פאַ־ליטישער פרייהייט. וואו נאָר עס זיינען דאָ מענער און פרויען, זיינען העלדן די אָנהענגער פון פרייהייט, אָבער מער פון יעדן, דאַרפן דיכטער זיין די אָנהענגער און באַגריסער פון פרייהייט. זיי זיינען די שטימע און די אויפקלערער פון פרייהייט.

די שטעלונג פון גרויסע דיכטער דאַרף זיין צו דערמוטיקן שקלאַפן און דערשרעקן דעספאָטן. יעדער דריי פון האַלדז, יעדער טראַט און יעדער קער פון האַנט־געלענק דאַרף זיין פול מיט געפאַר פאַר די לעצטע און האַפענונג פאַר די ערשטע; קום־צו נאָענט צו זיי און כאַטש זיי ריידן ניט און גיבן ניט קיין עצות, וועסטו לערנען פון זיי די אמת'ע אַמעריקאַנער לעקציע.

עס דינען שוואַך דער פרייהייט יענע, וואָס ווערן אַנטמוטיקט נאָכדעם, ווי זייערער אַ פאַרזוך פאַלט דורך, צי איבער דער צופעליקער גלייכגילטיקייט, אָדער אומדאַנקבאַרקייט פון די מאַסן, צי פון דעם, וואָס די מאַכט באַווייזט אירע שאַרפע ציין, אָדער צוליב דעם, וואָס סאָלדאַטן ווערן באַנוצט, אָדער קאַנאַנען, צי וועלכע ניט איז שטראַף פון געזעץ.

גרויסע דיכטער דערקענט מען אויך דורך דעם, וואָס אין זיי איז ניטאָ קיין שפּיצלעך, און דורך דעם, וואָס מען דערקענט אין זיי פּול-קאַמענע, פּערזענלעכע אָפּנהערציקייט.

דער דירעקטער פּראָוו פּאַר אים, וואָס דאַרף זיין דער גרעסטער דיכטער, איז דער היינט. אויב ער קען זיך אַליין ניט פּאַרפּלייצן מיט דער איצטיקער צייט, ווי מיט אומגעהייערע ים-שטראָמען, און אויב ער קען ניט צוציען זיין אייגן לאַנד — לייב און נשמה — צו זיך און זיך אויפּהענגען אויפּן האַלדז פּון זיין לאַנד מיט אומפּאַרגלייכלעכער ליבע און אַרײַנוואַרפּן זיינע קרעפּטיקע מוסקולן אין די מעלות און חסרונות פּונעם לאַנד; אויב ער אַליין ווערט ניט אַ טײל פּון דער צייט און אויב עס עפּנט זיך ניט פּאַר אים די אייביקייט, פּאַר וועלכער עס זיינען גלייך אַלע פּעריאָדן, אַלע ערטער און פּראָצעסן, אַלע לעבעדיקע און ניט-לעבעדיקע געשטאַלטן; אויב עס עפּנט זיך ניט פּאַר אים די אייביקייט, וואָס איז פּאַרבונדן מיט צייט און הויבט זיך אַרויס פּון איר אומבאַגרייפֿ-לעכער נעפּלדיקייט און אומענדלעכקייט, אין דעם שווימענדיקן געשטאַלט פּון איצט — דאָן, זאָל ער בעסער פּאַרשווינדן אין אַלגעמיינעם שטראָם און וואַרטן אויף זיין אַנטוויקלונג.

אינגיכן וועלן מער ניט זיין קיין פּריסטער. זייער אַרבעט איז אָפּגעטאָן. זיי וועלן נאָך אפּשר זיין אַ וויילע — אפּשר אַ דור, צי צוויי און צוביסלעכווייז פּאַרשווינדן.

אַ העכערער דור וועט פּאַרנעמען זייער פּלאַץ. די קאַסמאַס-מענטשן, די מאַסן-פּראָפּעטן, וועלן פּאַרנעמען זייער פּלאַץ.

אַ נייע אַרדענונג וועט קומען. אַ נייער טיפּ מענטש וועט אויפשטיין און יעדער מענטש וועט זיין זיין אייגענער פּריסטער.

דורך זייער אייגענער הייליקייט וועלן די קאַסמאַס-מענטשן און דער נייער דור דיכטער זיין די אויסטייטשער פּון מענער און פּרויען און פּון אַלע געשעענישן און זאַכן. זיי וועלן געפינען זייער אינספּיראַציע אין רעאַלע זאַכן היינט — די סימפּטאָמען פּון דער פּאַרגאַנגנהייט און דער צוקונפּט.

דער עקשנות'דיקער שטאם פון אַ ראַסע, וואָס האָט דורך די פאַרשיידנסטע אומשטענדן אָנגעהאַלטן די אידייע פון פּאַליטישער פּריי-הייט, וואָס איז דער כאַראַקטער פון יעדער פּרייהייט, האָט באַהערשט די אויסדרוקס-מיטלען פון פּריידפולע, איידעלע און עלעגאַנטע שפּראַכן. ס'איז די מעכטיקע שפּראַך פון ווידערשטאַנד, ס'איז דער דיאַלעקט פון שכל-הישר, ס'איז די שפּראַך פון די שטאַלצע און בענקענדיקע ראַסן און פון אַלע וואָס שטרעבן הויד; ס'איז די אויס-דערוויילטע שפּראַך פאַרן אויסדרוק פון וואַקס, גלויבן, זעלבסטווירדע, פּרייהייט, גערעכטיקייט, גלייכהייט, פּריינטלעכקייט, ריזיקייט, ווייזהייט, אַנטשלאַסנקייט און מוט.

די לידער, וואָס זיינען איבערגעגאַסן פון אַנדערע לידער, וועלן מסתמא פאַרשווינדן. דער פּייגלינג וועט זיכער פאַרשווינדן.

אַמעריקע גרייט זיך מיט ערנסט און צופרידנקייט אויף די געסט, וואָס האָבן שוין געלאָזט וויסן פון זיך.

דער באַווייז פון אַ דיכטער איז: ווען זיין לאַנד נעמט אים אַריין אין זיך מיט אַזוי פיל ליבע, ווי ער האָט אַריינגענומען דאָס לאַנד אין זיך

פון דעמאָקראַטישע האַרזאָנטן

(געשריבן אין 1867—1868)

דאָס אַלץ-פאַרשלינגענדיקע, מאַדערנע וואָרט ביזנעס האָט איין און איינציקן ציל — דורך אַלע מיטלען, מאַכן געלט. דעם כשוף-מאַכער'ס שלאַנג אין דער פאַבל האָט אויפגעגעסן אַלע אַנדערע שלאַנגען: געלט-מאַכעריי איז אונזער כשוף-מאַכער'ס שלאַנג, וואָס איז ביים היינטיקן טאָג דער איינציקער הערשער אויפן פעלד; דאָס בעסטע און שענסטע, מיט וואָס מיר קענען זיך באַרימען, איז אַ באַנדע אַריסטאָקראַטיש-געקליידטע ספעקולאַנטן און גרוביאַנעס.

אמת, אַז הינטער דעם פאַנטאַסטישן פאַרס, וואָס ווערט אָפגעשפילט אויף דער ווירקלעכער בינע פון דער געזעלשאַפט, ווייט אין הינטערגרונט, מערקן זיך אמת-וואונדערלעכע זאַכן. עס גייט דאָרט אָן אַן אַרבעט, דערווייל נאָך נישט רייף און קלאַר, אָבער מיט דער צייט וועט זי אַרויס-קומען צום פאַדערגרונט און זיך לאָזן הערן, אָבער דאָס מאַכט די אמת'ע פאַקטן ניט ווינציקער וויכטיק.

וואָס ס'איז שייך דעם פאַליטישן טייל פון דער דעמאָקראַטיע, וואָס גרייט-צו דעם באַדן און פירט פאַראויס צו אַנדערע און ברייטערע ספערן, ווייס איך ניט, צי אפילו ביי אונז אין דער שטאַטן-רעפובליק, באַנעמט מען דעם גרויסן זין און באַטייט פון דער פראַגע: „די רעגירונג פון דעם פאַלק, דורכן פאַלק, פאַרן פאַלק“, וואָס מיר ירש'נען פון אייבראהאַם לינקאָלנ'ס מויל — אַ פאַרמולע, וואָס קלינגט ווי אַ ווערטער-שטיפעריי אין איר פשטות, וואָס נעמט אָבער אַרום אין איר אַלץ-אומפאַסנדיקער גרויס דאָס גרעסטע און דאָס קלענסטע, פון וועלכן מיר דאַרפן זיך לערנען. דאָס פאַלק! ווי די ריזיקע ערד אונזערע, וואָס פאַרן געוויינלעכן טאַקטן-ציילער איז זי פול מיט וואולגאַרע ווידערשפרוכן און פעלערן, אַזוי איז דער מענטש אין אַלגעמיין גענומען, אַ נישט צופרידנשטעלנדיקע, שטענדיקע רעטעניש און אַ באַלידיקונג פאַר די גלאַט-געבילדעטע קלאַסן; נאָר דער קאַסמיש-גרויסער קינסטלער, אין וועמען עס לויכט

דאס אומענדלעכע, זעט דעם פאלק'ס פילפאכיקע, ים-רייכע אייגנשאפטן; אבער די פיינשמעקער, די קולטור-אינטעליגענטן, זיינען געווען און זיינען געבליבן קעגן די מאסן; זיי קארגן ניט קיין גלאנץ און קיין פראכט צו באפוֹצן די שענדלעכסטע פארברעכנס און שוויינישע פארדארבנקייטן פון דער פעאדאלער און דינאסטישער וועלט, מיט איר פערסאנאל פון לאַרדן און קעניגן אין די קעניגלעכע הויפן, אבער די פאלקס־מענטשן קענען ביי זיי ניט קיין גראמאטיק און קומען ארויס ביי זיי פארוואַרלאַזט, גראַב און ניט דערצויגן אין זייער זינדיקייט — ליטעראַטור, שטרענג גענומען, האָט קיינמאל ניט אַנערקענט און אַנערקענט איצט אויך ניט דאָס פּאַלק.

פּאַליטישע דעמאָקראַטיע מיט אַלע אירע דראַענדיקע חסרונות, ווי זי עקזיסטירט און ווערט פּראַקטיש באַנוצט אין אַמעריקע, איז אַ גוטע איבונגס־שול, צוצוגרייטן ערשט־קלאַסיקע מענטשן; זי איז די איבונגס־שול פון דעם לעבן, נישט נאָר פון דעם גוטן אַליין, נאָר פון אַלץ: מיר מאַכן איין פּאַרווך נאָכן אַנדערן, כאַטש מיר פּאַלן אָפּט דורך; אַ שטאַלצע באַפּרידיקונג, וואָס פּאַסט פאַר פּרייהייטס־אַטלעטן, פּילט אַן דעם דאָזיקן שטח — און שוין די האַנדלונגען אַליין באַפּרידיקן, נישט געקוקט אויף זייער אויסגאַנג.

וואָס מיר זאָלן ניט דערגרייכן — קאַמפּס־דערפּאַרונג דערגרייכן מיר יעדנפּאַלס; מיר געווינען אַ פּאַרהאַרטעוועטקייט אין קרעפּטיקע קאַמפּפּאַניעס, און מיר פּולסירן צום ווינציקסטנס מיט שטרעמונגען און פּאַר־זוכן. צייט איז אומבאַגראַעניצט, זאָלן די זיגער קומען נאָך אונז. ניט אומזיסט שפּילט דאָס שלעכטע אויך אַ ראַלע ביי אונז.

אורטיילנדיק לויט די הויפט־מאַמענטן אין דער געשיכטע פון דער וועלט ביז איצט, איז גערעכטיקייט שטענדיק געווען אין געפּאַר; עס איז נישטאָ די שעה, וואָס פּרידן זאָל ניט טרעטן צווישן לוי־ערנדיקע געפּאַרן און עס איז נישטאָ די שטימע, וואָס זאָל ווען ס'ניט איז קענען זאָגן, אָז עס איז נישטאָ קיין שקלאַפּעריי, עלנט, רשעות, אַ לייכט־גלויביקע באַפעלקערונג און קונציק זיך־בייטנדיקע מאַסקעס פון טיראַנען.

עס טרעפט, אָז די וואַלקנס גייען זיך פּאַנאָדער אויף אַ ווילע און די זון שיינט אַרויס, אַבער גאַנץ שנעל לאַזט זיך ווידער די פּינצטערניש אַרונטער און עס דאַכט זיך, אָז עס וועט שוין אַזוי שטענדיק זיין, און דאָך געפּינט זיך אומשטערבלעכער מוט און ווייטזיכטיקייט אין יעדער ניכטערער

נשמה, וואָס קאָן נישט און וועט זיך נישט אונטערגעבן אונטער קיין באַדינגונגען. זאל לעבן די אַטאַקע! דער באַשטענדיקער אַנגריף! זאל לעבן די אומפּאַפּולערע אידייע — דער גייסט וואָס צילט דרייסט, די קיינ-מאַל ניט אויפגעגעבענע באַמיאונגען, וואָס ווערן פּאַרגעזעצט נאָך אַלע געשטערטע פרופן און פּאַרוזכן.

אַמאַל, פאַרן בירגער־קריג, בין איך אויך געווען איבערפילט מיט צווייפל און טרויער, (וויי, איך וואָג ניט צו דערציילן, וויפיל מאַל די שטימונג איז מיך באַפּאַלן). אַן אויסלענדער, אַ וואוילער, קלוגער מענטש, גאַנץ אינדרוקספול האָט צו מיר געזאָגט: „איך בין אַ סך אַרומגע-פאַרן איבער די פאַראייניקטע שטאַטן און זיך צוגעקוקט צו די פּאַליטישנס און זיך צוגעהערט צו די רעדעס פון די קאַנדידאַטן און געלייענט די צייטונגען און באַזוכט עפנטלעכע פּלעצער און געהערט, ווי מענטשן האָבן צופעליק גערעדט און איך האָב געזען אייער באַרימטע אַמעריקע צעלעכערט פון קאַפּ ביז די שפיץ פינגער, פון אַן אומגלויבן אפילו צו זיך אַליין און אין דער אייגענער פּראָגראַם; איך האָב באַמערקט, ווי די אומפּאַרשעמטע, העלישע פּנימ'ער פון שקלאַפּעריי און לאַנד־צעשפּאַלטנ-קייט האָבן טראַציק אַרויסגעקוקט פון אַלע פענצטער און טירן.

„איך האָב צום אַלעם ערשטן אומעטום געפונען גנבים און טויגעניכטן, אַלס יענע, וואָס נאָמינירן די רעגירונגס־אַמטן און אַמאַל טרעפט, אַז טאַקע זיי אַליין פאַרנעמען די זעלביקע אַמטן. איך האָב אין די צפון־שטאַטן געפונען פונקט אַזוי פיל שלעכטס, ווי אין דער סאוט; פון יענע, וואָס געפינען זיך אין דער נאַציאָנאַלער, שטאַטלעכער און מוניציפאַלער רע-גירונגס־פאַרוואַלטונג, איז קיין איינציקער ניט דערווילט געוואָרן אויף אַן עכטן אופן, פון דרויסן, פונעם פּאַלק, נאָר אַלע זיינען נאָמינירט און דורכגעשטופט געוואָרן, ביי גרעסערע און קלענערע קאַקוס־מיטינגען פון פּאַליטישנס, און אַריינגעזעצט געוואָרן אין דער רעגירונג דורך קאַרופטע גענאס און קאַמפּעינעריי, ניט צוליב זייערע פּיאַיקייטן און ניט צוליב זייערע פּאַרדינסטן.

„איך האָב אויף אַזאַ אופן באַמערקט, ווי מיאוס די פּאַרטייען מיט-ברויכן די רעגירונג און באַהערשן זי אומפּאַרשעמט און אָפּ, פאַר אייגענע צוועקן“.

טרויעריקע, טיף־ערנסטע אמת'ן! און דאָך, זיינען פאַראַן נאָך טיפּערע, נאָך מער איבערצייגנדיקע, גרייפנדיקע אמת'ן: איבער יענע

פאליטישנס און גרעסערע און קלענערע גענגס, איבער אלע זייערע אומ-
פארשעמטקייטן און באטרוג און איבער די מעכטיקסטע פארטייען, הויערט
הויך אַ כוח, אפשר נאך נישט אַקטיוו גענוג, ער האלט אָבער דעם אור-
טייל אין די הענט און גרייט זיך צום פראַצעס פון שטרענגער שטראַף,
ווען דאָס וועט פשוט ווערן נויטווענדיק.

איך טראַכט, אַז נאָך אלעמען האָט אַמעריקע איצט דערגרייכט דעם
וואונדערלעכסטן טייל פון פאליטישער געשיכטע אין איר העכסטער
הויך. איך ווייס נישט פון קיין בעסערן, מער גראַנדיעזן געברויך און נוצן,
קיין מער פאָזיטיווע איבערצייגונג אין דעם זיגרייכן רעזולטאַט פון גלויבן
אין דער מענטשהייט, ווי אַן אַמעריקאַנער, גוט-אויסגעקעמפטע, נאַציאָ-
נאַלע וואַל-קאַמפאַניע.

ווען איך קוק זיך צו צו די גרויס-שטעטיקע מענגעס פון ניו-יאָרק,
באָסטאָן, פילאַדעלפיע, סינסינעטי, שיקאַגאָ, סט. לואיס, סאַן-פראַנ-
ציסקא, ניו-אַרלינס, באַלטימאָר, — ווען איך געפין זיך צווישן די דאָזיקע
אמענדלעכע מענגעס פון לעבעדיקע, רוישיקע, גוט-מוטיקע, אומאַפהענ-
גיקע בירגער, אַרבעטער, אַפיס-אַנגעשטעלטע, יוגנט, נעמט מיך אַרום אַן
ערפורכט, ווען איך טראַכט פון אַט דער פרישער, פרייער, ליבנסווירדי-
קער, שטאַלצער מאַסע, און איך פיל דערדריקט און פאַר'חידוש'ט, וואָס
צווישן אונזערע גרויסע און טאַלאַנטפולע שרייבער און רעדנער האָבן נאָר
אַ פאַר און אפשר קיינער פון זיי, ביז איצט, באמת גערעדט פון אַט-די
מאַסן, ניט געשאַפן קיין איינציק מאַנומענטאַל ווערק פון זייערטוועגן;
ניט איינגעזאַפט דעם הויפט-גייסט און די ספּעציפישע אייגנשאַפטן
זייערע, וועלכע זיינען נאָך ביז איצט אין זייער העכסטער גרויס געבליבן
אינגאַנצן ניט אַנערקענט, ניט אויסגעדריקט.

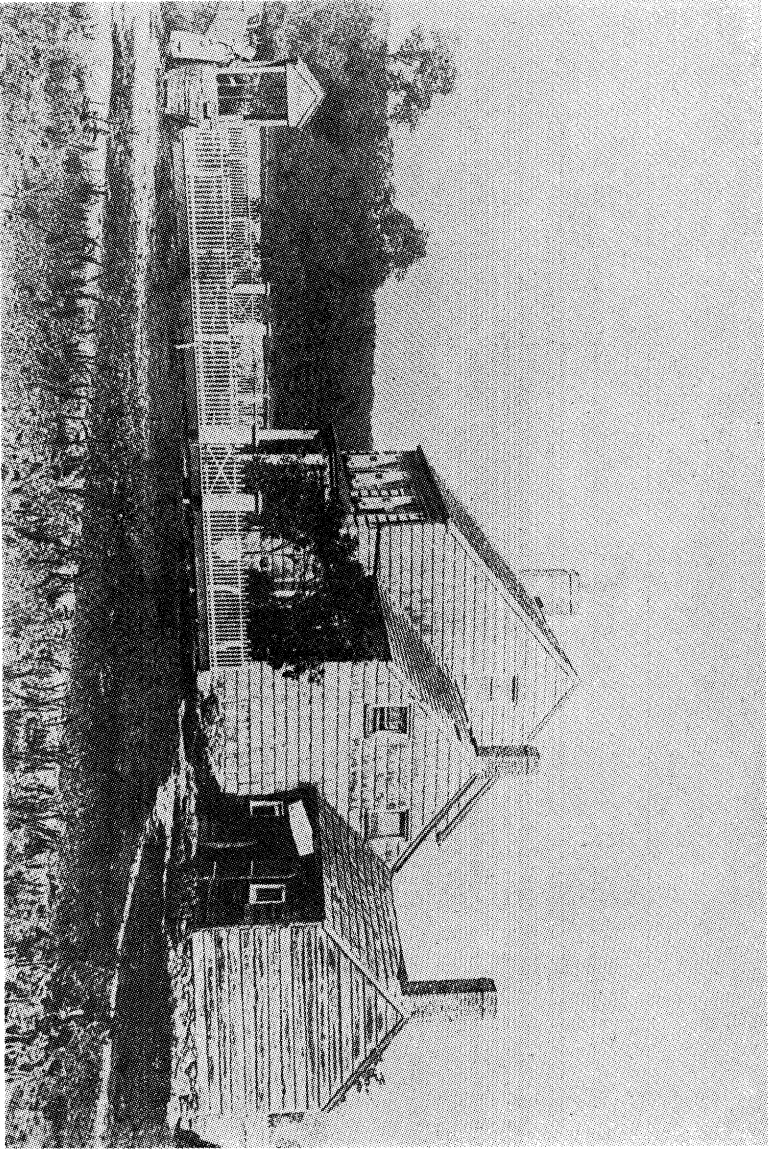
שטאַרק איז דאָס רייך פון דעם קערפּער, שטאַרקער נאָך איז דאָס
רייך פון דעם פאַרשטאַנד. אָבער דאָס וואָס האָט ביז איצט אַנגעפילט
און פילט נאָך אַן אין דעם איצטיקן טאַג אונזער אינטעלעקט, אונזער פאַנ-
טאַזיע, דורך וועלכן מיר שאַפן זיך אונזערע סטאַנדאַרטן, קומט פון דער
פרעמד. די גרויסע שאַפונגען—שעקספיר אַריינגערעכנט, זיינען שעדלעך
פאַר דער אידיע, פאַר דעם שטאַלץ און דער זעלבסט-ווירדע פון דעם
פשוט'ן מענטשן, פאַר דעם געזונטן בלוט פון דעמאָקראַטיע.

די מוסטערן פאר אונזער ליטעראטור, ווי מיר קריגן זיי פון אנדערע לענדער פון יענער זייט ים, זיינען געבוירן געווארן אין קעניגלעכע הויפן, זיך געווארעמט און געוואקסן אין דער זון-ליכט פון רייכע שלעסער און זיי אלע שמעקן מיט גנעדיקייט פון פרינצעסינס. מיר האבן איבערגענוג שאפונגען פון א באשטימטן סארט, וואס לויט זייער פארנעם זיינען זיי פון א געוויסן בייטראג: עלעגאנט, מיט וויסן, גאנץ אנגענעם, אבער ווען מען שטעלט זיי צו א פאלקס-פראבע, ווען זיי ווערן געשטעלט צום פרוף פון דער דעמאקראטישער פערזענלעכקייט, ווערט פון זיי אש. איך זאג, אז איך האב ניט געזען קיין איינציקן שרייבער, קינסטלער, לעקטאר, וואס זאל זיך האבן געשטעלט פנים-אל-פנים מיט דעם שפראך-לאזן, נאר מוטיקן און אקטיוון, אלץ-ארומגעמנדיקן ווילן, און מיט די שטרעמונגען פון דעם לאנד, אין א גייסט, וואס איז אייגן אין זיך אליין. קענט איר אט די פיין-דערצויגענע, קליינע באשעפענישן אַרופן אַמעריקאַנער דיכטער? קענט איר די קליין מטבעה-דיקע, קלייטאפ-אַרבעט אַנעמען אַלס אַמעריקאַנער קונסט, אַמעריקאַנער דראַמע, אַמעריקאַנער קאַנער געשמאַק און ליד? מיר דאַכט זיך, אז איך הער פון ערגיץ אַ הויכן באַרג-שפיץ אין דער וועסט דעם פאַראַכטנדיקן געלעכטער פון דעם געניוס פון די דאָזיקע שטאַטן.

דעמאקראטיע ווארט אין דער שטיל אויף איר אייגענער צייט. זי פארטראכט איר אייגענע אידיע, ניט נאר פאר ליטעראטור און קונסט, ניט נאר פאר דעם מאן, נאר פונקט אזוי פיל פאר דער פרוי — די אידיע וועגן דער אַמעריקאַנער פרוי, (אויסגעפלאַנטערט פון דער פאַר-פירערישער, פאַרשימלטער, אומגעזונטער לופט, וואס הענגט אַרום דעם וואָרט: „לעיד“). די פרוי איז אַנטוויקלט און דערצויגן צו געזונטער, גלייכבאַרעכטיקטער אַרבעט און צו קענען זיין די פראַקטישע און פאַליטישע דעה-זאַגערין, באַגלייך מיט די מענער, — אפילו וויכטיקער פון די מענער, דורך זייער הייליקער מוטערלעכקייט, זייער באַשטענדיקע הויך-סימבאָלישע אייגנשאַפט — אַבער יעדנפאַל איז זי אַזוי וויכטיק ווי דער מאַן אין יעדער הינזיכט, אַדער ריכטיקער, פיאיק דאָס צו ווערן, אַזוי שנעל, ווי די פרוי וועט דאָס באַגרייפן.

עס הערט זיך שוין דער געמורמל פון עפעס, וואס איז מער רעוואַ-לוציאַנער. דער טאָג קומט אָן, ווען גרינטלעכע פראַגעס וועגן דער פרוי'ס אַריינטרעטן אין צענטער אַרענע פון דעם פראַקטישן לעבן, פאַליטיק,

וואָלט ווייטמאַניס געבוירט־פּלאַץ אין וועסט־הילס, לאַנג איילאנד

גלייכבארעכטיקונג א. א. וו. וועלן ניט נאָר דיסקוסירט ווערן אומעטום אַרום אונז, נאָר וועלן אַנטשיידעט ווערן און אַנגעווענדעט ווערן אין ווירק־ לעכן עקספּערימענט.

פאַרשטייט זיך, אַז דערצו איז נויטיק, ביי אונז אין די שטאַטן, איבערצוטיילן די ראָלעס פון דעם טיפּאָזש און באַפרייען די פּערזענלעכ־ קייט פון די איינפלוסן, וואָס די אַריענטאַלע, פּעאַדאַלע און קירכעלעכע וועלט האָט אַרויפגעלייגט אויף אונז, איינפלוסן, וואָס באַהערשן נאָך דאָס פעלד פון וויזיע און עסטעטיק אין די פאַראייניקטע שטאַטן, און כאַטש זיי מעגן זיך זיין פון אַ געוויסן נוצן אַלס אַ שטודיע פון בילדלעכקייט און מעלאָדראַמע, זיינען אָבער די איינפלוסן פון גרויס שאַדן מיט דעם, וואָס זיי שלעפּן אַרויף דעם אַמאָל אויף אונזער סצענע און אונזערע באַ־ דערפּענישן.

מיר האָבן אָפט באַנוצט דאָס וואָרט: דעמאָקראַטיע, דאָך מוז איך ווידעראַמאָל און נאָכאַמאָל איבער'חזרן, אַז דער אמת'ער תּמצית פון דעם וואָרט איז נאָך נישט אויפגעוועקט געוואָרן פון טיפּן שלאָף, נישט געקוקט אויף די שטורעמס, וואָס די זילבן פון דעם וואָרט, דורך מויל און פּען, האָבן שוין ביז איצט אַרויסגערופּן.

ס'איז אַ וואונדערלעך וואָרט, וועמענס געשיכטע עס איז נאָך ביז איצט ניט געשריבן געוואָרן, ווייל יענע געשיכטע דאַרף זיך ערשט אָפּ־ שפּילן. אין אַ געוויסן זין איז דאָס וואָרט: דעמאָקראַטיע, אין גרויס קרובה'שאַפט צו אַ צווייט וואונדערלעך וואָרט, וואָס ווערט אַ סך גענוצט — דאָס וואָרט: נאַטור, וועמענס געשיכטע עס וואָרט נאָך אויך ערשט אַנגעשריבן צו ווערן.

ווי איך זע עס, זיינען די טענדענצן פון דעם היינטיקן טאַג אין די שטאַטן גענויגט צו אַזעלכע אומגעהייערע מאַראַלע און פיזישע איינ־ פלוסן אין דער מענטשהייט און אַלי־אַרומנעמענדיקע באַוועגונגען, וואָס דריקן זיך אויס אויפן זעלביקן שטייגער, ווי די אימפּולסן פון די נאַטור־עלעמענטן.

אַמעריקע האָט נאָך נישט אַרויסגעלאָזן קיין אייגנאַרט, ניט מאַ־ ראַליש, ניט קינסטלעריש. באַזונדערס באַמערקט מען ניט אין אַמעריקע, אַז די מוסטערן פון פּערזאָנען, ביכער, מאַניערן א. א. וו. וואָס האָבן זיך געפאַסט פאַר פּריערדיקע באַדינגונגען און פאַר אייראָפּיאישע לענדער, זיינען דאָ פרעמדע עקזאָטיק.

קיינע פון די שטרעמונגען, וואָס האָבן זיך באַוווּזן אויף דער אויבער-
פלאַך פון יענעם געזעלשאַפטלעכן לעבן, גייען ניט מיט און שטראַמען
ניט אַריין אין סאַציאַלער, אַדער עסטעטישער דעמאָקראַטיע. פאַרקערט,
יענע שטרעמונגען גייען גראַד קעגן דעם.

אַבער אפילו אין דער אַלטער וועלט האָט קיינמאַל ניט געהערשט
אַזאַ דרויסנדיקער פּוץ, אַזוי פיל גייסטיקער אַנשטעל און באַרימערין,
געבויט אויף קאַסטע, אויף זעלבסט-צופרידנקייט און דורכאויס דרויסנדיקער
דעראַבערונג; קיינמאַל האָט זיך ניט געמערקט אַזאַ געשיקטקייט, קליגלעריי
און אַ יאָגעניש איבערצושטייגן, ווי דאָס איז דערהויבן געוואָרן צו אַ הויך-
פונקט, אויף דער אויבערפלאַך פון דעם איצט, אין די שטאַטן.

די שרייבער פון אַ באַשטימטער צייט זאָגן אונטער די געטער
זייערע מאַטאָס און די זעלביקע שטימעס זאָגן, אַז דאָס מאַדערנע וואָרט,
איז דאָס וואָרט: קולטור. זעץ איך ניט אויס אַזויפיל קעגן דעם נאַמען,
צי קעגן דעם וואָרט, נאָר איך פאַדער דורכאויס, אין די אינטערעסן פון
די שטאַטן, אַ ראַדיקאַלע ענדערונג פון קאַטעגאָריעס אין דעם פאַנאַנדער-
טייל פון ראַנגען.

איך פאַדער אַ קולטור-פראַגראַם אויסגעלייגט, ניט נאָר פאַר אַן איינ-
ציקן קלאַס, צי פאַר די סאַלאַנען און לעקציע-זאָלן, נאָר מיטן אויג
אויפן פראַקטישן לעבן, מיטן בליק צו דער וועסט, צום אַרבעטער, צו די
פאַקטן פון די פאַרמס, געצייג און אינזשינערן, צו די ברייטע שיכטן פון
די פרויען און פולשטענדיקע פרייהייט פון דער פרוי און אויך אין שיכות
צום מיטל-קלאַס.

איך פאַדער פון אַזאַ פראַגראַם אַזאַ ענדציל, וואָס זאָל זיין ברייט-
מוטיק גענוג איינצושליסן דעם ברייטסטן מענטשן-שטח, און אַלס רוקנ-
ביין פון אַזאַ פראַגראַם דאַרף זיין דער צוועק אויסצופאַרמירן אַ טיפישן,
אייגנאַרטיקן כאַראַקטער, וואָס זאָל זיין צוגעגלעך פאַרן געברויך פון דעם
גרויסן דורכשניט פון דער מענטשהייט.

וואָס אייגנטלעך ווילן מיר פון אַ ליטעראַטור פאַר אונזער נייער
וועלט? האָבן מיר דען ביז איצט ווינציק דערגרייכט? ווערט דען ניט
איצט פאַרברויכט אין די פאַראייניקטע שטאַטן, זאָץ און דרוק-מאַשין אַר-
בעט מער, ווי אין וועלכן ס'ניט איז אַנדער לאַנד? ווערן דען דאָ ניט
אויסגעשפיגן און פאַרשלונגען מער אויסגאַבעס ווי אין אַנדערע לענדער?
ווערן דאָך פאַרלעגער ביי אונז שנעלער פעט ווי אומעטום (זיי מאַכן
זיך באַקוועם אונטערן שוץ פון אַ פאַרפירערישן און גניבה'שן געזעץ.

אָדער ריכטיקער, געזעצלאַזיקייט, וואָס הערשט אויפן געביט פון זשורנאַלן, אויסגאַבעס פון פּאַעזיע, געשיכטע, ראַמאַנטיק, הומאַריסטישע און בילדער־זשורנאַלן, פאַר וועלכע זיי צאָלן ניט און שטעלן זיך ווילד קעגן יעדער מינדסטער פּאַדערונג פאַר געצאָלט).

איך זאָג, אַז אַ פּאַלק קאָן פאַרמאַגן און צירקולירן מיט טייכן און ימ'ען לייען־מאַטעריאַל פון דעם סאַרט, וואָס די שטאַטן פאַר־מאַגן און צירקולירן אין דער איצטיקער צייט, און דאָך איז גאַנץ מעגלעך, אַז אַזאַ לאַנד פאַרמאַגט אינגאַנצן ניט קיין ליטעראַטור.

עס איז גאַנץ מעגלעך, אַז אונזער איצטיקע אַזוי־גערופענע ליטעראַטור, ווי אַ ריזיקע אַנזאַמלונג פון קליינע מטבעות, איז פון אַ געוויסן נוצן, אָבער צי גייט די ליטעראַטור פאַראַויס? צי איז זי פאַר אַ געוויסער צייט געגאַנגען פאַראַויס?

געוויס איז דאָ עפעס איינדרוקספולעס אין די ריזיקע טעגלעכע צייטונגען און וועכנטלעכע אויסגאַבעס, אָבער קיין ערשט־קלאַסיק ווערק, קיין איין גרויסן שרייבער אויפן פעלד פון דעם שעפּערישן, גיבן די פאַר־איניקטע שטאַטן ניט אַרויס. דער צוועק פון דער ליטעראַטור דאָ איז צו אַמוזירן, צו קיצלען און פאַרטרייבן צייט, צו צעטראַגן נייעס און דאָס וואָס מען רעדט וועגן נייעס; צו גראַמען און לייענען גראַמען. דאָס אַלץ איז איצט אין אַן אומענדלעכער מאָס.

דאָס געיעג צווישן שרייבער, ספּעציעל נאָוועליסטן, פאַר דעם אַזוי גערופענעם דערפאַלג פון זייערע ביכער, דערפירט די ליטעראַטור צו אַ נידעריקן, פּלאַכן דורכשניט, דורך וועקן די אַפּעטיטן פאַר דעם סענסאַ־ציאָנעלן, פאַרן צופאַל, פאַר אויפּרעגונג, פאַר לצנות; שילדערונגען גייען ביי זיי ניט ווייטער פון דעם געוויינלעכן סאַרט פּעפּערדיקע גע־שיכטעס פונעם דרויסנדיקן לעבן.

וואָס איז די סיבה, וואָס ביי אונז אין לאַנד, אין אונזער צייט, מערקט זיך ניט קיין לאַקאַלער מוט, קיין אייגענע קלאַרקייט? וואו איז דער מיסי־סיפי, דער קרעפטיקער מענטש פון דער וועסט, פון דער סאָוט? וואו זיי־נען די אמת'ע קערפּערלעכע און גייסטיקע פּאַקטן, אין דעם צוואַמענשטעל פון אונזער ליטעראַטור? באַזונדערס אין דער פּאַעזיע? אַנשטאַט מיר זאָלן געבן אונזער אייגענע קראַפט, גיבן מיר אַ בינטל פּראַנטן און איבער־זעטיקטע פּוּסט־און־פּאַסניקעס, אויסגעפּוצטע, אימפּאַרטירטע מענטשעלעך,

וואס פארפלייצן אונז מיט זייערע וואסערדיקע סענטימענטן פון סאלאנען, פאראסאלן, פיאנע-לידלעך, קלינגענדיקע גראמען, וואס זיינען שוין צום פינף-הונדערטסטן מאל אהער אימפארטירט געווארן; אדער מען גיט אונז א זיפעניש און כליפעניש וועגן עפעס; זיך יאגנדיק פון איין צעקרא-כענער איינבילדונג צו דער אנדערער, שילדערט מען מענטשעלעך, וואס פירן שטענדיק אומפארדייענדיקע ליבעס מיט פרויען, וואס ליידן פון אומפארדייאונג.

אין אזא צייט, אין אַט דער נייער וועלט, ווען רעוואלוציעס און די וואונדערלעכסטע געשעענישן אין דער געשיכטע טראגן זיך מיט אומ-פארגלייכלעכער שנעלקייט און שיינקייט איבער אונז און איבער אלע קאנ-טינענטן, געשעענישן וואס ברענגען מיט זיך נייעם מאטעריאל, פאנאנ-דערשפרייטנדיק נייע האַריזאָנטן, וואָס רופן אַרויס גרעסערע באַדערפֿע-נישן, אַ געוואָגטערן אַנבאַט פֿון נייערע באַגריפֿן אין דער ליטעראַטור, דאָס נייע, וואָס שטייגט צו די העכסטע ספּערן אין העכסטן דינסט פֿון דער קונסט, שעפּנדיק באַגייסטערונג פֿון אונזער אַקטואַליטעט. — איז וואוּזשע איז ער, דער שעפּער פֿון וואָרט? וואו איז דאָס בוך, וואָס שטעלט זיך אַ וויכטיקערן ציל, ווי נאַכצופֿאַלגן אין די אַלטע וועגן, איבער-חזרֿין וואָס ס'איז שוין פריער געזאָגט געוואָרן, טריאומפֿירן מיט אַ רייכן ביכער-פֿאַרקויף און זוכן אויסצווען אינטעלעקטועל און עלעגאַנט? קוקט זיך צו צו די וועגן און פּראָצעסן, דורך וועלכע די פֿאַר-איניקטע שטאַטן האָבן דערגרייכט צום איצט.

וואָס פֿאַר אַ ווערט האָבן די אייראָפּיאישע רייזע-מעשות, דאָס אַנ-טיקוואָרע, דאָס אַזיאַטישע, אַפּריקאַנישע, אַלטע מעשות, ניסים, ראַמאַנ-טיק, בעת ביי אונז געשעען שנעל אומגלויבלעך, אייגענע אומצווייפלבאַרע פּאַקטן, פּלאַמענדיק העל ווי פייער! פֿון די געשעענישן פֿון קאַלומבוסעס צייטן אָן, ביז דעם היינטיקן טאַג, באַזונדערס דעם לעצטן בירגער-קריג — ווען איך פֿאַרש די געשיכטע איבער די אַלע געשעענישן, ריר איך אָן יעדן בלאַט באַזונדער, זיך צו איבערצייגן, צי האָב איך ניט קיין טעות, צי האָב איך זיך ניט פֿאַרלוירן עפעס אין אַ חלום — אָבער ס'איז ניט קיין חלום, מיר לעבן און באַוועגן זיך אין דעם ריזיקן שטראַם פֿון אונזער מאַטעריאַליסטישער צייט און איר גייסטיקייט; מיר האָבן איינ-געפונדעוועט פֿאַר זיך דאָס רעאַלטע פֿון אַלע לענדער; די גרינדער פֿון דעם אַלץ זיינען שוין אַוועק אין אַנדערע ספּערן, אָבער וואָס פֿאַר אַ שרעקלעכע פּליכטן זיי האָבן פֿאַר אונז געלאָזט!

אמעריקע פאָדערט אַ פּאָעזיע, וואָס איז געוואָגט, מאַדערן, אַלץ אַרומנעמענדיק און קאָסמיש, ווי דאָס לאַנד אַליין איז. די פּאָעזיע טאָר פאַר קיין פּאַל ניט איגנאַרירן די וויסנשאַפֿט און דאָס מאַדערנע, נאָר פאַר-קערט, אינספּירירט ווערן פון דער וויסנשאַפֿט און דעם מאַדערנעם, זי מוז ווענדן אירע וויזיעס מער צו דער צוקונפֿט, ווי צו דער פאַר-גאַנגענהייט.

ווי אַמעריקע אַליין האָט זיך באַפּרייט, אַזוי מוז זי זיך אויך באַפּרייען אפילו פון די גרעסטע ווערק פון דער פאַרגאַנגענהייט. זי קען זיך באַ-ציען צו זיי מיט דרך-ארי, אָבער זי דאַרף האָבן פּולשטענדיקן גלויבן אין זיך און אין די פּראָדוקטן פון איר אייגענעם דעמאָקראַטישן גייסט. ווי אַמעריקע אַליין, אַזוי מוז אויך די פּאָעזיע אַוועקשטעלן אין דער פּאָדערשטער ריי — און האַלטן הויך דורך אַלע געפאַרן — די פּאָן פון דעם הייליקן שטאַלץ פון דעם מענטשן אין זיך אַליין.

מענטשן האָבן זיך שוין גענוג צוגעהערט צו לידער, אין וועלכע די דורכשניטלעכע מענטשהייט בויגט זיך נידעריק, אַ געהאַרנואַמע, אַ באַ-ליידיקטע, אַנערקענענדיק העכערע פון זיך. אַמעריקע דאַרף ניט אַזעלכע לידער: שטאַלץ, פּול-ברוסטיק און פּול מיט זעלבסט-ווירדע, דאַרף זיין דאָס געזאַנג, וואָס אַמעריקע איז גרייט צו הערן מיט צופּרידנקייט. פאַרשטייט זיך, מען קאַן ניט דערוואַרטן, אַז די איצטיקע איינגע-פונדעוועטע ליטעראַרישע פּאָזיציעס זאָלן אַנטפּלעקן דאָס עכטע גאַלד, די אמת'ע עדלשטיינער. דאָס געניוס-קינד פון דעם אַמעריקאַנער אויסדרוק שלאַפֿט נאָך ערגעץ ווייט אַוועק, גליקלעכערווייז, ניט דערקענט און ניט באַשעדיקט פון די ליטעראַרישע קרייזן — די קונסט-שרייבער, רעדנער און קריטיקער פון די סאַלאַנען.

אויסמיידנדיק די העכסט-ראַפּינירטע, אימפּאַרטירטע, אַזוי-גערופענע טעמעס פון ספּעציעלן גאַלדענעם שניט; אויסמיידנדיק דעם סענטימענ-טאַלן שמעטערלינג-פּלאַטער, וואָס רופֿט אַרויס צאַרטע אויפּרעגונג אין די ליטעראַרישע קרייזן און דאַרף זיך היטן ניט אויפּצורייצן די עמפּינד-לעכע הויט פון די איידל-געקינסטלטע שפּינוועב-פּיינשמעקער, דאָס וואָס באַפּרידיקט די איינגעפונדעוועטע פּאַרלעגער, — שלאַפֿט עס נאָך ערגיץ דאָס געניוס-קינד אין אַ דיאַלעקט פון דער וועסט, צי אין אַ היימישן וויץ פון מיישיגען צו טענעסי, אָדער גאַר אין אַ גאַסן-אויסדרוק, אין אַ לידל, אָדער אַ באַמערקונג פון אַן אַרבעטער אין מאַנהעטן, באַסטאָן, פּילאַדעלפּיע, באַלטימאָר, עס געפינט זיך אפשר דער פּאַלקס-געניוס אין די וועלדער פון

מעין, אָדער אין אַ פּאַרוואָרפן שטיבל פון אַ קאַליפּאָרניער מאַינער. אפשר געפינט זיך עס אויף די ראקי-בערג צי ביי די פּאַסיפיק באַן-ליניעס, אָדער ביי די פּאַרמערס פון צפון-מערב, אָדער ביי די קאַנאַדער, צי גאַר ביי אַ שיפּער-מאַן אויף די אָזערעס.

דאָס זיינען אודאי רויע און פּראַסטע פּלאַנץ-בייטן, אָבער נאָר פון אָזעלכע אָנהויבן און מאַטעריאַלן, היגע איינגעבוירענע, קענען מיט גליק אָנהויבן וואַקסן, זיך אָננעמען שפּראַצן און בליען מיט אַן עכט אַמערי-קאַנער אַראַמאַט און טראַגן פּרוכטן אמת'דיקע, דורכאויס אונזערע אייגענע. איד זאָג, אַז עס וואַלט געווען אַ שטענדיקע חרפה פאַר די שטאַטן, איד זאָג, אַז עס וואַלט געווען אַ חרפה פאַר יעדן פּאַלק, וואָס צייכנט זיך אויס דורך פּאַרשידנאַרטיקייט, אומגעהייער ריזיקער טעריטאָריע, פּראַ-דוקטן, דערפינדערישע אַקטיוויטעטן, מיט גלענצענדער פּראַקטישקייט פון די מענטשן — אַז אַזאַ לאַנד זאָל זיך נישט קענען אויפהויבן און שטייגן איבער אַנדערע, אויך אין ליטעראַרישן און קינסטלערישן סטיל און אין אייגענעם באַשאַף פון אינדוסטריעלע און עסטעטישע קונסט-ווערק, אין איינקלאַנג מיט זיך אַליין.

וואסלע וויטמאן

ביאגראפיש-קריטישע פארצייכענונגען

עס בלייבט דער עבר הינטער אונז,
מיר רייסן זיך אריין אין א וועלט א נייער, —
א מעכטיקע, אן אנדערשדיקע וועלט.
פריש און שטאַרק איז אונזער ניִיִפֿאַרְכאַפֿטע וועלט —
א וועלט פון מאַרש און אַרבעט.
פּיאָנערו ! אָ, פּיאָנערו !

דעם 31טן מאי, 1819, איז אין וועסט הילס, לאַנג איילאנד, געבוירן געוואָרן וואָלט וויטמאַן, דער זינגער פון דער „נייער וועלט“, דער ערשטער גרויסער דיכטער אין דער אַמעריקאַנער פּאָעזיע, וואָס האָט אין סאַמע אָנהויב, אין סאַמע אויפבלי פון אַמעריקאַנער קאַפיטאַליסטישער דע-מאָקראַטיע, אומקאַמפּראַמיסלעך איבערגעריסן מיט די טעמעס און קונסט-טראַדיציעס פון דער „אַלטער וועלט“ און מוטיק אויפגענומען די נייע טעמע, די טעמע פון אַרבעט — זינגענדיק אין אַ נייער און פרייער פאַרם דאָס געזאַנג פון דעם דורכשניטלעכן אַרבעטנדיקן מענטשן, האָט ער געשאַפן אַ געזונטע און קרעפטיקע ליריק, וואָס טראַגט אין זיך דעם אַנזאַג אויף אַ צי אַ לי ט י ש ע ר פ אַ ע ז י ע .

וויטמאַן'ס דערשיינען אויפן אַמעריקאַנער ליטעראַרישן האַריוואַנט איז ניט געווען צופעליק. ער איז געקומען אין אַ צייט, ווען דער זיג פון אַמעריקאַנער אומאַפהענגיקייט איז נאָך געווען פריש; דער גלי פון די רעוואָלוציאַנערע לאַזונגען פאַר אַמעריקאַנער זעלבסטשטענדיקייט איז נאָך ניט געווען אינגאַנצן אויסגעלאָשן; דער טינט, מיט וועלכן דזשעפּערסאָן האָט געשריבן די ווערטער: „לעבן, פרייהייט און רעכט אויף גליק“, איז נאָך געווען פריש אויפן פאַפיר, און די פּאָלקס-מאַסן, וועלכע האָבן מיט זייערע לעבנס באַפרייט דאָס לאַנד פון דעם ענגלישן יאָך, האָבן נאָך געהאַט די אילוויע פון אַן אייגן באַפרייט לאַנד מיט ריזיקע מעגלעכקייטן פאַר אַרבעט, וואוקס און אויפבלי, אונטער אַ נייער אַרדע-נונג — די נייע אַמעריקאַנער דעמאָקראַטיע.

וואָלט וויטמאַן, אַ קינד פון אַרבעטנדיקן פּאָלק, דערצויגן אין אַ סביבה פון פּראַסטע געזונטע מענטשן, האָט דורך זיין גענאַלן חוש פאַרן לעבן און פאַרן אמת'ן זיין פון דעם לעבן, אויפריכטיק געגלויבט אין דער אַמעריקאַנער דעמאָקראַטיע, ווי אין אַ נייער אַרדענונג, וואָס אויב זי איז נאָך אַליין אין זיך, ניט פולקאָס און צופרידנסטעלנדיק, האָט זי

אָבער אויף אזוי פיל צעריסן מיט דער אַלטער וועלט פון אונטערדריקונג
און אומגלייכהייט, אַז אַט די דעמאָקראַטיע וועט מיט דער צייט פירן
צו אַ נייער אַרדענונג פון סאָציאַלער גערעכטיקייט :

„מיר האָבן אָפט באַנוצט דאָס וואָרט : דעמאָקראַטיע, דאָך
מוז איד ווידעראַמאָל און נאָכאַמאָל איבערייַחזרן, אַז דער
אמתיער תּחצית פון דעם וואָרט איז נאָך נישט אויפגעוועקט
געוואָרן פון טיפּן שלאָף, נישט געקוקט אויף די שטודעמס, וואָס
די זילבו פון דעם וואָרט, האָבן שוין ביז איצט אַרויסגערופּן.“

אין זיין גרויסער באַגייסטערונג פאַר אַמעריקע, וואָס האָט זיך באַ-
פּרייט פון דעם אייראָפּיאיש-מיטלאַטלערישן דעספּאָטן-געזינדל, האָט
וויטמאַן ניט געגלויבט און ניט געוואָלט גלויבן, כאַטש ער האָט צו
אָפט בולט געזען, אַז פאַר זיינע אויגן וואָקסט אַ יונגער, ברוטאַלער קאַ-
פיטאַליזם, וואָס גייט להיפּוך צו אַלע זיינע האַפענונגען.

ער האָט עס געזען און וועגן דעם געזונגען אין אַ סך פון זיינע
לידער און אין זיינע : „דעמאָקראַטישע האַריזאָנטן“ זאָגט ער :

„דאָס אַלץ-פאַרשלינגענדיקע, מאַדערנע וואָרט בייזנעס
האַט איין און איינציגן ציל — דורך אַלע מיטלען, מאַכן געלט.
דעם כּשוף-מאַכערס שלאָנג אין דער פאַבל האָט אויפגעגעסן
אַלע אַנדערע שלאָנגען : געלט-מאַכעריי איז אונזער כּשוף-
מאַכערס שלאָנג, וואָס איז ביים היינטיקן טאָג דער איינציקער
הערשער אויפן פעלד ; דאָס בעסטע און שענסטע, מיט וואָס
מיר קענען זיך באַרימען, איז אַ באַנדע אַריסטאָקראַטיש-גע-
קליידטע ספּעקולאַנטן און גרוביאַנעס.“

און ווייטער זאָגט ער :

„וואָס ס'איז שייך דעם פּאָליטישן טייל פון דער דעמאָקראַ-
טיע, וואָס גרייט-צו דעם באַדן און פירט פאַראַויס צו אַנדערע
און ברייטערע ספּערן, ווייס איד ניט, צי אפילו ביי אונז אין
דער שטאַטן-רעפּובליק, באַנעמט מען דעם גרויסן זין און באַ-
טייט פון דער פּראַגע : „ ד י ר ע ג י ר ו נ ג פ ו ן ד ע ס
פ אָ ל ק , ד ו ר כ ו פ אָ ל ק , פ אָ ר ו פ אָ ל ק ,“

וואָס מיר ירשינען פון אייבראהאם לינקאָלניס מויל — אַ פאַרמולע, וואָס קלינגט ווי אַ ווערטער־שטייפערײ אין איר פשטות, וואָס נעמט אָבער אַרום אין איר אַלץ־אומפאַסנדיקער גרויס דאָס גרעסטע און דאָס קלענסטע פון וועלכן מיר דאַרפן זיך לערנען.

עס איז געווען זיין אומענדלעכער טיפער גלויבן אין די פאַלקס־מאַסן, אין זייער אויפריכטיקן חוש פאַרן לעבן, פאַר אמת און יושר, וואָס האָט אים געגעבן די אילוזיע, אַז אַמעריקע איז שוין איצט דאָס לאַנד פון זיין צוקונפטיקער דעמאָקראַטיע.

מען דאַרף געדענקען, אַז אין וויטמאַנ'ס צייטן איז נאָך אין אַמעריקע ניט געווען קיין באַזונדער־אַרגאַניזירטער אַרבעטער־קלאַס, וואָס זאָל דורך זיין אייגענעם זיין, און דורך זיינע אַרגאַניזירטע קאַמפן אונטער־שטרייכן דעם צווייטן קלאַס — דעם קאַפיטאַליסטישן; אָבער וויטמאַן האָט זיך צוגעהערט צום גייסט פון דער צייט:

„עס הערט זיך שוין דער געמורמל פון עפעס, וואָס איז מער רעוואָלוציאָנער.“

זאָגט ער אין אַ צווייטן פּלאַץ. אין זיינע לידער, אין זיינע עסעיען און אין זיינע געשפרעכן מיט האַראַס טראַבעל האָט ער זיך נאָכאַמאָל און נאָכאַמאָל אומגעקערט צו זיין גלויבן אין די מאַסן, אַז זיי וועלן אַוועקשטעלן אויף אַ געזונטן באַדן דעם סדר פון אַ נייער וועלט.

2

וועסט הילס־פאַרם איז געווען די היים פון אַ לאַנגער קייט וויטמאַן דורות — גרויס־וואַקסיקע, געזונטע, פשוט'ע אַרבעטזאַמע מענטשן. אַזוי איז אויך געווען וויטמאַנ'ס פאַטער, דער סטאַליער וואַלטער וויטמאַן. און וועגן זיין מוטער, זאָגט וויטמאַן:

„סי־האַט מיר אויף דער וועלט געבראַכט און גוט דערצויגן אַ זעלטן גוטע מאַמעײ.“

פון רעליגיע און רעליגיעזע צערעמאָניעס האָט מען אין סטאַליער'ס הויז ניט געהאַלטן. אַכט קינדער האָבן די וויטמאַנ'ס געהאַט, פון

וועלכע וואָלט איז געווען דער צווייטער, און לויט דעם געוויינלעכן פֿאַלקס־שטייגער, זיינען די קינדער געוואָקסן אָן שטרענגער אויפֿזיכט. דאָס האָט דער קליינער, געזונטער וואָלט אויסגענוצט, זיך גענומען חבר'ן מיטן „ווילדן“ דרויסן און געוואָרן אָן אָפֿטער גאַסט ביים רושיקן ים־ברעג פֿאַמאַנאַק:

„וויל אײנמאַל, און מער ווי אײנמאַל, אומבאַמערקט ערהײט, צום ברעג פון ים זיך שלײכנדיק, שטיל, מײנדדיק לבנה־שײן, מיט שאַטנס זיך צונויפֿגײסנדיק, — כײנדענע נאָך איצט די אומדײטלעכע געשטאַלטן, די עכאַס, די פֿאַרשײדענע קלאַנגען און דאַכטענישן, דאָס כוואַלינדיקע ווייס, אומדערמידלעך שלאָגנדיק אָן ברעג — און אײד, אַ קינד, אַ באַרוועסער, מיט האָר צעשוּיבערטע אין ווינט, האָב לאַנג און לאַנג געהערט. געהערט צו געדענקען, צו זינגען, איבערזעצנדיק איצט די טענער,

ווען וואָלט פֿלעג צוריקקומען אַהיים פון זײנע פֿרייע עקסֿקורסיעס, האָט ער ליב געהאַט צו הערן זײן באַכע אַנאַ דערצײלן געשיכטעס פון דער אַמעריקאַנער רעוואָלוציע, וואָס זי האָט אַליין בײגעוואוינט. — געשיכטעס וועגן אײגענע, וואָס האָבן זיך העלדיש באַטייליקט אין דער אַמעריקאַנער רעוואָלוציע; וועגן אַ נעכעמיע וויטמאַן, וואָס איז גע־פֿאַלן אין אַ ברוקלינער שלאַכט און וועגן איר אײגענעם פעטער, וואָס איז אומגעקומען אַלס געפֿאַנגענער אין אַן ענגלישער טורמע.

מען קאַן זיך דערפֿאַר פֿאַרשטעלן, ווי גליקלעך דער פינף־יאַרי־קער וואָלט האָט זיך געפֿילט, ווען אין 1824, אין דעם יאַר, וואָס די סטאַליער־פֿאַמיליע האָט זיך אַריבערגעקליבן פון וועסט הילס קיין ברוקלין, האָט ער בײגעוואוינט אַן עפֿנטלעכע צערעמאָניע, וואו גע־נעראַל לאַפֿאַיעט, וואָס האָט געקעמפט אין דער אַמעריקאַנער רעוואָלוציע, איז געווען דער הויפֿט־גאַסט. בײ דער געלעגנהײט האָט אים לאַפֿאַיעט באַמערקט, אים גענומען אויף די הענט און אַ קוש געטאַן; דאָס איז געבליבן אין וויטמאַנ'ס זכרון, ווי מען קאַן זען פון זײנע מעמואַרן־בלעטלעך: „מוסטער־טעג“, וואָס ער האָט פֿאַרצײכנט אין זײנע על־טערע יאַרן.

וויטמאַנ'ס „סיסטעמאַטישע בילדונג“ איז באַשטאַנען פון פֿיר יאַר דאַרף־שולע — פון 1824 ביז 1828. פון יענער שול איז וויטמאַן אַריבער

אין „דער שול פון לעבן“, וואו ער האט אויף א פלייסיקן שטייגער זיך געלערנט און זיך ארויסגעוויזן אלס א געניאלער שילער.

ווען וואָלט איז אַלט געווען צען יאָר, האָט ער שוין געאַרבעט אין אַ לאַיער'ס אָפיס. אין יענער צייט האָט ער אָנגעהויבן צו לייענען ביכער, וואָס זיין באַלעבאָס האָט אים געהאַלפן קריגן.

אין יאָר 1831 איז ער אָנגעקומען אַלס לערן־אינגל אין דער היימי־שער דרוקעריי פון דעם: „לאַנג איילאָנדער פּאַטריאָט“. דאָרט, דער־ציילט וויטמאַן, האָט געאַרבעט אָן אַלטער שריפטזעצער מיטן נאָמען וויליאַם האַרטשאַרן — „אַ טיפּ פון דער אַמעריקאַנער רעוואָלוציע“. זיי זיינען געוואָרן נאָענטע פריינט. דער זעצער האָט געהאַט אַ סך צו דער־ציילן „פון לאַנג פּאַרגאַנגענע צייטן“, און וואָלט איז געווען אַ גוטער צוהערער.

אין וויטמאַן'ס מעמואַרן־בלעטלעך איז אויך פאַרצייכנט אַ וויכטיקער מאַמענט פון זיין יונג־אינגלש לעבן — אַן אָונט אין 1930, ווען זיינע טאַטע־מאַמע, וועלכע זיינען געווען גענויגט צום קוועיקערטום, האָבן אים מיטגענומען הערן דעם דאַמאַלס פּאָפּולערן קוועיקער פריידיקער, עליאַס היקס, וועלכער האָט יענעם אָונט גערעדט אין אַ ברוקלינער טאַנץ־זאַל.

ווען וויטמאַן איז אַלט געווען זעכצן יאָר איז ער שוין געווען אַ גע־זונט אַנטוויקלטער, שטאַרקער בחור. ער איז געווען אַן אַקטיווער מיט־גליד אין אַ צאַל דיסקוסיע־קלובן; האָט געשלונגען ראַמאַנען, וואָסערע ער האָט נאָר געקענט קריגן, און האָט ליב געהאַט צו גיין אין טעאַטער. אין יענער צייט האָט ער געאַרבעט אין אַ דרוקעריי אין ניו־יאָרק.

אין עלטער פון 17 ביז 20 יאָר, איז ער געווען אַ לערער אין די דאָרף־שולעס אַרום לאַנג איילאָנד געגנט. ווי זיינער אַ שילער פון יענער צייט; י. ה. פּראָט, דערציילט אין זיין בוך: „וואָלט וויטמאַן“, איז דער מעטאָד פון וויטמאַן'ס לערנען אין די קלאַסן געווען „אַ מאָדנער“: ער האָט געלערנט אָן טעקסט־ביכער, אָבער דערפּאָלגרייך איז ער געווען. ער פלעגט זיך האַלטן פריי מיט די שילער. — „פאַר די קלאַסן, בעת'ן איבער־רייס, און נאָך די קלאַסן איז ער געווען אַ אינגל צווישען אינגלעך“.

וויטמאַן האָט שוין דאָן געשריבן לידער און פאַרזייט דעם געזונטן זאַמען, וואָס איז שפּעטער אויפגעגאַנגען אין זיינע טיף־מענטשלעכע: „בלעטלעך גראַז“.

וויטמאן האט ניט געהאלטן פון דער שרייב-קונסט אלס א זאך פאר זיך אליין. אפגעריסן פון דעם לעבן, אי ב ע ר דעם לעבן. ער האט דורך אלע יארן פון זיין לעבן און שאפן פיינט געהאט דעם „שרייבער“, דעם „קינסטלער“, וואס קוקט אויף זיך און אויף זיין קונסט, ווי אויף עפעס א העכערן ראנג אין דער געזעלשאפט. „איך האב ניט ליב דעם ליטערארישן מענטשן ווי א ליטערארישן מענטשן“, האט וויטמאן גע- זאגט אין זיינע עלטערע יארן צו האראס טראבעל. אויף זיך אליין האט ער קיינמאל נישט געקוקט ווי אויף א „פראפעסיאנעלן שרייבער“, א „פראפעסיאנעלן קינסטלער“; ער האט ניט „געשאפן“ קיין „קונסט“, — נאך צאצקעס און פליטערלעך צו באפוצן די ליגנס, די פאלשקייטן און פארברעכנס פון א געזעלשאפט, וואס האט אפגעריסן דעם מענטשן פון דעם אמת און זין פון זיין אייגן לעבן. זיינע לידער זיינען געווען, ווי ער אליין, צוגעבונדן מיט אלע נערוון צום גאנצן לעבן, נישט צו א טייל פון דעם לעבן, ווי דאס רוב קינסטלער אין דער געזעלשאפט וואס פילן זיך, ווי צוגעבונדן מיט א זיידענעם פאדעם צו איין לעבנס זיי- לעכל, א ספעציעל-אויסגעטאקסט פון זייערטוועגן, און דאס איבעריקע קאכיקע לעבן פון רייע ווידערשפרוכן און קאמפן קערט זיך מיט זיי ניט אן. וויטמאן האט געקוקט אויף דער שרייב-קונסט און אויף יעדער קונסט, ווי ער האט געקוקט אויפן עפל, וואס נויטיקט זיך ניט אין קיין באפוצונגען, אויב ער איז נאר עכט; ווי אויף דעם בוים, וואס נויטיקט זיך ניט אין קיין סטיליזאציע, אויב ער לעבט נאר און איז פארבונדן דורך די ווארצלען מיט דער ערד. די „קונסט פאר קונסט“ איז פאר וויטמאן געווען א מין קליגלען זיך, כדי צוצודעקן א טויטע זאך, א זאך וואס שטייט אויף איין פלאץ און גייט אינערגעץ ניט. דאס לעבן גייט שטענדיק פאראויס, און וויטמאן'ס לידער גייען ווי דאס לעבן אליין, פאר- אויס צו עפעס, וואס האט א זין און א ציל.

צו 20 יאר האט שוין וויטמאן געשריבן לידער, דערציילונגען, און ארטיקלען אויף פאליטישע, געזעלשאפטלעכע און ליטערארישע טעמעס. פון צייט צו צייט האט ער זיי געדרוקט אין צייטונגען און זשורנאלן, בעת ער האט געארבעט אין ניו-יארק, נאר געצויגן האט אים שטענדיק צו זיין געבורט-פלאץ און צו דער פרייער סביבה פון יענעם געגנט; דערפאר האט ער מיט זיין עלטערן ברודער דזשאָרדזש אַרויסגעגעבן א וואַכנבלאַט: „דער לאַנג איילאַנדער“, אין האַנטינקטאָן, לאַנג איילאַנד, ניט ווייט פון

וועסט הילס, כדי צו קענען זיין אין נאָענטן באַריר מיטן פּאַמאַנאַק. ער האָט אַליין געזעצט, געדרוקט און מיט אַ פּערד-און-וואַגן צעפירט דאָס וואַנבלאַט איבער דער לאַנג איילאַנד געגנט.

אין די יאָרן 1841 — 1845 אַרבעט וויטמאַן ווידער אין אַ ניו-יאַרקער דרוקעריי, און אַרבעט-מיט אין אַ צאָל צייטונגען און זשורנאַלן, צווישן זיי, אין דעם: „דעמאָקראַטישן רעוויז“, אין וועלכן עס האָבן מיט-געאַרבעט די באַוואוסטע אַמעריקאַנער שרייבער: פּאָ, האַטאַרן, וויטער, לאַועל און בראַיענט, וועלכע זיינען אַלע געווען עלטער פון וויטמאַנען. אין 1842 האָט ער אַפּגעדרוקט אין איינעם פון די זשורנאַלן אַ ראַמאַן מיטן נאָמען: „פּרענקלין עווענס“.

דורך יענע יאָרן, פּלעגט וויטמאַן אין זיין פּרייער צייט, ליב האָבן אַרומ-צופאַרן שעה'ן-לאַנג אויף די בראַדווייער אַמניבוסן, זיך חבּר'ן מיט די געזונטע אַמניבוס-טרייבער, וועלכע וויטמאַן רופט אָן אין זיינע „מוסטער טעג“: „זעלטענע, נאַטירלעכע, שאַרף-אויגיקע, וואונדערלעכע ראַסע“. ער פּלעגט ליב האָבן צו פאַרברענגען מיט די דורכשניטלעכע שווער-אַרבעטנדיקע מאַסע-מענטשן, וועלכע ער פּלעגט אַנטרעפּן אין זיינע באַ-ליבטע גאַסן: באַוערי, טשעטהעם סקווער, בעטערי, אַדער ער פּלעגט אַפט פאַרן אַהין-און-צוריק מיט דער ברוקלינער פּערי, פון וואָס עס האָט זיך אין זיינע „בלעטלעך גראַז“ באַקומען די וואונדערבאַרע, קרעפטיקע און אייגנאַרטיקע פּאַעמע: „אַריבערפאַרנדיק מיט דער ברוקלינער פּערי“. ער האָט אויך ניט פאַרנאַכלעסיקט זיין אַלטן געליבטן פּאַמאַנעק-ברעג און די פּרייע געגנט אַרום זיין געבורט-פּלאַץ, וואו ער פּלעגט פאַרברענגען האַלבע און גאַנצע טעג, געלייענט די קלאַסיקער פון דער וועלט-ליטעראַ-טור, זיך טיף איינגעהערט אין זייער ריטם און אינהאַלט, כדי שפּעטער צו קענען שרייבן אַנדערש ווי זיי.

אין 1846 האָט וויטמאַן מיטגעאַרבעט אין ברוקלינער „איוונינג סטאַר“. פון 1846 ביז 1848 איז ער געווען רעדאַקטאָר פון ברוקלינער „דעילי איגל“, אַ דעמאָקראַטישע צייטונג. אין 1848 פאַרט ער אַפּ קיין ניו-אַרליאנס צו רעדאַקטירן דעם „דעילי קרעסענט“; ער פאַרווילט דאָרט נאָר אַ פאַר חדשים, און פאַרט צוריק קיין ניו-יאַרק; זיין שווערע און לאַנגע ריזע גיט אים אַ געעלגנהייט צו זען און טיפּער נאָך צו באַ-גרייפּן, זיין אַמעריקע, די פּרעיריס און די טייכן, דאָס שנעל-וואַקסנדיקע אַמעריקאַנער, אַרבעטער, מיט וועלכן ער און זיינע: „בלעטלעך גראַז“ זיינען איין צונויפּגעאַסענער לעבנס-כוח, וואָס גייט כּסדר פאַראויס.

צוליב דעם, וואָס וויטמאַן האָט גרינטלעך באַנומען, אָז יעדער טייל פון אַ זאָך מוז גענומען ווערן אין שייכות צום גאַנצן, אָז יעדע איינציקע לעבנס־דערשיינונג מוז גענומען ווערן אין פאַרבינדונג מיט אַלע אַנדערע לעבנס־דערשיינונגען, האָט ער אויף אַ דיאַלעקטישן אופן גענומען יעדע דערשיינונג אין איר שייכות צום איצט, צו דער קעגנזאָרט און צו דער צוקונפט.

וואָלט וויטמאַן'ס געזאָנג הויבט זיך אָן פונעם כלל, גייט צוריק צום יחיד און קומט צוריק צום כלל. דאָס איז להיפוך צום בורזשואַזן קינסטלער, וואָס צוגייענדיק צו איין טייל פון אַ זאָך, אויפגעמענדיק איין לעבנס־דערשיינונג, רייסט ער זי אָפּ פון איר שייכות צום גאַנצן און דורך דעם פאַרלירט די דערשיינונג איר אמת'ן זין, ווייל אַ דערשיינונג, באַזירט אויף זיך אַליין, איז און וועט כסדר בלייבן פאַלש אויפגעפאַסט, ווי גרויס דער קינסטלער זאָל ניט זיין, וואָס נעמט זי אויף:

„אַלץ מוז זיין אין שייכות צום כלל פון דער וועלט

און צום הויפט־אמת פון דער וועלט ;

און קיין פייגלינג, קיין נאָכמאַכער, זאָל ניט דערלויבט ווערן.“
וויטמאַן האָט קלאָר באַגריפּן, אָז דער קינסטלער וואָס פאַסט אויף דעם פאַרברעכער, די גאַסן פרוי, דעם שכור, דעם מערדער, אַלס באַ־זונדערע דערשיינונגען יעדע באַזונדער פאַר זיך אַליין און קוקט אויף יעדן איינצעלנעם פאַל, ווי אויף יענעם פּערזענלעכן אומגליק־„נעבעך“, און דער „נעבעך“ דאַרף הייסט באַצייכענען, י ע נ ע מ ס אומגליק פון וועלכן מען שליסט זיך אויס צוזאַמען מיט דער געזעלשאַפט אין וועלכער מיר לעבן — יענער קינסטער איז געגליכן צום גנב, וואָס ווען מען כאַפט זיין האַנט ביי יענעם אין קעשענע, שרייט, אָז דאָס איז זיין האַנט שולדיק, ניט ער. וויטמאַן אַבער האָט געזאָגט :

„איר, פאַרברעכער, גע'משפּט'ע אין געריכט ;

איר, פאַראורטיילטע, אין די טורמע־צעלן ;

איר, פאַרימשפּט'ע מערדער, געקאָוועטע אין קייטן ;

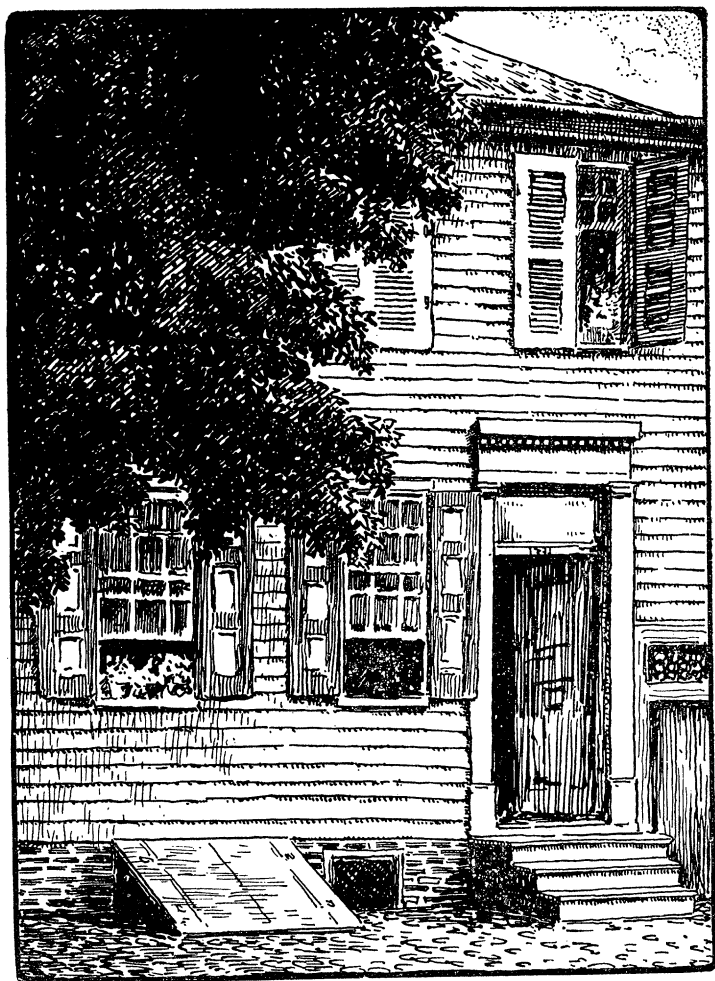
ווער בין איר עס, וואָס איר זאָל ניט גע'משפּט ווערן,

צי זיצן אין טורמע ?

איר, ניט ווינציקער טייפּליש און אומירחמנות'דיק,

פאַרוואָס זאָלן איר מיינע הענט און פיס

ניט זיין געקאָוועט אין קייטן ?“

דאָס „וויטמאַן־הויז“ אין 328 מאַיקל סטריט, קעמדען, ניו־זשערזי.
(צייכענונג פון פּריץ ענדעל 1890).

א קינסטלער, וואָס פאַרשווייגט די עולות פון דער אָרדענונג אין וועלכער ער לעבט, צי ער זוכט, דורך פאַרשיידענע קינסטלערישע חכמות, אָפצואווענדן די אויפמערקזאַמקייט פון אַזעלכע עולות קעגן דעם רוב פונעם פּאָלק, צי ער זוכט דורך זיין קונסט אויפצוהאַלטן פּאַלשע באַגריפן און פּאַלשע ווערטן אין דער געזעלשאַפּט, איז אַליין אומגערעכט און פּאַלש צום לעבן, צום מענטשן און דערפאַר — צו זיין אייגענעם קינסטלערישן שאַפן. וועגן אַזאַ קינסטלער זאָגט וויטמאַן:

„זאָל ער בעסער פאַרשווינדן אַלגעמיינעם שטראַם
און וואַרטן אויף זיין אַנטוויקלונג“ . . .

ווייל, אויב אַזאַ קינסטלער איז ניט קיין פּי י ג ל י נ ג, איז ער אַ
נ אַ כ מ אַ כ ע ר, איז ער קיין קינסטלער נישט און טאָר ניט „דער-
לויבט ווערן“ אין דער קונסט.

וויטמאַן האָט געוואוסט, אַז ווען די אַמעריקאַנער קינסטלער פון
זיין צייט האָבן זיך מיט לייב און לעבן אָנגעהאַלטן אָן די אַלטע קונסט-
פאַרמען און געזוכט זייערע טעמעס אין דער פאַרגאַנגענהייט, איז דאָס
ניט געווען דערפאַר, ווייל זיי האָבן געוואַלט פאַרבינדן די פאַרגאַנגענהייט
מיטן איצט, נאָר פאַרקערט, זיי האָבן זיך אָנגעהאַלטן אָן דער פאַר-
גאַנגענהייט, כדי אָפצוציען די אויפמערקזאַמקייט פון דעם איצט.

— צוליב וואָס, —

פרעגט וויטמאַן אין זיינע „דעמאָקראַטישע האַריזאָנטן“ —

איז נויטיק צוריקצוטערטן, דור נאָך דור, צו דער געשיכטע פון
דעם מזרח? איז דען די שיינקייט און הייליקייט, וואָס דעמאָר
סטירט זיך איצט, ווינציקער וויכטיק, ווי די שיינקייט און
הייליקייט פון די מיטן? —

וויטמאַן האָט נישט פאַרלייקנט די פאַרגאַנגענהייט, פאַרקערט, לעבן-
דיק מיט אַלע נערוון אין דעם איצט, האָט ער אָפגעגעבן די געהעריקע
אַנערקענונג דעם עבר פון וועלכן דער איצט קומט אַרויס און זיך מיט
לייב און לעבן באַהעפט מיטן איצט, וועלכער וועט פירן צו זיין דער-
מאַקראַטיע פון דער צוקונפּט.

„פארוואַס זאָל איך אײַן נאָמען פֿון די שטאַטן,
פאַראַכטן דאָס אַלטע ?
מיר זײַנען דאָך די קינדער פֿון דעם אַמאָל,
דאָס אַלטע צו באַרעכטיקן.“

אַבער נאָכדעם ווי ער באַרעכטיקט די פאַרגאַנגענהייט —

„באַטראַכטונדיק דאָס אַלץ אויפֿמערקזאַם אַ לענגערע ווײַלע,
לאָז איך עס אָפֿ און כײַלייב דאָ אויף מײַן פֿלאַץ
מיט מײַן אײַגענעם טאַג.“

עס איז דערפֿאַר קײַן וואונדער ניט, וואָס די אַמעריקאַנער ליטעראַ-
רישע, אַזוי גוט ווי די אַפֿיציעל-פּאָליטישע וועלט, האָט פֿריער מיט חוזק
און שפּעטער מיט אַ געמיש פֿון שרעק און שנאה, באַגעגנט דעם אויטאָר
און זײַנע לידער, וועלכע האָבן דורך דעם כוח פֿון זײַער נאַטירלעכער
אמת־דיקייט און געזונטן צוגאַנג צום לעבן, אוועקגעשטעלט די אַמעריקאַ-
נער ליטעראַטור און קונסט אַלס אַ פּאַלשע, אַ פּאַרפֿירערישע, וואָס גײַט
להיפּוך די אינטערעסן פֿון די אַמעריקאַנער מאַסן.

5

„נעם מײַנע בלעטער, אַמעריקע !
נעם זײַ, דרום, און נעם זײַ צפֿון !
אומעטום נעמט זײַ אויף, ווײַל זײַ שטאַמען־אַפֿ פֿון אײַך אַלײן !
רינגלט זײַ אַרום, מזרח און מערב, ווײַל זײַ וועלן אײַך
אַרומרינגלען ;
און איר, געשעענישן פֿון עבר, פּאַרבינדט זײַך גערן מיט זײַ,
ווײַל זײַ פּאַרבינדן זײַך גערן מיט אײַך.“

ביז דער ערשטער אויסגאַבע: „בלעטלעך גראַז“, וואָס איז דערשיי-
נען אין 1855, האָבן די מערסטע זאַכן, וואָס וויטמאַן האָט געדרוקט אין
פּאַרשידענע צײַטונגען און זשורנאַלן, געהאַט מער אַ מאַמענטאַלן ווערט,
כאַטש אין אַלץ וואָס ער האָט געשריבן און געדרוקט ביז די „בלעטלעך
גראַז“, קען מען גרינג געפֿינען די בולט־ע סימנים פֿון זײַן שפּעטער-
דיקער גרויסקייט. דער אמת איז, אַז די מערסטע פֿון זײַנע פֿריער גע-

דרוקטע זאכן האט ער דערנאך גענוצט אלס רוי-שטאף פאר זיינע איבער-
געארבעטע לידער און עסעיען.

די יארן פון 1850 ביז 1855, האט וויטמאן, אחוץ זיין מיט-ארבעטן
אין אייניקע ניו-יארקער זשורנאלן און צייטונגען און אחוץ, וואס ער האט
אפט ארויסגעהאלפן זיין פאטער אין זיין סטאליער-ארבעט, איז ער דער-
עיקר געווען פארנומען מיט צוגרייטן די ערשטע אויסגאבע: „בלעטלעך
גראז“. דאס זיינען געווען וויטמאן'ס ערשטע יארן פון זעלבסט-
דערקענטעניש, ווען ער האט אנגעהויבן צו באגרייפן, אז דאס וואס ער
האט צו געבן דער אמעריקאנער ליטעראטור, האט קיינער ביז איים,
און דורך זיין צייט, ניט פארזוכט צו געבן.

די ערשטע אויסגאבע „בלעטלעך גראז“ האט וויטמאן אליין אויפ-
געזעצט, אליין געדרוקט און כמעט די גאנצע אויסגאבע פון 500 עק-
זעמפלארן — צעשיקט און צעטיילט פריי.

פון דאן אז הויבט זיך אן זיין לעבנס-לאנגער, אומדערמידלעכער
געראנגל אין זיין: „דעמאקראטישער אמעריקע“ פאר זיין מוטיקן
געזאנג פון א נייער דעמאקראטיע, אויף וועלכן ער האט געקוקט, ווי
אויף זיינער א מיסיע, ביזן לעצטן טאג פון זיין פרוכטבאר לעבן.

די ערשטע אויסגאבע: „בלעטלעך גראז“ האט די שרייבערישע
וועלט געפרואווט אויסלאכן און פארשרייען אלס א משוגע'נעם קוריאז.
אבער וואס שארפער און שטרענגער עס זיינען מיט יעדער נייער אויסגאבע
געווארן וויטמאן'ס פאדערונגען צו זיך און צו דער אמעריקאנער ליטע-
ראטור, אלץ שנאה'דיקער און פרעכער זיינען געווארן די אטאקעס
קעגן אים:

„איך פאדער א קולטור-פראגראם אויסגעלייגט, ניט נאר פאר
אן איינציקן קלאס, צי פאר די סאלאנען און לעקציע זאלן, נאר
מיטן אויג אויפן פראקטישן לעבן, מיטן בליק צו דער וועסט,
צום ארבעטער, צו די פאקטן פון די פארמט, געצייג און אינ-
זשינערן, צו די ברייטע שיכטן פון די פרויען און פולשטענדיקער
פרייהייט פון דער פרוי און אויך אין שייכות צום מיטל-קאלט.“

אין 1856 גיט וויטמאן ארויס זיין צווייטע פארגרעסערטע אויסגאבע : „בלעטלעך גראז“. פון 1857 ביז 1859 רעדאקטירט ער די ברוקלינער : „דעילי טאימס“. אין 1860 דערשיינט אין באסטאן זיין דריטע פארגרעסערטע אויסגאבע „בלעטלעך גראז“. אין 1862 פאָרט ער אַוועק קיין ווירדזשיניע צו די שלאַכטפעלדער פון דעם בירגער קריג, וואו זיין ברודער דער דזשאָרדזש, וועלכער איז געווען מיט 10 יאָר עלטער פון אים, איז אַלס וואָלונטיר אין דער רעגירונגס-אַרמיי, פאַרוואַנדעט געוואָרן אין אינער פון די שלאַכטן.

פון 1863 ביז 1865 ווערט וויטמאן אַ שטענדיקער באַזוכער און אַ וואָלונטיר-געהילף אין די שפיטאַלן פאַר די פאַרוואַנדעטע, פאַר זיין חינוּה, אַרבעט ער אין אָפּיס פון אַן אַרמיי-באַאַמטן.

עס איז ניט מעגלעך אין די ראַמען פון אַט-די אַנצייכענונגען זיך אַפצושטעלן מער אויף וויטמאן'ס גרויסן, מענטשלעכן אַוועקגעבן-זיך צו די פאַרוואַנדעטע און לייַדנדיקע (אין מיין בוך איבער וויטמאן'ען ווערט פאַר דעם אַפגעגעבן אַ באַזונדער קאַפיטל). נאָר איין זאַך מוז מען דאָ אונטערשטרייכן : וויטמאן האָט דורך זיין שפיטאַל-אַרבעט אין יענער צייט באַוווּזן, ווי עכט און אמת'דיק עס זיינען זיינע שורות :

„ווייטיקן זיינען די חלבושים, וואָס איך בייס ;
איך פּרעג ניט דעם פאַרוואַנדעטן, ווי ער פילט
איך אַליין ווער דער פאַרוואַנדעטער.“

פון זיינע דערפאַרונגען מיט די פאַרוואַנדעטע, וועלכע זיינען אַלע אָן אויסנאַם באַשטאַנען פון אַמעריקאַנער פּאַלקס-מענטשן, אַרבעטער און פאַרמערס, האָט ער נאָכדעם אָנגעשריבן זיינע געניאַלע, טיף-לירישע לידער : „דער וואַונדן-איבערבינדער“ און זיינע „פּויק-סיגנאַלן“.

אין 1865 קריגט וויטמאן אַ שטעלע פון אַן אָפּיס-געהילף אין דער רעגירונגס-ביראָ איבער אינדיאַנער ענינים און שפּעטער ווערט ער אַנט-זאָגט פון זיין שטעלע, דורך דעם אינערן-מיניסטער דזשעיימס האַרלאָן, וועלכער האָט אויף וויטמאן'ס דעסק געפונען אַ קאַפּיע : „בלעטלעך גראָז“.

נאך א לאנגן עפנטליכן קאמף, וואָס דער שרייבער אַקאַנאַר האָט אָנגעפירט, קריגט וויטמאַן אַן אַנדער שטעלע אַלס געהילף אין אַטוירני־דזשענעראַלס אָפיס.

אין 1867 גיט ער אַרויס די פּערטע אויסגאַבע, די פינפטע און זעקסטע גייען אַרויס אין 1871, 1872.

אין 1873 קריגט וויטמאַן אַ פאַראַליז־אַטאַקע און קלייבט זיך איבער פון וואַשינגטאָן קיין קעמדען, ניו־דזשירזי, צו זיין ברודער דזשאַרדזש. אין חודש מאַי פונעם זעלביקן יאָר, שטאַרבט זיין מוטער, וועלכע ער האָט זייער ליב געהאַט און וועלכע ער האָט אָפט דערמאַנט מיט ליבע אין זיינע שריפטן.

אין 1876 דערשיינט זיין 7טע פאַרגרעסערטע אויסגאַבע און אין 1879 פאַרט ער, אַ דעראַלטער פון זיין קראַנקהייט, אויף אַ טור איבער מיטל־וועסט און קאַנאַדע.

דורך דער גאַנצער צייט האָבן די אַמעריקאַנער קריטיקער און אַ גרויסע צאָל פּאָפּולערע שרייבער, ניט אויפגעהערט צו אַטאַקירן, שימפן און פאַרפּאָלגען וויטמאַנ'ען און יעדע נייע אויסגאַבע פון זיינע: „בלעט־לעך גראַז“.

די אַמעריקאַנער זשורנאַלן פון יענער צייט האָבן זיך „געטרייסט“ מיט דעם, וואָס: „וויטמאַנ'ס לידער זיינען געשטאַרבן ביים געבוירן ווערן“, און וואָס די „עכטע אַמעריקאַנער שרייבער, פאַרלעגער און רע־דאַקטאָרן האָבן מיט עקל צוריקגעוויזן וויטמאַנ'ס לידער“, און „קיין וויכטיקער פאַרלאַג וועט נישט דרוקן און די מערסטע ביכער־געשעפטן וועלן ניט פאַרקויפן זיינע ביכער“. איין זשורנאַל פרייט זיך, וואָס „די זשורנאַלן „אַטלאַנטיק“ און „סקריבנער“ שיקן צוריק וויטמאַנ'ס מאַ־נוסקריפטן מיט באַליידעקנדיקע בריוולעך“ און אַז: „אַלע אַנעקענטע אַמעריקאַנער דיכטער איגנאַרירן אים“. אַט־די בורזשואַזע הערן, די דעה זאָגער איבער דעם אַמעריקאַנער קולטור־לעבן, האָבן נישט געקענט רוען און אַלע מאָל באַנייט זייערע אַטאַקעס.

„די סאַטורדעי רעוויז“ נעמט־אויף אין 1876 דעם זעלביקן קאַמף קעגן וויטמאַנ'ען און זיין גרופע פאַרערער אין ענגלאַנד און רעדט וועגן

וויטמאנ'ען, ווי וועגן אן: „אזוי גערופענעם דיכטער, וועמענס לידער עס ציען די אויפמערקזאמקייט דורך זייער נאָרישן, אומפאַרשעמטן זנות-אינהאַלט“.

(„באוואוסטע ליטעראַרישע אַטאַקעס“, געזאַמלט פון אַלבערט מאַרדעל).

אין 1882 צווינגט דער באַסטאַנער דיסטריקט אַטירני, דעם באַסט-טאַנער פאַרלעגער אַסגוד, צוריקצוציען זיין אויסגאַבע: „בלעטלעך גראַז“ פון 1881. אָבער נישט דאָס אַפּיציעלע געזעץ פון דער דאָ-מאַלסדיקער פּאַליטישער מאַכט, ניט די אומאַפּיציעלע מאַכט פון דער הערשנדיקער שרייבערישער וועלט, האָבן געהאַט דעם כוח, אַפּצושטעלן דעם איינפלוס, וואָס וויטמאנ'ס לידער האָבן באַווירקט און וועלן נאָך מער באַווירקן די אַמעריקאַנער, אזוי גוט ווי די וועלט-ליטעראַטורן.

6

„קײן פּאָליטיק, קונסט, רעליגיע, אויפפירונג, אָדער
וואָס עס זאָל ניט זײן,
האַט וועלכן עס איז ווערט, סײַדן עס פאַרמעסט זיך
מיט דער גרויס פון דער ערד.
סײַדן עס שפּיגלט אָפּ די פּינקטלעכקײט, לעבעדיקײט,
ערלעכקײט, אויפריכטיקײט פון דער ערד.“

וואָלט וויטמאָן האָט להיפּוך די גרעסטע וועלט-קינסטלער, זיך ניט געשראַקן פאַרן טויט. זיך ניט געשראַקן דערפאַר, ווייל ער האָט באַ-
נומען דאָס לעבן.

וויטמאָן האָט געזען דעם מענטשן אַלס אַ טייל פון דעם קאַסמאָס און ער האָט באַנומען דאָס קאַסמישע אין דעם מענטשן. ער האָט געזען די פעדעם, נײַן, די אָדערן, די נערוון, וואָס פאַרבינדן דעם מענטשן מיט אַלץ אין דעם אוניווערזן. און ער האָט געוואוסט, אַז דער הויפט און איינציקער זין פון דעם מענטשנס קומען אויף דער וועלט, איז — לעבן, און דאָס מײנט: די מעגלעכקײט אויסצונוצן פון געבוירן אָן, פול און פריי, אַלע נאַטירלעכע רעזערוון, און אַלץ וואָס קאָן דערגרייכט ווערן דורך דער מענטשלעכער שעפּערישקײט, דאָס געזונטע און נוצלעכע פאַרן רוב פון דער מענטשהייט.

נאָר ווען דער מענטש וועט ניט פאַרבייטן אַט־דעם עלעמענטאַרן לעבנס־אמת און לעבנס־זיין אויף פאַלשע באַגריפן, וואָס ווערן דורך אומערלעכע מיטלען אַרויפגעצוואונגען אויף דעם רוב פון דער מענטש־הייט, אין די אינטערעסן פון אַ קליינעם טייל — נאָר דאָן, וועט זיך דער מענטש באַפרייען פון דער מורא פאַרן טויט, ווייל דאָן, גייט ער ניט אַוועק פונעם לעבן, נאָר ער גייט מיטן לעבן, וואָס איז אייביק; ער גייט כסדר, יעדע מינוט פון זיין עקזיסטענץ, צום וואונדערלעכן ציל זיינעם — לעבן.

דורך דורות פון אונטערדריקונג אין די אייגננציקע אינטערעסן פון דעם הערשנדיקן קלאַס אין דער געזעלשאַפֿט, האָט מען דעם רוב פון דער מענטשהייט אַפגעריסן פון דעם אמת'ן זיין פון דעם לעבן, פון דעם אמת'ן ציל, צוליב וועלכן ער איז געקומען אויף דער וועלט — א ו י ס ל ע ב ו ז י י א י י ג ו ל ע ב ו ל א ו ז פ ר י י . אונטער די איצטיקע באַדינגונגען, צאַפלט ער זיך, דער מענטש, אין אַ נעץ פון פאַלשע, ספעציעל פאַר אים געשאַפענע לאַבירינטן, פון געזעצן און באַגריפן, וואָס גייען להיפוך דעם לעבן, אַזוי אַז מיט יעדער רגע פון זיין זיין אויף דער ערד, גייט ער אַוועק ווייטער און ווייטער פונעם לעבן ניט געלעבטערהייט — דאָס איז טויט.

וויטמאַן ווייסט :

„אז דער אַל־איינשליסנדיקער זיין פון אונזער זיין דאָ איז ניט קיין ספּעקולאַציע, אָדער אַ קלוג ווערטל, צי אַ פּלאַץ צום אויסשפּירן, און ס׳איז ניט עפעס אַזוינס, וואָס מען דאַרף צו דעם מזל עס זאָל אונז גוט זיין און אַ מזל, וואָרט אויף אונז דורכפאַל, און נישט עפעס אַזוינס, וואָס קאָן צוליב אַ געוויסן צופאַל צוריקגעצויגן ווערן.“

וויטמאַן האָט געזען, אַז אין דער איצטיקער געזעלשאַפֿט האָט מען געמאַכט פונעם לעבן אַ מין לאַטערעי, אויף וועלכן די מערסטע שטעלן איין אַלץ, כדי אַ קליינער טייל זאָל געווינען דאָס גרויסע געווינס . . . און די פאַרלירער נעמען עס אַן פאַר נאַטירלעך; מען האָט עס געמאַכט פאַר אַ מין מזל זאָך — „האַסט נישט קיין מזל דאַרפסטו, נישט לעבן“ . . .

דאס רוב מענטשן פארגעסן, אז זייער רעכט אויפן לעבן האבן זיי מיט געבראכט מיט זיך פון געבוירן אן און, אז דא איז באאנגען געווארן א שווינדל איבער זייער לעבן.

אָט־דעם געזונטן באַנעם: אַז דאָס לעבן „איז ניט קיין ספּעקולאַציע, אָדער אַ קלוג ווערטל“, ווענדט וויטמאַן אָן צו אַלע לעבנס דערשיינונגען. אַלץ מוז זיין אין שייכות צום מענטשן און זיין רעכט אויף אַן אייגן, פּריי און פּול לעבן, די זעלביקע פּאָדערונג שטעלט ער אויך דער אַמעריקאַנער ליטעראַטור.

אַ סך איז געשריבן געוואָרן וועגן וויטמאַן'ס אַזוי־גערופענער „פּיזאַ“ לאַגישער ליבע, וועגן וויטמאַן'ס „קאַטאַלאַגירן פּון ווערטער“, וועגן זיין „עגאַצענטרישקייט“ וועגן זיינע „ווידערשפּרוכן“, וועגן זיין „סטיללאַזיקייט“, זיין „באַמבאַטישקייט“, און וואָס נישט. דער אמת איז, אַז וויטמאַן האָט צום ערשטן מאַל אין דער געשיכטע פּון דער אַמעריקאַנער פּאָעזיע, גענוצט ווערטער, וואָס טראַגן אין זיך דעם אמת פּון זייער ווערט, דורך זייער אַקטועליקייט אין דעם לעבן פּון דעם אַרבעטנדיקן און שאַפּנדיקן מענטשן; עכטע ווערטער, אַנשטאַט ווערטלאַזע „שיינע“ קלאַנגען, וואָס ווערן געגעבן אין לידער, כדי מיט זיי צוצודעקן פּוסטיקייט, פּאַלשקייט — עפּעס, וואָס גייט אין תּוך, להיפּוך דער עכטיקייט, און דעם אמת'ן זיך פּון דעם לעבן.

וויפיל לעבנס כוח און באַוועגונג, וויפיל שיינקייט אין אַזעלכע פּשוט'ע ווערטער פּון אַרבעט און ממשותדיקייט:

„בויען הייזער, צימענטן און זעגן ברעטער;
שמידן, גלאַזבלאַזן, טשוועקעס־גיסן, קופּער־שמידן;
שינדל־לייגן, שיף־בויער, האַפּן־בויער;
פּי־שזאַלצער פּערי־פּירער, טראַטואַר־ברוקירער;
דער פּאַמפּ, דער האַמער־שלעגער, די גרויסע הויב־מאַשינען.“

ווערטער אָן דער אַריסטאָקראַטיע פּון דער ווערטער־וועלט... אַז דעם פּוץ און שמינק פּון דער בורזשאַזער פּאָעזיע, נאָר ווערטער וואָס וואַקסן אַרויס פּון דער ווירקלעכקייט, פּון לעבן, פּון דעם מענטשן, וואָס לעבט און שאַפט:

אָדער :

„1905, ערד, וואַסער, פייער — דאָס זיינען ווערטער ;
איך אליין בין אַ וואָרט מיט זיי צוזאַמען ;
חיינע אייגנשאַפטן גיסן זיך צונויף מיט זייערע.“

פאַר אַט־דער עקשנות/דיקער דורכאויס־אויסגעהאַלטענער באַציאונג פון עכטיקייט און אמת־דיקייט צום וואָרט, ליד, ליטעראַטור, פאַרם און אינהאַלט, פּאָליטיק ; פאַר זיין באַציאונג צום מענטשן, צום מענטשנ'ס לעבן און זיינע האַנדלונגען, צו דעמאָקראַטיע, צו געשלעכט, צום זין פונעם לעבן — האָבן וויטמאַנ'ס אָפּשאַצער און קריטיקער אים אָנגערופן : „נאַאיוו“ און „פּראָווינציאַל“, אָבער דוקא אין דעם איז באַשטאַנען וויטמאַנ'ס געניי־אַליטעט, וויטמאַנ'ס אייגנאַרט, וואָס האָט אים אוועקגעשטעלט אַלס איינ־ציקן און ערשטן, אין דער אַמעריקאַנער ליטעראַטור, נישט געקוקט אויף די אַזוי־גערופענע ווידערשפּרוכן און איינפלוסן, וואָס מען קען גע־פונען אין זיינע לידער און לעבנס־פּילאָזאָפּיע. (ברייטער און גרינטלעכער איבער די אַלע אָנצייכענונגען — אין מיין בוך איבער וויטמאַנ'ען).

אין 1884 האָט וויטמאַן זיך אַריינגעקליבן אין 328 מאַקל סטריט, קעמדען, דאָס הויז, וואָס איז ביזן היינטיקן טאַג געבליבן אַלס דאָס : „וויטמאַן הויז“. דאָרט האָט ער אַרויסגעגעבן די ניינטע אויסגאַבע : „בלעטלעך גראַז“ (אין 1888—1889) און אין 1892, אין לעצטן יאָר פון זיין לעבן — די 10טע, די לעצטע אויסגאַבע וואָס איז דערשינען ביי זיין לעבן.

דעם 26טן מאַי 1892 איז וויטמאַן געשטאַרבן איבערלאָזנדיק פאַר אונז זיין לעבנס־ווערק וועגן וועלכן ער האָט מיט רעכט געזאָגט :

„חבר. דאָס איז נישט קיין בוך ;
ווער עס רירט דאָס אָן, רירט אָן אַ מענטשן.“

ניו־יאָרק, 1940.

ל. מילער

א י נ ה א ל ט

לידער :

11. געזאנגען דעמאָקראַטישע
12. איך האָב אַ לאַנגע צייט געזוכט
13. איך הויב אָן פֿון פּאַמאַנאָק
22. וואונדערלעך זיינען די מיטן
23. וואָס מיינט איר איז דויערהאַפט ?
26. אַ געדאַנק
27. דער נעגער האַלט פעסט די לייצעס
29. איך זאָג
31. דאָ און דאָרט אַרומנייענדיק
32. ווען איך לייען וועגן דעם זיגער'ס רום
33. צוליב וואָס דענקט איר נעם איך די פען אין האַנט ?
34. אַרומוואַנדערנדיק אין געדאַנק
37. היינט פּאַרטאָג
38. וואָלט זייטמאַנ'ס וואָרענונג
39. געזאנג פֿון באַשעפּטיקונג
51. יאָרן מאַדערנע
55. אין דער רגע, אַ בענקענדיק פּאַרקלערטער
56. איך אליין ווער דער פּאַרוואַונדעטער
57. איך זיך און קוק אַרום
58. איר פּאַרברעכער גע'משפּט'ע אין געריכט
59. צו אַ געוויינלעכער גאַסן-פּרוי
61. צו אַ דורכגעפּאַלענעם רעוואָלוציאַנער אין אייראָפע
63. אַ, פּראַנסדרייכ'ס שטערן
65. די וואַלאַבאָט מאַרטירער
66. צו יענע, וואָס זיינען דורכגעפּאַלן
67. פּויק-סינגאַלן

71	1861
73	א ליד נעווידמעט צו א מיידל אָדער צו א בחור פון די שמאַטן
74	צו א פרעזידענט
75	צו די שמאַטן
76	אריבערפאָרנדיק מיט דער ברוקלינער פערי
89	דער וואונדער
90	איך זינג דעם איך
91	וואָלט וויטמאַן
98	דאָס ליד פון דעם אָפענעם וועג
107	פון דעם אייביק זיך וויגנדיקן וויגל
112	דאָס ליבע־שפּיל פון די אָדלערס
113	פון מאַנטאַקס הויך
114	צום ים
115	אין שיר־קאָיוטעס אויפן ים
117	דאָס ליד פון דעם אוניווערסאַלן
121	א געזאַנג
122	פון ברויזנדיקן ים, פון דער מעננע
125	אז איך האָב אין שטילקייט נאָכגעדענקט
126	פאַר אים זינג איך
127	מיין פּוס־געשטעל
128	צו א היסטאָריקער
129	ווער דו זאָלסט ניט זיין, וואָס האַלטסט מיך איצט אין דיינע הענט
130	דיכטער, וואָס וועלן ערשט קומען
131	בראָדוויי
132	די בראַוסטע סאָלדאַטן
133	געזאַנג פון ווערטער
136	דו, ים
137	א פרוי וואַרט אויף מיר
140	אַכט און צוואַנציק יונגעלייט באַדן זיך ביים ברעג
143	א גרום דער וועלט
160	האָט עמיצער זיך פאַרגעשטעלט
161	ווען ס'האָט דער בעז צום לעצט מאַל פאַר מיין טיר געבליט
163	געזאַנג וועגן טויט
164	די שלאָפנדיקע

- 165..... ווען מען טוט א טראכט וועגן צייט
- 167..... א קינד האט געזאגט
- 170..... א, קאפיטאן. מײן קאפיטאן!
- 172..... איך רופ צום לעבן
- 173..... פיאנערן! א, פיאנערן!

פראזע :

- אויסצוגן פון דער פאררעדע צו דער ערשטער אויסגאבע :
183..... „בלעטלעך גראָז“
188..... פון „דעמאָקראַטישע האַריוואָנטן“
201..... וואָלט וויטמאן — ביאָגראַפֿיש-קריטישע פאַרצייכענונגען

פאָמאָגראַפֿיעס, צייכענונגען און פאָטאָסטאָמן :

- 9..... וואָלט וויטמאן (אין 1854)
36..... וואָלט וויטמאן (אין 1855)
54..... וואָלט וויטמאן (אין 1869)
88..... לואיזא (וואָן וועלסאָר) וויטמאן (וואָלט וויטמאן'ס מוטער)
106..... וואָלט וויטמאן אין פּייפ'ס קאָפּע צווישן פּריינט (צייכענונג)
124..... וואָלטער וויטמאן (וואָלט וויטמאן'ס פאָטער)
142..... וואָלט וויטמאן (פון וו. אַלעקסאַנדער'ס אויל-פאַרב)
181..... וויטמאן'ס אַ ווידמונג צו האַראָס טראָבעל (פאָטאָסטאָט)
211..... וואָלט וויטמאן'ס געבורט-פּלאַץ אין וועסט הילס לאָנג איילאַנד
דאָס „וויטמאן הויז“ אין 328 מאַיסקל סטריט, קעמדען
221..... (צייכענונג פון פּריץ ענדעל)